

ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΟΛΗ

ΝΑΟΥΣΑ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΟΛΗ

ΝΑΟΥΣΑ 2017

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Εκδοτική και καλλιτεχνική επιμέλεια: Colibri, Branding & Design

Συγγραφή: Τριαντάφυλλος Πετκανόπουλος*

© **ΙΔΡΥΜΑ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΙΡΗΣ ΔΗΜΟΥΛΑ**

Αλεξάνδρου Χωνού 6, Β' Πάροδος 59 200 Νάουσα

Η μερική ή ολική ανατύπωση είτε η καθ' οιονδήποτε τρόπον αναπαραγωγή του βιβλίου χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη διώκεται από το νόμο.

ISBN 000-000-0000-0-0

* Σπούδασε οικονομικά στο ΑΠΘ και προγραμματισμό Η/Υ. Για πολλά χρόνια δημοσιογράφος με εξειδίκευση στο κρασί και τα τρόφιμα. Έχει ταξιδέψει σε πολλές χώρες, τόπους και πόλεις επισκεπτόμενος παραγωγούς και εκθέσεις και έχει γράψει ταξιδιωτικά οδοιπορικά. Είναι συγγραφέας ενός παιδικού παραμυθιού.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΟΛΗ

Το κόκκινο κρασί στροβιλίζεται στο ποτήρι μου. Το οσφραίνομαι, το γεύομαι. Μια υπέροχη φιάλη "Νάουσα", δύο χρόνων. Είναι δυνατόν; Παλιά η Νάουσα στα δύο χρόνια σου επιτίθετο στο στόμα, από τη συτφάδα. Οι Ναουσαίοι πέτυχαν μεγάλη πρόοδο στο κρασί. Οινοποίηση μοντέρνα, έρευνα, κλωνική επιλογή, όπως μου εξήγησε η Χαρούλα. Προσπαθώ να αναγνωρίσω όλα του τα αρώματα αλλά σταματώ. Ίσως δεν κάνει καλό στο κρασί, όπως χρόνια μου έλεγε ο κυρ Γιάννης ο Μπουτάρης. «Το κρασί είναι απλό καθημερινό προϊόν διατροφής και υγείας. Μάλιστα το μεσημέρι με το φαγητό μας μπορούμε να το πιούμε και σε απλό ποτήρι όχι απαραίτητα κολονάτο». Κλείνω τα μάτια λοιπόν και το απολαμβάνω έτσι απλά, γουλιά-γουλιά. Το αφήνω να με οδηγήσει στη γενέθλια γη.

Καθώς με πίνουν οι σκέψεις, έρχεται μπροστά μου η εικόνα του αγώνα της Εθνικής Ελλάδος όταν στέφτηκε πρωταθλήτρια Ευρώπης. Μπαλιά από το πόδι του Τσάρτα, ενός παίκτη που ανδρώθηκε ως ποδοσφαιριστής στη Νάουσα, κεφαλιά από τον Θεσσαλονικιό Δέλα και γκολ. Στον "Ναουσαίο" οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό ο μεγαλύτερος θρίαμβος του ελληνικού αθλητισμού. Κανένας άλλος παίκτης δεν μπορούσε να σημαδέψει με τόση ακρίβεια από τόσο μακριά. Και οι δύο έφυγαν από τις πόλεις τους και δοξάστηκαν στην Αθήνα και το εξωτερικό.

Οι δύο πόλεις έχουν πολλά κοινά, κάτι όμως είναι πολύ σπουδαίο. Και οι δύο έφθασαν σε μεγάλη αίγλη στον καιρό της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η Θεσσαλονίκη με το λιμάνι και τον κοσμοπολιτισμό της και η Νάουσα με την κλωστοϋφαντουργία της. Και οι δύο κατόπιν έχασαν τον ζωτικό τους χώρο και παρήκμασαν. Σήμερα αναζητούν ξανά ταυτότητα, νέο χώρο και σύγχρονη ανάπτυξη. Και η Θεσσαλονίκη έχει σήμερα δήμαρχο Ναουσαίο. Ίσως να μην είναι τυχαίο αυτό...

Η Κλωστοϋφαντουργία της Νάουσας. Αν και δεν μ' αρέσουν τα

κλισέ, η πρώτη μου σκέψη είναι: "Το Μάντσεστερ των Βαλκανίων". Έτσι την έλεγαν τότε. Ιστορία μεγάλη. Παλιά μα και σύγχρονη. Και ποιος δεν κοιμήθηκε σε κουβέρτες της Νάουσας; Η κλωστοϋφαντουργία έφερε μια αρχοντιά και ένα πνεύμα στην πόλη. Περπατάς και πολλά από τα σπίτια της σε μεταφέρουν αλλού. Η αρχιτεκτονική της είναι ονομαστή. Και άφησε κληρονομίες. Το μεγάλο ρολόι, καλαίσθητους χώρους εστίας πολιτισμού σήμερα. Είναι πολλά αυτά για τα οποία είναι περήφανοι οι Ναουσαίοι. Μόνο που για να είσαι περήφανος για κατορθώματα προγόνων σου πρέπει κι εσύ να κάνεις κάτι σπουδαίο. Και η Νάουσα προσπαθεί και σηκώνει και πάλι κεφάλι. Θέλει να γίνει μια σύγχρονη μικρή πόλη μοντέλο.

Χάνομαι πάλι σε σκέψεις και μ' επαναφέρει ένας ξαφνικός μεταλλικός ήχος. Σαν να ξυπνάω. Ο Αριστοτέλης έδινε λεία στο νεαρό Αλέξανδρο να κρατάει μια μεταλλική μπάλα στο χέρι και από κάτω υπήρχε ένα ταψί. Αυτό το έκανε για να διαβάξει και να μην κοιμάται. Μόλις τον έπαιρνε ο ύπνος, του έπεφτε η μπάλα στο ταψί και από τον θόρυβο ξυπνούσε. Και όλα αυτά εδώ στη Νάουσα στη σχολή όπου ο νεαρός βασιλιάς πήρε τα πρώτα μαθήματα και τις πρώτες αρχές από τον καλύτερο δάσκαλο, τον μεγάλο φιλόσοφο, πριν εξερευνηθεί μόνος του όλη σχεδόν τη γνωστή τότε ανθρωπότητα.

Τώρα περπατώ στους πλακόστρωτους δρόμους και στα σοκάκια της παλιάς πόλης. Οι σκέψεις και οι εικόνες περιπλέκονται. Από την Αραπίτσα της ιστορίας και της θυσίας, στον Άγιο Νικόλαο των σχολικών εκδρομών με τα "γάργαρα νερά των μαθητικών εκθέσεων", από τα τρία-πέντε πηγάδια του χιονιού και της χειμωνιάτικης εκδρομής, στο καρναβάλι και τις Μπούλες με τα φανταχτερά χρώματα να περιδιαβαίνουν τους δρόμους. Και στο σήμερα. Από τα ζουμερά της φρούτα, τα κεράσια, τα ροδάκινα, τα σύγχρονα μαγαζιά, τα εστιατόρια, τα μπαράκια της "παραλίας", την σφύζουσα από ζωή νεολαία, μέχρι στο εξαιρετικό Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Κινητήρια δύναμη σχεδόν για όλα αυτά και εργαλείο ανάπτυξης για το μέλλον είναι το νερό.

Ένα κουβάρι ατελείωτο η ιστορία της Νάουσας από γεγονότα δόξας, ανάκατα με περιόδους ύφεσης και πρεμίας, τα οποία με προκαλούν να ξεδιαλύνω.

ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ

|

8

ΝΕΑ ΑΡΧΗ

|

20

ΤΟΝ 18^ο ΑΙΩΝΑ

|

45

ΚΛΩΣΤΟΥΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑ

|
70

ΑΜΠΕΛΩΝΑΣ

|
86

ΠΟΛΥΧΡΩΜΑ

|
95

ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

έα πόλη η Νάουσα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν έχει ρίζες στο παρελθόν. Είναι νέα συγκριτικά με τις πόλεις που είναι γύρω της και με τις οποίες η ιστορίας της συνυφαίνεται. Ιδρύθηκε λίγο μετά το 1385 μ.Χ. όταν η Θεσσαλονίκη ιδρύθηκε το 315 π.Χ., η Βέροια και η Έδεσσα έχουν τις ρίζες τους στην κλασική εποχή και στο βασίλειο των Μακεδόνων και τα Γιάννενα αναφέρονται για πρώτη φορά το 527μ.Χ. Συνομήλικη πόλη της είναι τα Γιαννισά και λίγο μικρότερη η Κοζάνη. Και οι δύο αυτές πόλεις όμως δημιουργήθηκαν πάνω σε παλαιότερους οικισμούς της ρωμαϊκής και της προϊστορικής εποχής, αντίστοιχα.

Η ΜΙΕΖΑ

Πρώτοι κάτοικοι που αναφέρονται στα γραπτά στην ευρύτερη περιοχή της Ναούσης ήταν οι Βρίγες, θρακική φυλή, γνωστότερη στην ιστορία με το όνομα Φρύγες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σε όλη την Ημαθία πριν τον Τρωικό πόλεμο, γύρω στο 1200 π.Χ.. Οι Βρίγες θα διωχτούν αργότερα από Μακεδονικές φυλές.

Στην εποχή των Μακεδόνων ήκμασε εδώ η Μιέζα, μια πόλη – σημαντικό κέντρο της οποίας τα ερείπια έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη. Βρισκόταν στους πρόποδες του βουνού στην πλαγιά του οποίου λίγο πιο πάνω είναι χτισμένη η σημερινή Νάουσα.

Η Μιέζα είχε αρχαίο θέατρο, ένα θέατρο των ελληνιστικών χρόνων κατασκευασμένο τον 2ο αι. π.Χ.. Χωρούσε περισσότερους από 2 χιλ. θεατές και ανακαλύφθηκε το 1992. Οι ανασκαφές συνεχίζονται κοντά στο θέατρο όπου βρίσκεται η αγορά της Μιέζας και διαρκώς έρχονται στο φως τα απομεινάρια μεγάλων δημοσίων κτιρίων, που αποκαλύπτουν τη σημασία της.

Εδώ η ανασκαφή ανακάλυψε και το πρώτο πανεπιστήμιο της οικουμένης, σημείο συνύπαρξης και συνάντησης του Αριστοτέλη και του Μεγάλου Αλεξάνδρου, δύο προσωπικοτήτων της ελληνικής ιστορίας που εξακολουθούν μέχρι και σήμερα να ασκούν παγκόσμια επιρροή.

Η Μίεζα παύει να αναφέρεται μετά το 168 π.Χ. μετά δηλαδή από τη μάχη της Πύδνας όταν και όλη η περιοχή περνά στα χέρια των Ρωμαίων. Συνεχίζει όμως αυτόνομη τη ζωή της, όπως μας δείχνει η λειτουργία του θεάτρου, μέχρι και τον 4ο αιώνα μ.Χ. Σε χάρτη που δημιουργήθηκε πρόσφατα από τον ερευνητή στο Πανεπιστήμιο του Λουντ (Σουηδία), Γιόχαν Άλφελτ, σε στοιχεία από την έκδοση *Barrington Atlas of the Greek and Roman World*, στον οποίο φαίνονται οι πόλεις και οι βασικές οδικές αρτηρίες της ρωμαϊκής περιόδου, καταγράφεται η παρουσία ακόμη της Μίεζας και η θέση της Νάουσας.

Έκτοτε η περιοχή στην οποία βρίσκεται η Νάουσα περνά σε αφάνεια. Για 12 ολόκληρους αιώνες.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ο χώρος στον οποίο βρίσκεται η Νάουσα ήταν σημαντικός στην αρχαιότητα, καθώς εδώ κοντά γεννήθηκε και μεγάλωσε ένας από τους μεγαλύτερους στρατηλάτες της ανθρωπότητας, ο Μέγας Αλέξανδρος και εδώ ακριβώς έλαβε τις διδασχές του μεγαλύτερου ίσως φιλοσόφου, του Αριστοτέλη. Θα μπορούσαμε να πιθανολογήσουμε δηλαδή ότι κάπου εδώ γύρω ο Αλέξανδρος κατάφερε να δαμάσει και να υποτάξει τον Βουκεφάλα πριν αναχωρήσει για να υποτάξει το μεγαλύτερο μέρος της τότε γνωστής ανθρωπότητας.

Ο Αλέξανδρος δεν ήταν ένας στρατηλάτης-κατακτητής σαν όλους τους άλλους. Χρησιμοποίησε την εκστρατεία για να γνωρίσει τον κόσμο. Δεν κατατούσε λαούς και εδάφη απλά για να τα προσαρτήσει στο βασίλειό του να γυρίσει πίσω και να τα εκμεταλλευτεί οικονομικά. Σκοπός του ήταν να μεταφέρει μήνυμα πολιτισμού στους κατακτημένους. Να διδάξει μα και να διδαχτεί από αυτούς. Γι' αυτό και ενώ είχε φτάσει στα πέρατα της οικουμένης ήθελε να συνεχίσει κι άλλο την εκστρατεία και όπου βγεί, αλλά δεν τον ακολουθούσε πια κανείς.

Ο Φίλιππος, ο μεγάλος βασιλιάς των Μακεδόνων, όχι ιδιαίτερα μορφωμένος ο ίδιος, ανέθεσε το 342 π.Χ. τις σπουδές του γιου και διαδόχου του, στον Αριστοτέλη. Κρίνοντας ότι η εκπαίδευσή του είναι κάτι πολύ σπουδαίο και δεν έπρεπε να περιοριστεί μόνο στην προσπάθεια των δασκάλων της μουσικής και των κλασικών μαθημάτων ζήτησε να του βρουν τον καλύτερο δάσκαλο και έτσι έφερε κοντά του τον Αριστοτέλη. Των φιλοσόφων τον ενδοξότατον και λογιώτατον.

Ο Αριστοτέλης δεν ήταν άγνωστος βέβαια στη βασιλική οικογένεια, καθώς ο πατέρας του Νικόμαχος ήταν γιατρός του βασιλιά της Μακεδονίας Αμύντα Γ΄, δηλαδή του πατέρα του Φιλίππου και παππού του Αλέξανδρου. Ο Νικόμαχος που είχε γράψει έξι βιβλία ιατρικής και ένα φυσικής, θεωρούσε πρόγονό του τον ομηρικό ήρωα και γιατρό Μαχάονα, το γιο του Ασκληπιού. Ο Αριστοτέλης, εν μέρει απέκτησε το ενδιαφέρον του για τη βιολογία, από τον πατέρα του καθώς, όπως λέγεται, κάποιες φορές τον βοηθούσε όταν ήταν μικρός. Προφανώς εδώ δηλαδή το μήλο έπεσε κάτω από τη μηλιά.

Ο Αριστοτέλης ήταν ένας πανεπιστήμονας και όχι μόνον ένας φιλόσοφος. Πίστευε ότι οι ιδέες και οι γνώσεις όλων των λαών βασιζόταν, τελικά, στην αντίληψη.

Έγραψε φυσική, βιολογία, ζωολογία, μεταφυσική, ηθική, ποίηση, θέατρο, μουσική, πολιτική τα οποία συνιστούν το πρώτο ολοκληρωμένο σύστημα στη Δυτική Φιλοσοφία. Σύμφωνα με την Εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα: «Ο Αριστοτέλης υπήρξε ο πρώτος γνήσιος επιστήμονας στην ιστορία και κάθε κατοπινός επιστήμονας του οφείλει κάτι». Ο Αλέξανδρος βέβαια του οφείλει πολύ περισσότερα και το αναγνώρισε αυτό μετέπειτα με κάθε τρόπο.

Ο Αριστοτέλης πράγματι δίδαξε στον Αλέξανδρο όλες τις μέχρι τότε γνωστές επιστήμες. Η μαθητεία κοντά του έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο χαρακτήρα του νεαρού Αλέξανδρου. Δεν είναι τυχαίο, για παράδειγμα, ότι στις ιωνικές πόλεις που κατέκτησε, κατάργησε τα ολιγαρχικά και τυραννικά πολιτεύματα που είχαν επιβάλει οι Πέρσες και εγκατέστησε δημοκρατίες, καταργώντας παράλληλα τη βαριά φορολογία.

Επίσης, με την ίδρυση πόλεων και βιβλιοθηκών, και τη συμμετοχή επιστημόνων και γεωγράφων στις εκστρατείες του, άλλαξε την

ιστορία του κόσμου με μέσο τη διάδοση του Ελληνικού πολιτισμού στην Ασία και την μίξη του με τις τοπικές παραδόσεις και έθιμα των άλλων πολιτισμών.

Προφανώς ο δάσκαλος δίδαξε στον Μαθητή ιδέες του όπως: «Αυτοί που δίνουν καλή εκπαίδευση στα παιδιά, πρέπει να τιμώνται περισσότερο από εκείνους που τα γέννησαν, γιατί οι γονείς τους έδωσαν μόνο τη ζωή, οι παιδαγωγοί όμως την ικανότητα να ζουν καλά», ή όπως: «Το κύριο γνώρισμα του πολίτη είναι η συμμετοχή στην απονομή δικαιοσύνης και στην άσκηση εξουσίας. Πολίτης είναι αυτός που είναι ικανός να κυβερνήσει και να κυβερνηθεί». Σίγουρα θα του επεσήμανε ότι: «Κανένας δεν αγαπάει αυτόν που φοβάται» και θα του διηγήθηκε τη στιγμή που είχε αναφωνήσει για κάποιο θέμα στην Ακαδημία του Πλάτωνα όπου μαθήτευσε: «Φίλος ο Πλάτων μα φίλιατη η αλήθεια».

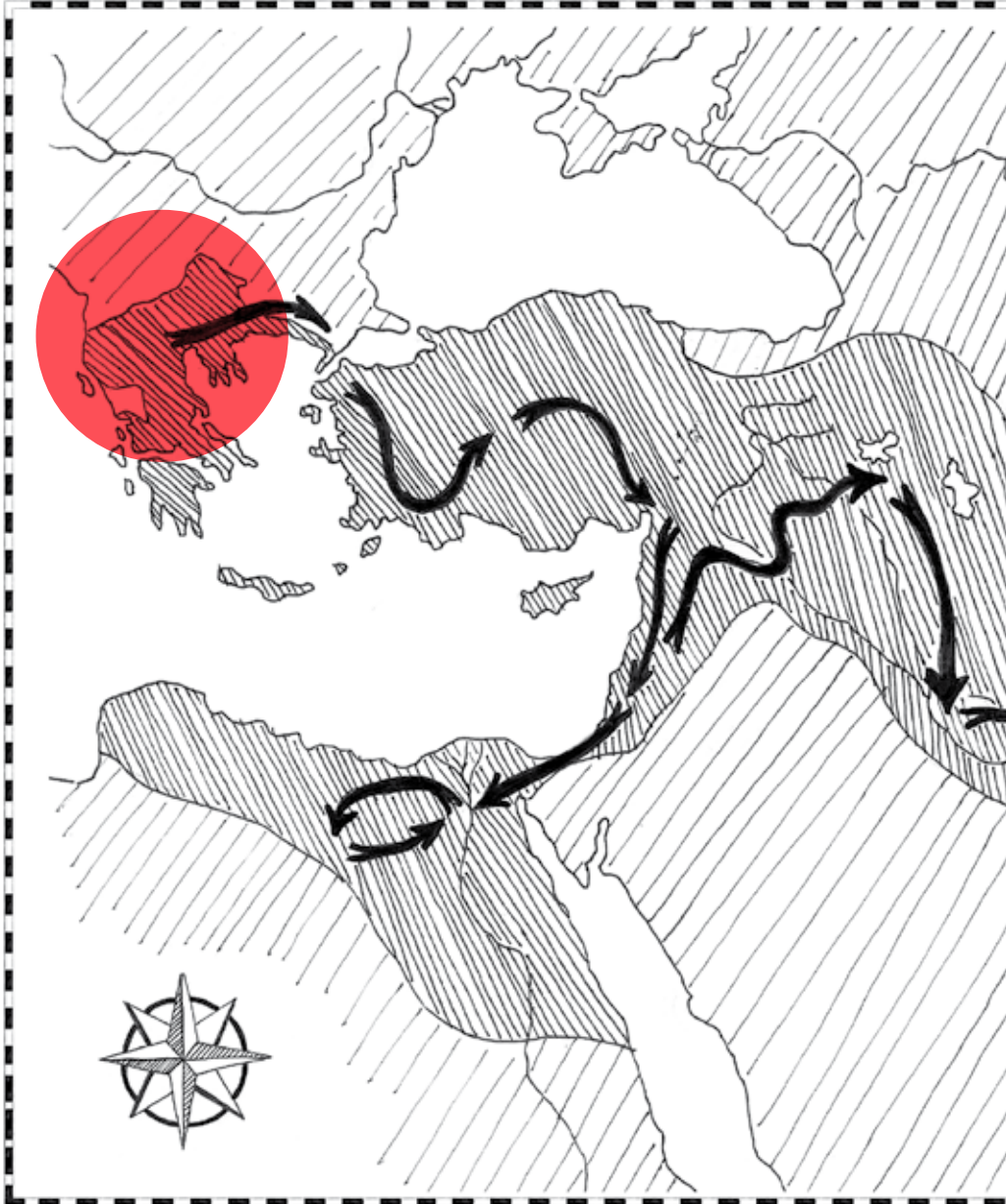
Η επιρροή του στον Αλέξανδρο τεκμηριώνεται κατ' αρχήν με τη φράση του τελευταίου: «Στους γονείς οφείλομεν το ζην, στους δε διδασκάλους το εν ζην», αλλά και με τον περίφημο όρκο του, ο οποίος συνοψίζει όλη την κοσμοθεωρία του.

Επίσης, ο φιλόσοφος, έχοντας ζήσει πρωτύτερα για μερικά χρόνια στη Μικρά Ασία, απέναντι από τη Λέσβο και έχοντας ταξιδέψει ίσως ανατολικότερα είναι σίγουρο ότι του έδωσε τις πρώτες εικόνες και τα πρώτα ερεθίσματα για τον κόσμο της Ανατολής.

Όλα αυτά λοιπόν, όσον αφορά στην εκπαίδευση του Αλέξανδρου γινόταν κυρίως στη Μίεζα, και στην παράπλευρη Σχολή του Αριστοτέλη. Εδώ δίπλα στη Νάουσα δηλαδή.

ΞΑΣ ΕΥΧΟΜΑΙ ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΝΑ
ΕΥΤΥΧΗΣΕΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΟΛΟΙ ΟΙ ΘΝΗΤΟΙ ΑΠ' ΕΔΩ
ΚΑΙ ΠΕΡΑ ΝΑ ΖΗΣΟΥΝ ΞΑΝ ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΜΟΝΟΙΑΣΜΕΝΟΙ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΠΡΟΚΟΠΗ ΝΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ
ΠΑΤΡΙΔΑ ΞΑΣ ΜΕ ΚΟΙΝΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΟΠΟΥ ΘΑ ΚΥΒΕΡΝΟΥΝ
ΟΙ ΑΡΙΣΤΟΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΦΥΛΗΣ ΔΕΝ ΧΩΡΙΖΩ ΤΟΥΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΟΠΩΣ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΞΤΕΝΟΜΥΑΛΟΙ ΞΕ
ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ ΔΕΝ ΜΕ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΟΥΤΕ Η ΡΑΤΞΑ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ ΤΟΥΣ
ΚΑΤΑΜΕΡΙΖΩ Μ' ΕΝΑ ΜΟΝΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗ ΓΙΑ
ΜΕΝΑ ΚΑΘΕ ΚΑΛΟΣ ΞΕΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕ
ΚΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΣ ΑΠΟ ΒΑΡΒΑΡΟ ΑΝ
ΠΟΤΕ ΞΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΕΝ ΘΑ ΚΑΤΑΦΥΓΕΤΕ
ΞΤΑ ΟΠΛΑ ΠΑΡΑ ΘΑ ΤΙΞ ΛΥΞΕΤΕ ΕΙΡΗΝΙΚΑ ΞΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ
ΘΑ ΞΤΑΘΩ ΕΓΩ ΔΙΑΙΤΗΤΗΣ ΞΑΣ ΤΟΝ ΘΕΟ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ ΤΟΝ ΝΟΜΙΖΕΤΕ ΩΣ ΑΥΤΑΡΧΙΚΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ ΑΛΛΑ ΩΣ
ΚΟΙΝΟ ΠΑΤΕΡΑ ΟΛΩΝ ΩΞΤΕ Η ΔΙΑΓΩΓΗ ΞΑΣ ΝΑ ΜΟΙΑΖΕΙ
ΜΕ ΤΗ ΖΩΗ ΠΟΥ ΚΑΝΟΥΝ ΤΑ ΑΔΕΛΦΙΑ ΞΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΑΠΟ ΜΕΡΟΥΣ ΜΟΥ ΘΕΩΡΩ ΟΛΟΥΣ ΙΞΟΥΣ ΛΕΥΚΟΥΣ ΚΑΙ
ΜΕΛΑΜΨΟΥΣ ΚΑΙ ΘΑ ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΞΤΕ ΜΟΝΟ
ΥΠΗΚΟΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΜΟΥ ΑΛΛΑ ΜΕΤΟΧΟΙ
ΟΛΟΙ ΞΥΝΕΤΑΙΡΟΙ ΟΞΟ ΠΕΡΝΑΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΧΕΡΙ ΜΟΥ ΘΑ
ΠΡΟΞΠΑΘΗΣΩ ΝΑ ΞΥΝΤΕΛΕΞΘΟΥΝ ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΥΠΟΞΧΟΜΑΙ

Η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου με απαρχή από την Πέλλα

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΙ ΤΑΦΟΙ

Η ιστορία όμως δεν προσέφερε στην περιοχή της Νάουσας μόνο την σχολή του Αριστοτέλη αλλά και μερικούς από τους σπουδαιότερους Μακεδονικούς Τάφους της ελληνιστικής περιόδου και των επιγόνων του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Ο μεγάλος Μακεδονικός τάφος της Κρίσεως από τις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. είναι ο μόνος Μακεδονικός τάφος με διώροφη πρόσοψη στην οποία εναλλάσσονται ο δωρικός ρυθμός κάτω και ο ιωνικός επάνω και τέσσερις ζωγραφικές παραστάσεις με σκηνές Κρίσεως του νεκρού στον Άδη. Πάνω από το γείσο ανάγλυφα εικονίζεται ο αγώνας Ελλήνων κατά βαρβάρων. Η παράσταση πιθανώς παραπέμπει στην πρόσφατη για την εποχή κατασκευής του τάφου αναμέτρηση των Μακεδόνων με τους Πέρσες. Η ζωγραφική παράσταση της πρόσοψης είναι μοναδική. Πιθανότατα είναι ο τάφος του Πευκέστα, στρατηγού του Μεγάλου Αλεξάνδρου από τη Μίεζα. Το σύνολο θυμίζει έντονα τέμπλο ορθόδοξου ναού!

Ο Μακεδονικός τάφος των Λύσωνος και Καλλικλέους που αποτελεί ένα σπάνιο δείγμα της ελληνιστικής ταφικής αρχιτεκτονικής, χτίστηκε γύρω στο 200 π.Χ. Αυτός είναι ένας απλός μικρός διθάλαμος μακεδονικός τάφος με απλή πρόσοψη και πολύχρωμες ζωγραφικές παραστάσεις. Περιέχει τα οστά και την τέφρα τεσσάρων γενιών μιας οικογένειας με σημαίνουσα θέση στη στρατιωτική ιεραρχία της αρχαίας Μίεζας, όπως φαίνεται από τα στρατιωτικά εξαρτήματα που εικονίζονται στα τύμπανα του τάφου και πήρε το όνομα δυο από τους νεκρούς του.

Ο Μακεδονικός τάφος των Ανθεμίων του 3ου αιώνα π.Χ. είναι επίσης ένας διθάλαμος καμαροσκεπής μακεδονικός τάφος με ιωνική πρόσοψη. Όλη η θολωτή οροφή του προθαλάμου είναι ζωγραφισμένη με νερολούλουδα και ανθέμια σε λευκές και ιώδεις αποχρώσεις πάνω σ' ένα γαλάζιο βάθος. Από τα λουλούδια αυτά εξάλλου, πήρε ο τάφος το συμβατικό του όνομα.

Ο Μακεδονικός Τάφος του Κινχ που πήρε το όνομα από τον Δανό αρχαιολόγο Κινχ ο οποίος τον ανέσκαψε στα τέλη του 19ου αιώνα. Αυτός χτίστηκε γύρω στα 310-290 π.Χ., και είναι μικρός και

διθάλαμος με απλή πρόσοψη. Η ζωγραφική διακόσμηση του εσωτερικού δε διασώζεται πλέον. Μόνο σε σχέδιο της πρώτης δημοσίευσης του μνημείου μπορούμε πια να δούμε μια ωραία τοιχογραφία που παρίστανε ένα Μακεδόνα ιππέα να επιτίθεται σ' έναν Πέρση, ο οποίος έντρομος προσπαθεί να διαφύγει.

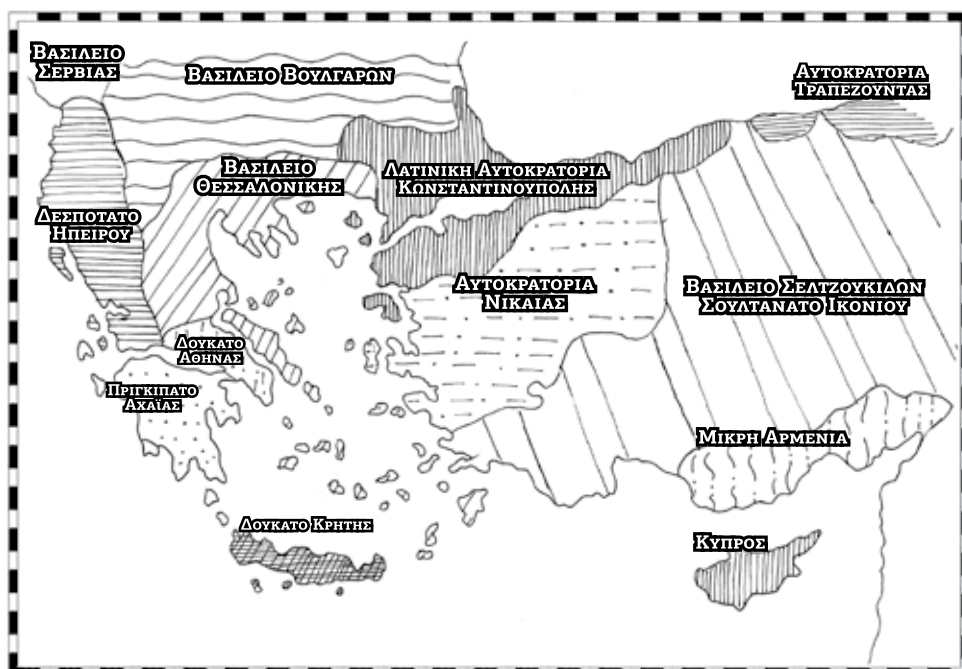
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΙΕΖΑΣ

Το 168 π.Χ., μετά τη μάχη της Πύδνας, η περιοχή περνά στα χέρια των Ρωμαίων, πολλοί από τους κατοίκους της Μιέζας, όταν η πόλη τους παρήκμασε ανέβηκαν σε ένα απρόσιτο οροπέδιο και έχτισαν την Παλπονιάουστα, προτιμώντας να ζουν ελεύθεροι παρά υποδουλωμένοι. Γλώσσα τους ήταν πάντα η ελληνική, πολύ καθαρότερη από αυτήν που μιλούσαν σε άλλες πόλεις και χωριά κοντά. Θρησκεία τους αργότερα έγινε η Ορθόδοξη Χριστιανική η οποία διατηρήθηκε και στα χρόνια της τουρκικής κατάκτησης.

- Η Βυζαντινή αυτοκρατορία στην μεγαλύτερη έκτασή της επί Ιουστινιανού
- Το Βυζάντιο το 1400

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία και τα άλλα κράτη της περιοχής μετά τις σταυροφορίες

ΝΕΑ ΑΡΧΗ

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Από την παρακμή της Μίεζας έχουν περάσει περισσότεροι από εκατό αιώνες χωρίς να προσελκύει η περιοχή στην οποία βρίσκεται σήμερα η Νάουσα, την ματιά της ιστορίας. Έχουμε φτάσει πια στα τέλη του 14ου αιώνα. Μόλις έχει καταλυθεί η βυζαντινή κυριαρχία στην περιοχή της Μακεδονίας από τους Οθωμανούς. Η πάλαι ποτέ ακμάζουσα αυτοκρατορία είναι πια μια αξιολύπητη σκιά του ενδόξου παρελθόντος. Η αρχή της παρακμής του Βυζαντίου έγινε μετά την άλωση της Πόλης από τους Φράγκους σταυροφόρους της 3ης σταυροφορίας, το 1204.

ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Με τον όρο Βυζάντιο ή Βυζαντινή Αυτοκρατορία ή Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία εννοούμε το κράτος που δημιουργήθηκε στα ανατολικά εδάφη της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη. Βέβαια κράτος με την επωνυμία αυτή δεν υπήρξε ποτέ καθ' όλη την διάρκεια της ιστορικής διαδρομής του, αλλά είναι δημιούργημα των μοντέρνων ιστορικών. Ήταν η συνέχεια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Οι αυτοκράτορες είχαν τον τίτλο "Βασιλεύς Ρωμαίων".

Τα χρονικά όρια της Βυζαντινής-Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ξεκινούν από τα εγκαίνια της Κωνσταντινούπολης, στις 11 Μαΐου του 330 και φτάνουν ως την τελική της πτώση, την άλωση από τους Οθωμανούς, στις 29 Μαΐου του 1453. Τα όρια της αυτοκρατορίας άλλαξαν πολλές φορές. Στη μεγαλύτερή της έκταση διοικούσε εδάφη που περιελάμβαναν την Ιταλική χερσόνησο, τα Βαλκάνια, τη Μικρά Ασία, Συρία και Παλαιστίνη, την Αίγυπτο, τη σημερινή Τυνησία καθώς και μικρό τμήμα της Ιβηρικής χερσονήσου.

Η κοινωνία του Βυζαντίου ήταν δυναμική, οι εμπορικές της συναλλαγές περιελάμβαναν όλο τον τότε γνωστό κόσμο. Είναι γνωστή ή πολιτιστική ακτινοβολία και επιρροή που εξασκούσε το Βυζάντιο σε πολλούς λαούς, όπως επίσης και η κληρονομιά του που υφίσταται ακόμη και σήμερα, ιδιαίτερα στον Ορθόδοξο κόσμο. Το Βυζάντιο ήταν μια καθαρά πολυεθνική κοινωνία, που την συνέδεε η θρησκεία και η γλώσσα και όχι η φυλετική καταγωγή. Στην ουσία το Βυζάντιο είναι η ελληνική γλώσσα και η ορθοδοξία, δηλαδή τα δύο βασικά συστατικά της ελληνοσύνης.

Οι ΣΛΑΒΟΙ

Στα Βαλκάνια έχουν εμφανιστεί από τον 7ο αιώνα οι Βούλγαροι και μετέπειτα οι Σλάβοι. Σιγά-σιγά αλλού έχουν κυριεύσει περιοχές αλλού έχουν αφομοιωθεί με ντόπιους λαούς. Αυτό κυρίως στα βόρεια. Φθάνουν και στα νότια της βαλκανικής χερσονήσου, αλλά σ' αυτές τις περιοχές και όσο πλησιάζουμε στη θάλασσα κυριαρχεί το ελληνικό – βυζαντινό στοιχείο. Έχουν προλάβει να δημιουργηθούν τα βασίλεια της Μεγάλης Βουλγαρίας, με τον Συμεών και της Σερβίας. Το πρώτο έχει προλάβει να παρακμάσει κιόλας μετά τη συντριβή του από τον Μέγα βασιλείο τον αποκαλούμενο και Βουλγαροκτόνο, το 1018 και να ξαναδημιουργηθεί το 1186. Ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος τους έχουν εκχριστιανίσει στη βάση του ορθόδοξου δόγματος και έχουν δημιουργήσει το αλφάβητό τους. Οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο είναι άλλοτε καλές και άλλοτε όχι. Υποβλέπουν διαρκώς τα εδάφη των Βυζαντινών και οι αυτοκράτορες άλλοτε συμμαχούν μαζί τους και τους χρησιμοποιούν για παραγωγή αγαθών ή για τη φύλαξη απόμερων εδαφών, ακόμη και ως συμβούλους και άλλοτε τους πολεμούν και σε μια περίπτωση τους συντρίβουν, όπως είδαμε με τον Βασίλειο τον Βουλγαροκτόνο. Το κράτος της Σερβίας φθάνει στη μεγαλύτερή του ακμή με τον Στέφανο Δουσάν στα μισά του 14ου αιώνα.

Οι Οθωμανοί

Από την άλλη μεριά της βασιλεύουσας και από τα βόρεια της Ανατολής εμφανίζονται τον 11ο αιώνα οι Σελτζούκοι Τούρκοι. Νομαδικός και πολεμοχαρής λαός περνά πρώτα από την Περσία, ασπάζεται το Ισλάμ, κινείται ανατολικά και κατακτά κάθε τι στο πέρασμά του. Αφομοιώνεται με τους αραβικούς πληθυσμούς και τους αυτόχθονες λαούς της Ανατολίας και σύντομα δημιουργεί το πρώτο του Εμιράτο με πρωτεύουσα στην περιοχή της σημερινής Κόνιας (Ικονίου).

Η απειλή για το Βυζάντιο είναι φανερή. Και με αυτούς οι αυτοκράτορες στα πρώτα χρόνια έχουν μια σχέση που περνάει από σάραντα κύματα. Στην αρχή τους χρησιμοποιούν για διάφορες δουλειές, από εργάτες μέχρι μισθοφόρους στρατιώτες και ακρίτες των συνόρων. Κάποιες περιόδους τους πολεμούν και τους διώχνουν μακριά. Αυτό όμως όταν δεν ήταν πολύ δυνατοί και μεγάλοι. Γιατί όταν έγιναν το – παρακμάζον ήδη - Βυζάντιο τα βρήκε πολύ σκούρα μαζί τους. Ηττάται στη μάχη του Ματζικέρτ, το 1071, από τον Αρπ Ασλάν και το 1077 δημιουργείται το Σελτζούκικο Σουλτανάτο του Ρουμ. Έχουν πατήσει για τα καλά πόδι στην περιοχή μας.

Οθωμανική Αυτοκρατορία

Στα μέσα περίπου του 14ου αιώνα δημιουργείται η Οθωμανική αυτοκρατορία με πρώτο σουλτάνο τον Ορχάν, πρωτεύουσα την Προύσα την οποία είχαν κατακτήσει το 1326 και η Πόλη νιώθει πια καυτή την ανάσα της. Περνάει για ένα διάστημα με κάποιους γάμους, συμπεθερίες, κουμπαρίες και σύμφωνα φιλίας ανάμεσα σε αυτοκράτορες και σουλτάνους αλλά οι Οθωμανοί αυξάνονται πληθύνονται και ως εκ τούτου δεν κρατιούνται. Παρακάμπτουν λοιπόν την Πόλη ξεχύνονται και κατακτούν την Ανδριανούπολη και τη Θράκη στην αρχή (1361) και αμέσως μετά τη Μακεδονία, τα Βαλκάνια, με τις μεγάλες οθωμανικές νίκες του Κοσσυφοπεδίου (1389) και της Νικόπολης (1396), την Ανατολική Μεσόγειο και το Αιγαίο.

Στα Βαλκάνια οι βασιλείς της Σερβίας και της Βουλγαρίας σύντομα γίνονται υποτελείς στον Οθωμανό σουλτάνο, ο οποίος έχει ήδη δύο πρωτεύουσες την Ασιατική Προύσα και την Ευρωπαϊκή Αδριανούπολη.

Και ανάμεσά τους μικρή και αδύναμη πια η Κωνσταντινούπολη.

Το 1394 ο Βαγιαζήτ Α΄ ξεκίνησε μακροχρόνια πολιορκία της Κωνσταντινούπολης, η οποία, με μικρά διαλείμματα, ουσιαστικά διήρκεσε ως το 1401, έτος που ο στρατός του τουρκομογγόλου κατακτητή Ταμερλάνου εμφανίστηκε στα ανατολικά σύνορα του οθωμανικού κράτους. Την επόμενη χρονιά (1402) ο οθωμανικός στρατός συνειρήθη από τον Ταμερλάνο, και ο Βαγιαζήτ αιχμαλωτίστηκε και πέθανε στη φυλακή. Η συντριπτική ήττα που υπέστησαν οι Οθωμανοί ανέκοψε για κάποιο διάστημα τη γρήγορη άνοδο και επέκταση της οθωμανικής επικράτειας.

ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

Την ίδια περίοδο στην Ευρώπη, βρισκόμαστε στον Μεσαίωνα με την ιερή εξέταση να κυριαρχεί, μαίνεται ο εκατονταετής πόλεμος ανάμεσα στη Γαλλία και την Αγγλία, έχει ξεσπάσει η μαύρη πανώλη που έχει "φάει" το 1/3 του πληθυσμού. Στα τέλη του 14ου αιώνα ξεσπούν αγροτικές εξεγέρσεις στην Γαλλία και την Αγγλία, γίνεται το σχίσμα στην Καθολική εκκλησία και αρχίζει δειλά-δειλά η Αναγέννηση.

ΓΑΖΗ ΑΧΜΕΤ ΕΒΡΕΝΟΣ - Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ-

Ήταν στρατηγός και υπηρέτης ενός συν τεσσάρων αφεντάδων και ιδρυτής της Νάουσας όπως θα δούμε.

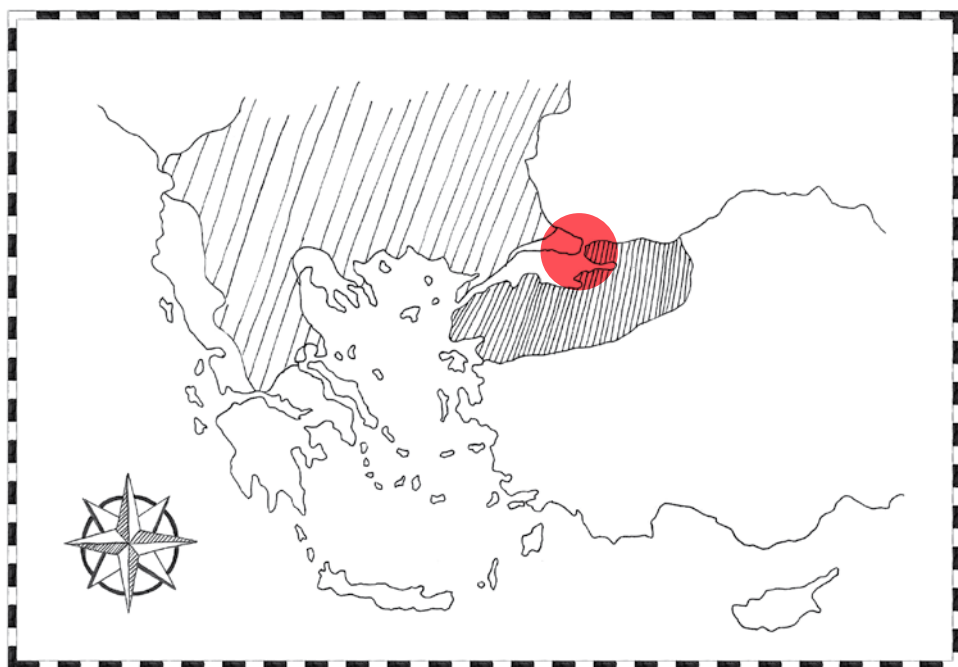
Στην κατάκτηση της Μακεδονίας για τους Οθωμανούς πρωτοστατεί ο στρατηγός Γαζή Αχμέτ Εβρενός, ένας από τους πιο δραστήριους στρατηγούς του σουλτάνου Μουράτ Α΄, στον οποίο η τουρκική παράδοση αποδίδει την κατάληψη σχεδόν κάθε σημαντικής πόλης της Μακεδονίας. Αμέσως μετά την ολοκληρωτική κατάκτηση της Μακεδονίας από τους Οθωμανούς ο σουλτάνος του παραχώρησε απέραντες εκτάσεις κυρίως δυτικά της Θεσσαλονίκης από τα Γιαννισιά μέχρι τη Νάουσα. Εδώ θα ιδρύσει βακούφι που οι απόγονοί του διατήρησαν στα Γιαννισιά. Στα Γιαννισιά θα πεθάνει σε ηλικία πάνω από 100 χρονών και εκεί υπάρχει το τέμενος του. Ο θρύλος αναφέρει ότι έζησε 129 χρόνια! Το βακούφι είναι μια δικαιοπραξία μέσω της οποίας ένα φυσικό πρόσωπο παραιτείται από ένα ή περισσότερα αγαθά του

και τα θέτει εκτός εμπορικής συναλλαγής, αφιερώνοντάς τα ισοβίως σε έναν ιερό, φιλανθρωπικό ή κοινωνικό σκοπό. Δηλαδή ο Εβρενός απέκτησε από τον Σουλτάνο όλη την εν λόγω περιοχή η οποία επί των ημερών του σημείωσε μεγάλη ανάπτυξη και λειτούργησε σαν ένα "κράτος εν κράτει" κατά κάποιο τρόπο, αλλά αφιέρωσε μέρος αυτής για κοινωνικούς και φιλανθρωπικούς σκοπούς μέσω του βακουφίου.

Καταγόταν από το Μπαλικεσίρ (Παλαιόκαστρο) μεταξύ Περγάμου και Προύσας και η παράδοση τον θέλει γιο ενός χριστιανού εξωμότη, του Ορνος. Κατά τη διάρκεια της ζωής του υπηρέτησε ως στρατιωτικός διοικητής σε τέσσερις Οθωμανούς Σουλτάνους: Ορχάν, Μουράτ Α΄, Βαγιαζήτ Α΄ και Μωάμεθ Α΄.

Ο Γαζή Αχμέτ Εβρενός που ήταν γνωστός και με τα ονόματα Βρενέζ, και Βρανέζης κατέκτησε μέχρι και την Κόρινθο το 1397. Οι Βυζαντινοί ιστορικοί τον χαρακτηρίζουν με αρνητικό τρόπο. Ο αυτοκράτορας Μανουήλ Β΄ αναφέρει σε γραπτό του έργο, το 1409, ότι ο Εβρενός ήταν αιμοβόρος με απaráμιλλη έχθρα για τους Χριστιανούς.

Στον παρακάτω χάρτη βλέπουμε την εξάπλωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στα Βαλκάνια από το 1360 μέχρι το 1400. Την περίοδο δηλαδή της δραστηριοποίησης του Εβρενός και της ίδρυσης της Νάουσας. Όλα αυτά βέβαια έχουν μεγάλη σημασία καθώς ο Εβρενός είναι και ο ιδρυτής και μετέπειτα ο προστάτης και ευεργέτης της Νάουσας. Η Νάουσα ιδρύθηκε τότε. Δηλαδή στο τέλος του 14ου με την αρχή του 15ου αιώνα.

Η εξάπλωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στα Βαλκάνια από το 1360 μέχρι το 1400. Την περίοδο δηλαδή της δραστηριοποίησης του Εβρενός και της ίδρυσης της Νάουσας.

ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Η ακριβής ημερομηνία που κτίσθηκε η πόλη της Νάουσας είναι άγνωστη. Το πιο πιθανό είναι ότι κτίσθηκε στα τέλη του 14ου αιώνα, αρχές του 15ου αιώνα, προφανώς λίγα χρόνια μετά την κατάληψη της Βέροιας από τους Τούρκους, η οποία έγινε γύρω στα 1383-1387.

Σύμφωνα με μία παράδοση την εποχή εκείνη επικρατούσε αναρχία στην περιοχή, καθώς άτακτες μονάδες γαζήδων (πολεμιστών δηλαδή) έκαναν επιδρομές και καταλάμβαναν, συχνά για μικρό διάστημα, πόλεις και περιοχές της Μακεδονίας. Οι κάτοικοί τους για να γλυτώσουν κατέφευγαν σε ένα μέρος στα όρια της σημερινής πόλης της Νάουσας, στα δάση και στα ορεινά άσουλά της και έτσι άρχισε μιας μορφής επανακατοίκηση της περιοχής. Η τοποθεσία, ήταν ιδανική, καθώς όλος ο κάμπος απλωνόταν στα πόδια των κατοίκων που μπορούσαν εύκολα να δουν επερχόμενους κινδύνους.

Μετά την ολοκληρωτική κατάκτηση της Μακεδονίας από τους Οθωμανούς, η ευρύτερη περιοχή περιήλθε, όπως είπαμε, στα χέρια του Γαζή Εβρενός μπέη. Αυτός εγκατέστησε το στρατό του στην πόλη των Γιαννιτών. Κάποια στιγμή εκείνα τα χρόνια πέρασε και από το μέρος όπου είναι κτισμένη η Νάουσα. Η ομορφιά του τοπίου και η φυσική ασφάλεια που παρείχε τον γοήτευσε. Έτσι σκέφτηκε να ιδρύσει μια πόλη και παράλληλα να βοηθήσει ανθρώπους κρυμμένους και διωγμένους που συνάντησε εκεί γύρω να ζήσουν καλύτερα.

Όταν αποκαταστάθηκε η ηρεμία και η τάξη στην περιοχή, πήγε στην Αδριανούπολη για να δώσει αναφορά στο Σουλτάνο σχετικά με την αίτηση έκβαση της εκστρατείας και τις κατακτήσεις του.

Ο Σουλτάνος, διέταξε αμέσως να του δοθεί γενναία και πλουσιοπάροχη αμοιβή και του έδωσε τον τίτλο του "Γαζή". Ο στρατηγός παρακάλεσε το Σουλτάνο, αντί για οποιαδήποτε αμοιβή, να του δώσει ένα μέρος εδάφους για να ανεγείρει σε αυτό μια πόλη την οποία θα αφιερώσει στη Βασιλομήτορα. Το αίτημά του έγινε δεκτό και εξεδόθη το σχετικό φερμάνι. Το φερμάνι αυτό στα Τουρκικά και η μετάφρασή του στα Ελληνικά σώθηκε από τον δάσκαλο στη Νάουσα Δημήτρη Πλαταρίδη και περιέχει επακριβώς τη διαδρομή με τις τοποθεσίες και τα τοπωνύμια κλπ.

Έτσι, λοιπόν, λίγο καιρό αργότερα, μαζί με τη βοήθεια των ντόπιων κατοίκων τέθηκαν τα θεμέλια της νέας πόλης που ονομάστηκε Αγγουστός Agoustos ή Αγοστός Agostos στα τούρκικα, Νάουσα ή Νιάουστα στα ελληνικά, Νεγόστι στα Βλάχικα, Νέγους στα σλάβικα.

Όσotόσο υπάρχει και μία άλλη άποψη, ως προς την κατοίκηση της Νάουσας. Λέγει ότι οι κάτοικοι αυτής της νέας πόλης ήταν Βυζαντινοί στρατιωτικοί που έδρευαν στην περιοχή της αρχαίας Μίεζας. Την εποχή εκείνη μόνο όσοι στρατιωτικοί συμφωνούσαν με την ειρήνη δεν πλήρωναν φόρο. Το γεγονός ότι από το Σουλτάνο δόθηκαν ιδιαίτερα προνόμια -σχεδόν μοναδικά- στη νέα αυτή πόλη και μεταξύ των οποίων ήταν και η απαλλαγή της από την πληρωμή φόρων, ισχυροποιεί τη θέση ότι οι κάτοικοί της εγκαταστάθηκαν με προνόμια στρατιωτικών.

Επίσης, από την ίδρυση της πόλης τους, οι Ναουσαίοι ξεχώριζαν από τους υπόλοιπους ανθρώπους στις γύρω πόλεις και χωριά, επειδή είχαν μακριά μαλλιά. Στα Βυζαντινά χρόνια, μακριά μαλλιά είχαν μόνο οι στρατιωτικοί και οι ιερωμένοι. Το γεγονός ότι ο Εβρενός ήταν στρατηγός και γνωρίζοντας ότι οι στρατιωτικοί σέβονται και τιμούν τους στρατιωτικούς ακόμα και ως αντιπάλους τους, μαζί με την πιθανότητα να ήταν και ο ίδιος ελληνικής καταγωγής και να είχε προϋπηρεσία στο Βυζάντιο, καθώς επίσης και η μαχητικότητα και ο ηρωισμός των κατοίκων της Νάουσας για αιώνες, ενισχύουν αυτές τις υποθέσεις.

Πιθανότατα μέρος της πραγματικότητας να υπάρχει και στις δύο ιστορίες.

ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ

Ο ελληνικός πληθυσμός της Νάουσας και της γύρω περιοχής της απολάμβανε εξ' αρχής σημαντικά προνόμια, χάρη στην προστασία της Βαλιντέ Χανούμ Σουλτάνας, η οποία, όταν ιδρύθηκε η Νάουσα ήταν η Μάρα Μπράνκοβιτς, κόρη του Σέρβου ηγεμόνα Γεωργίου Μπράνκοβιτς και σύζυγος του Σουλτάνου Μουράτ Β'. Ήταν χριστιανή, τουλάχιστον μέχρι το γάμο της και σε αυτήν, όπως είδαμε, ο (πονηρός;) Χατζή Εβρενός αφιέρωσε εξ' αρχής την πόλη, με σκοπό η δική του πόλη να προστατεύεται από ψηλά. Αυτή ήταν η κίνηση που επηρέασε όλη τη μετέπειτα πορεία της Νάουσας.

Η ΜΑΡΑ ΜΠΡΑΝΚΟΒΙΤΣ

Η Μάρα ή Μάρω Μπράνκοβιτς Κομνηνή, ή Βαλιντέ Χανούμ Σουλτάνα, ήταν Ελληνοσέρβα πριγκίπισσα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και κόρη του ηγεμόνα της Σερβίας, Γεωργίου Μπράνκοβιτς και της Ειρήνης Καντακουζηνής. Ήταν μια από τις σημαντικότερες γυναικείες προσωπικότητες του 15ου αιώνα.

Δόθηκε νύφη από την οικογένειά της στο σουλτάνο Μουράτ Β', το 1435, σε ηλικία μόλις 17 ετών, σε ένα συνηθισμένο για την εποχή φαινόμενο, το οποίο είχε ως στόχο την εξασφάλιση της ακεραιότητας των χριστιανικών εδαφών. Έτσι, έγινε και η μητριά του στερνημένου μπερσά από μικρή ηλικία, Μωάμεθ Β' του Πορθητή, αυτού δηλαδή που κατέκτησε την Πόλη, με τον οποίο είχε πολύ καλή σχέση. Κατάφερε ωστόσο να μείνει πιστή στο ορθόδοξο δόγμα, παίζοντας πολύ σημαντικό ρόλο στα θρησκευτικά και πολιτικά δρώμενα της εποχής. Ακούσε ιδιαίτερη επιρροή στα θέματα εξωτερικής πολιτικής, ενώ ξεχώριζε για την εναντιωμένη στο δυτικό κόσμο, στάση και νοοτροπία της. Σύμφωνα με τον Βυζαντινό ιστορικό, Γεώργιο Φραντζή, μετά το θάνατο του συζύγου της, το 1451, η Μάρα προσπάθησε να πείσει τον τελευταίο Βυζαντινό αυτοκράτορα, Κωνσταντίνο ΙΑ' Παλαιολόγο να τη νυμφευθεί, χωρίς, όμως, να επιτύχει το στόχο της. Προφανώς, αν είναι αλήθεια αυτό και αν το είχε καταφέρει, θα άλλαζε όλη η ιστορία του κόσμου.

Ο Μωάμεθ Β', τής φέρθηκε με ευπρέπεια ανάλογη αυτής του πατέρα του και συζύγου της. Όσον καιρό βρισκόταν εκείνος στο θρόνο, έστελνε όλους τους πρέσβεις να συζητήσουν πρώτα με την ίδια, λόγω των διπλωματικών δεξιοτήτων της. Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς ποιού προσώπου είχε την προστασία η Νάουσα. Η προστασία δε αυτή διατηρήθηκε στη συνέχεια από όλες τις βασιλομήτορες της αυτοκρατορίας.

ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Η Νάουσα είχε την τύχη λοιπόν να είναι μια προνομιούχα πόλη από την ίδρυσή της, με αυτά τα προνόμια παραχωρημένα από τον Σουλτάνο να τηρούνται απαράβατα μέχρι που καταστράφηκε, το 1822. Τα κυριότερα από αυτά τα προνόμια ήταν:

α) οι Ναουσαίοι δεν πλήρωναν κανέναν άλλο φόρο εκτός από τα τετρακόσια γρόσια που ήταν ο κτηματικός φόρος της δεκάτης -ασιάρ- και τις δύο παράδες ανά άτομο -σπένσα.

β) Κανένας Οθωμανός δε δικαιούνταν να κατοικήσει στην πόλη εκτός από τον ιεροδικαστή -καδή- και τον αντιπρόσωπο του κράτους -βοεβόδα- και τον Κιζλάρ Αγά -αρχιευνούχο του παλατιού- που εισέπραττε και τον παραπάνω φόρο.

γ) Κανένας Οθωμανός, οποιασδήποτε θέσης και περιωπής που ήθελε να επισκεφθεί την πόλη, δεν είχε το δικαίωμα να μπει μέσα σ' αυτήν έφιππος.

δ) Η διοίκηση της πόλης αναθέτονταν σε κάποιον από τους προκρίτους της πόλης ο οποίος εκλεγόταν από το λαό.

Αυτός ο άρχοντας διόριζε και όσους συνάρχοντες ήθελε, διοικούσε τη φρουρά της πόλης, η οποία σύμφωνα με τον περιηγητή της εποχής *Rougeville* την εποχή του Ζαφειράκη αποτελούνταν από 300 άντρες. Επίσης, αυτός είχε και απόλυτη εξουσία στην πόλη, δίκαιζε και καταδίκαιζε, τιμωρούσε και συγχωρούσε κατά την κρίση του, φυλάκιζε και αποφυλάκιζε, χωρίς να δίνει λόγο για τις πράξεις του σε κανέναν. Μόνο η Γενική Συνέλευση των κατοίκων μπορούσε να τον παύσει από τα καθήκοντά του και να τον αντικαταστήσει με νέο άρχοντα. Ο Καδής και ο Βοεβόδας ήταν στους τύπους η εξουσία αλλά λειτουργούσαν σαν μια σκιά εξουσίας.

Στην ουσία όλες τις εξουσίες τις είχε ο άρχοντας της πόλης. Βεβαίως η τόση δύναμη και οι δικαιοδοσίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν –και συχνά οδήγησαν– σε αυθαιρεσίες και τυραννικές συμπεριφορές, ενώ ένας τέτοιος άρχοντας ήταν πιθανό να έχει –και συχνά είχε– οργανωμένη αντιπολίτευση.

Με δύο λόγια δηλαδή, η Νάουσα ήταν από την αρχή μια ανεξάρτητη ελληνική πόλη. Κάτι σαν μια ανεξάρτητη μικρή Ελλάδα μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

ΝΑΟΥΣΑ 15^{ος} ΑΙΩΝΑΣ. ΙΔΑΝΙΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΖΕΙΣ

Η πόλη της Νάουσας, έχοντας τέτοια προνόμια και διοικούμενη κατά κανόνα από άξιους άρχοντες άρχισε σύντομα να αναπτύσσεται με γρήγορους ρυθμούς. Σε ένα αιώνα ο πληθυσμός θα διπλασιαστεί σχεδόν και θα αποκτήσει φήμη και για τα κρασιά και για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες της. Ξεχώρησε από τις άλλες κοινότητες της περιοχής στον πολιτισμό, το εμπόριο, τη γεωργία και τη βιοτεχνία. Η ειρήνη και η πουσία της ποτέ δεν διαταράχθηκαν σοβαρά μέχρι και το τέλος του 18ου αιώνα. Πολλές φορές κάποιοι ζορμπάδες και κάποιες ληστρικές συμμορίες προσπάθησαν να βλάψουν την πόλη και τους κατοίκους, αλλά εξοντώθηκαν από τον οργανωμένο στρατό της. Έτσι γρήγορα η πόλη απέτρεψε τη δράση κακοποιών στοιχείων τα οποία εγκατέλειψαν την περιοχή.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούσε ιδανικό τόπο κατοικίας γιατί τότε την περιοχή λυμαίνονταν ληστές, υπήρχαν διαρκώς ταραχές, πόλεμοι, σκληρή φορολογία, παιδομάζωμα και η ζωή συχνά ήταν ένα μαρτύριο.

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Για τρεις περίπου αιώνες λοιπόν που η Νάουσα απολάμβανε προνόμια, ελευθερία, ανάπτυξη και ηρεμία, που καλλιεργούσε εκτός των άλλων τις τέχνες και τα γράμματα, στην γύρω εγγύτερη μα και μακρύτερη περιοχή συνέβησαν πολύ σπουδαία πράγματα τα οποία αξίζει να αναφέρουμε.

Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑΣ

Πρώτον, το 1430 καταλύεται η Θεσσαλονίκη και βέβαια λίγο αργότερα, το 1453 τουρκεύει και η Πόλη, αφού προηγουμένως, το 1449 είχε στερηθεί ο τελευταίος Αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ΙΑ΄.

Η Θεσσαλονίκη, λίγα χρόνια πριν από την οριστική της άλωση είχε συνθηκολογήσει και είχε παραδοθεί στο Σουλτάνο, βλέποντας τον να έχει κατακτήσει τα πάντα γύρω της και μη προσδοκώντας πια σε καμιά βοήθεια από τον Αυτοκράτορα. Ο Σουλτάνος καθόλου δεν την πείραξε και απλά εγκατέστησε μια τουρκική φρουρά. Η πόλη συνέχισε να ζει στον κανονικό της ρυθμό. Αυτό κράτησε οκτώ χρόνια. Σε μια στιγμή όμως προβλημάτων των Οθωμανών μετά από την ήττα τους από τους Μογγόλους βρήκαν την ευκαιρία οι κάτοικοί της, πρωτοστατούντων των προυχόντων και του κλήρου, να διώξουν τη φρουρά και να ανεξαρτητοποιηθούν. Όταν είδαν ότι σύντομα ο Σουλτάνος θα τους επιτεθεί και πάλι ή θα τους ζητήσει να του παραδώσουν την πόλη και επειδή έβλεπαν ότι δεν έχουν πια δύναμη να αντισταθούν, ούτε κάπου να σπηριχθούν, κάλεσαν τους ομόθρησκους Βενετούς και την παρέδωσαν σ' αυτούς. Ο Σουλτάνος όντως θέλησε να την κατακτήσει και πάλι και εκστράτευσε εναντίον της ζητώντας τους να παραδοθούν. Αρνήθηκαν, κυρίως οι κληρικοί, μαζί με τη Βενετική διοίκηση και δημιουργήθηκε μεγάλος διχασμός ανάμεσα στον κλήρο που ήθελε να πολεμήσει υποστηρίζοντας ότι "ο Άγιος Δημήτριος θα σώσει για άλλη μια φορά την πόλη" και στον λαό, ο οποίος μη βλέποντας πιθανότητες επικράτησης ήθελε να παραδοθεί ειρηνικά. Πολλοί κάτοικοί της μάλιστα την εγκατέλειψαν εκείνες τις μέρες προβλέποντας τι θα συμβεί, για να σωθούν. Ο Σουλτάνος την πολιορκήσε. Θεσσαλονικείς και Βενετσιάνοι αντισταθήκαν σκληρά αλλά τελικά η Θεσσαλονίκη έπεσε και λεηλατήθηκε. Πολλοί από τους κατοίκους σκοτώθηκαν ή στάλθηκαν σε διάφορα μέρη ως σκλάβοι. Η πόλη για πολλά χρόνια ερήμωσε. Να φανταστείτε ότι είχε μεγάλα λιβάδια εντός των τειχών της.

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Τα δεδομένα σχετικά με την άλωση της Πόλης και Βασιλεύουσας, σε αντίθεση με εκείνα της Συμβασιλεύουσας είναι περισσότερο γνωστά. Έτσι προτιμούμε να παραθέσουμε την άποψη της μεγάλης Ελληνίδας διανοούμενης, καθηγήτριας στο πανεπιστήμιο της Σορβώνης και Βυζαντινολόγου, Ελένης Γλύκατζη Αρβελέρ, η ματιά της οποίας επικεντρώνεται σε λιγότερο γνωστές μα ουσιαστικές λεπτομέρειες.

«Βρισκόμαστε στα μέσα του 15ου αιώνα, γύρω στο 1450. Η Πόλη είναι μια μικρή πόλη πια- έχει δεν έχει 70.000 κατοίκους, όταν άλλοτε είχε περάσει το μισό εκατομμύριο. Η Πόλη έχει αποδεκατιστεί από την πανώλη και τις αλλεπάλληλες πολιορκίες των Τούρκων. Αλλά και από τις διαμάχες των Δυτικών. Υπήρχε και μια τάση ανεξαρτητοποίησης των λίγων χωρών που παρέμεναν ελεύθερες- όχι μόνο του Μυστρά. Και σαν να μην έφθαναν αυτά, υπήρχε μια μεγάλη ενωτική και ανθενωτική διαμάχη, υπέρ και εναντίον της Ένωσης των Εκκλησιών. Οι αντίθετοι στην Ένωση συμμαχούσαν και με τους Τούρκους ήταν οι λεγόμενες παρά φύσιν συμμαχίες.

Η Πόλη θα μπορούσε να είχε πέσει στα χέρια των Τούρκων πολύ νωρίτερα. Ο λόγος που δεν έγινε αυτό και ανάσανε για πενήντα χρόνια ήταν ότι ο Βαγιαζίτ έπεσε στα χέρια των Μογγόλων. Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία δεν μπορούσε να σταθεί μόνη της όρθια. Ο Μανουήλ έτρεχε να δει τους Καρόλους, ο Ιωάννης πήγε στη Φερράρα. Είναι η εποχή των επαιτών αυτοκρατόρων.

Πολλοί λένε ότι η Δύση δεν βοήθησε. Όταν όμως μιλάμε για Δύση τι εννοούμε; Οι Βυζαντινοί ήταν όλη η Ανατολή. Η Δύση ήταν πολυδιασπασμένη και ο Πάπας είχε ένα σχίσμα στην πλάτη του και την Ανατολική Εκκλησία εναντίον του.

Το Ρούμελι Χισάρ, το κάστρο που έχτισε ο Μωάμεθ το 1452 για να ελέγχει το πέρασμα ανάμεσα στη Μαύρη Θάλασσα και τη Θάλασσα του Μαρμαρά, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην έκβαση της πολιορκίας. Διούλκησε και τον στόλο περνώντας τα πλοία του στον Κεράτιο. Από την άλλη πλευρά, μόνο 3-4 πλοία γενοβέζικα πέρασαν και αυτά για να φέρουν τροφή. Βέβαια, δεν ήταν μόνο αυτή η αιτία της ήττας των Βυζαντινών. Ο Μωάμεθ είχε μαζέψει Σέρβους, Αλβανούς, Τούρκους.

Απέναντι στους τουλάχιστον 100.000 άντρες του αντιπαρατάσσονταν περίπου 4.500 άνθρωποι το πολύ, μαζί με τους ξένους. Μεγάλη ήταν η βοήθεια των Γενοβέζων, αλλά όταν σκοτώθηκε ο αρχηγός τους Τζουστινιάνι έχασαν το ηθικό τους και υποχώρησαν. Όσοι πολέμησαν, πάντως, πολέμησαν ηρωικά. Όταν ο Μωάμεθ έστειλε αποκρισάριο στον Παλαιολόγο ζητώντας του να παραδώσει την Πόλη, πήρε την απάντηση ότι η Πόλη δεν είναι δικό του πράγμα και πως "με τη δική μας θέληση αποφασίσαμε να πεθάνουμε".

Χαρακτηριστικό του ηρωισμού είναι ότι όταν στην Πύλη του Ρωμανού οι Τούρκοι άρχισαν να ανεβαίνουν πάνω και πέρασαν μέσα, έψαχναν τους αντίπαλους πολεμιστές και δεν πίστευαν ότι ήταν τόσοι λίγοι.

Όσο για την Κερκόπορτα... Ανοιγμένη ή ξεχασμένη. Αστεία πράγματα. Ήταν χιλιάδες έξω, τα καράβια τους στον Κεράτιο, οι Γενοβέζοι έφευγαν. Τι να πεις για την Κερκόπορτα; Σε συμβολικό επίπεδο μόνο μπορείς κάτι να πεις. Αλλά είναι σαν να λέμε ότι αντί να σκοτώνονταν τρεις Τούρκοι κατά την είσοδό τους στην Πόλη, θα σκοτώνονταν δέκα αν η πόρτα ήταν κλειστή. Και λοιπόν; Αφού είχαν ανεβάσει σκάλες και έμπαιναν από όπου ήθελαν.»

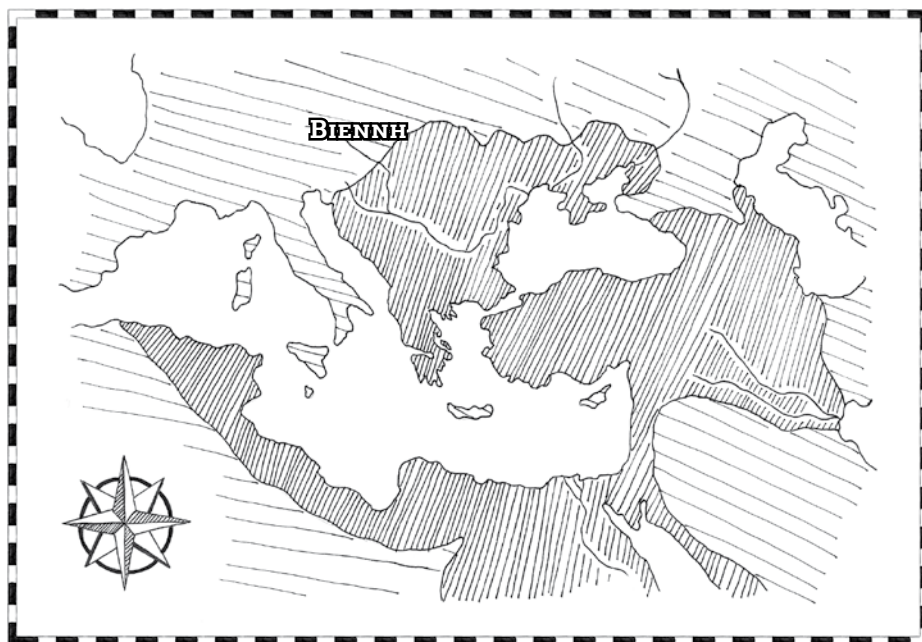
16ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ - ΠΛΗΡΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ

Ο 16ος αιώνας λέγεται και αιώνας της Οθωμανικής ειρήνης και θεωρείται ο αιώνας της οικονομικής ανάπτυξης της Αυτοκρατορίας όπου υπάρχει μια ισχυρή κεντρική διοίκηση, ακμάζουν το εμπόριο και η παραγωγή αγαθών (και βιοτεχνία) και αναπτύσσονται τα γράμματα και οι τέχνες. Η Αυτοκρατορία καταλαμβάνει, τη Συρία, την Παλαιστίνη, την Αίγυπτο, την Κύπρο, ολόκληρη σχεδόν τη βόρεια Αφρική και στο βορά τη μισή Ουγγαρία. Φθάνει έτσι στο μεγαλύτερο της μεγεθός όπως φαίνεται και στον χάρτη. Μέσα σε αυτό το ανθηρό οικονομικά περιβάλλον διάγει η Νάουσα τον πρώτο αιώνα της ζωής της και αναπτύσσεται και αυτή με έντονο ρυθμό.

Το μόνο "μελανό της σημείο" για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, τη χρονική αυτή περίοδο, ήταν η ήττα στη ναυμαχία της Ναυπάκτου από το στόλο των ενωμένων Ευρωπαϊκών δυνάμεων το 1571. Εκεί διαλύθηκε η μέχρι τότε υφιστάμενη σε ολόκληρο τον κόσμο πεποίθηση, ότι

οι Τούρκοι ήταν στη θάλασσα αήττητοι. Η ήττα αυτή σήμανε επίσης το τέλος των επιδιώξεων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας για μια έξοδο στον Ατλαντικό. Στη Ναυμαχία έλαβε μέρος ως υπαξιωματικός και τραυματίστηκε ο μετέπειτα διάσημος Ισπανός συγγραφέας του Δον Κιχώτη, Μιγκέλ ντε Θερβάντες. Τη ναυμαχία επακολούθησαν πειρατικές επιδρομές εναντίον Οθωμανικών νηοπομπών. Οι Οθωμανοί ανέθεταν τις θαλάσσιες μεταφορές τους σε μικρότερα ελληνικά πλοία και απέκλεισαν τη Μαύρη θάλασσα από τα στενά του Βοσπόρου εξαιρώντας μόνο τα ελληνικά πλοία. Αυτή είναι και η αρχή της ανάπτυξης του ελληνικού εφοπλισμού που φτάνει μέχρι τις μέρες μας με την Ελλάδα να έχει τον πρώτο στόλο παγκοσμίως.

Τον αιώνα αυτό ανακηρύσσεται Τσάρος των Ρώσων ο Ιβαν ο Τρομερός και αναπτύσσεται η Ρωσική Αυτοκρατορία σκληρός αντίπαλος της Οθωμανικής. Παράλληλα ιδρύεται το Πατριαρχείο της Μόσχας.

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία τον 16^ο αιώνα

Η ΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

Ένα άλλο σπουδαίο γεγονός που συνέβη όμως στην Ιβηρική θα επηρεάσει σημαντικά την Οθωμανική αυτοκρατορία, πάρα πολύ τη Μακεδονία και ιδιαίτερα τη Θεσσαλονίκη και φυσικά και τη Νάουσα, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Οι Ισπανοί βασιλείς, μετά τη νίκη τους στη Γρανάδα και την ανακατάληψη της Ιβηρικής, σε μια έξαρση της χριστιανοσύνης μαζί με τους Άραβες διώχνουν και τους Εβραίους. Το ίδιο συμβαίνει και από Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Ουγγαρία. Ο Σουλτάνος γνωρίζοντας πόσο προχωρημένοι είναι στις επιστήμες και το εμπόριο τους δέχεται όλους. Οι Εβραίοι, είτε ως Εβραίοι, είτε ως εξισλαμισθέντες Ντονμέδες, θα επηρεάσουν σημαντικά την ιστορία της Αυτοκρατορίας και πιο πολύ της Θεσσαλονίκης, στον πληθυσμό της οποίας αποτελούσαν πλειοψηφία.

Η ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Είχαμε δει ότι η Θεσσαλονίκη ερήμωσε σχεδόν μετά από την κατάκτησή της από τους Οθωμανούς. Αυτό αποτελούσε ένα μεγάλο πρόβλημα για το Σουλτάνο ο οποίος ήθελε και τον συνέφερε να ανακτήσει η πόλη την παλιά της αίγλη και τον παλιό της ρόλο. Προς τούτο απελευθέρωσε αρκετούς από τους Θεσσαλονικείς σκλάβους, κάλεσε να γυρίσουν πίσω στην πόλη εκείνους που είχαν φύγει πριν από την άλωση και έφερε αρκετούς Τούρκους έποικους. Παρ' όλα αυτά η πόλη ήταν αραιοκατοικημένη και παρακμάζουσα. Έτσι λοιπόν υπήρξε μια ιδανική κατάσταση για να εγκαταστήσει εκεί τους Εβραίους και το έκανε. Η Θεσσαλονίκη μετά από 70 σχεδόν χρόνια παρακμής άρχισε πάλι να παίρνει τα πάνω της. Όμως ήταν πια μια πολυεθνική, πολυπολιτισμική πόλη με τρεις επίσημες θρησκείες, τις τρεις από τις τέσσερις μεγαλύτερες του κόσμου. Εβραίοι εγκαταστάθηκαν και στην Κωνσταντινούπολη και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Αυτοκρατορίας και της Μακεδονίας.

Η Θεσσαλονίκη, όπως θα δούμε και παρακάτω σε πολλές περιπτώσεις, πέρα από τον φυσικό της ρόλο ως μεγαλούπολη και λιμάνι, έπαιξε και ιδιαίτερο ρόλο στην ιστορία της Νάουσας, καθώς σε αυτήν υπαγόταν διοικητικά.

ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Στην περίοδο αυτή, που η Νάουσα συμπληρώνει σχεδόν έναν αιώνα ύπαρξης, στην Ευρώπη, μετά από την περίοδο του σκοταδισμού και του Μεσαίωνα, αρχίζει η Αναγέννηση στα γράμματα και τις τέχνες κυρίως από την Ιταλία και τη Φλωρεντία. Γεννιούνται, ζουν και δραστηριοποιούνται ο Λεονάρντο Ντα Βίντσι, ο Έρασμος, ο Μακιαβέλι, ο Μαρτίνος Λούθηρος, ο Γαλιλαίος, ο Μιχαήλ Άγγελος και ο Τιστιανός και βέβαια ο μεγάλος δικός μας Δομήνικος Θεοτοκόπουλος – Ελ Γκρέκο, στο Τολέδο της Ισπανίας και στο Ηνωμένο Βασίλειο γράφει τα έργα του ο Σέξπηρ. Ιδρύονται η Ολλανδία και οι Ινδίες. Τυπώνεται το πρώτο βιβλίο, οι Βενετοί καταλαμβάνουν την Κύπρο, οι Πορτογάλοι φθάνουν στο Κογκό και ο Βαρθολομαίος Ντιάζ στο ακρωτήριο της καλής Ελπίδας. Γίνεται η θρησκευτική μεταρρύθμιση και αντιμεταρρύθμιση και οι θρησκευτικοί πόλεμοι. Στην Ιβηρική οι Ισπανοί διώχνουν ολοκληρωτικά τους Άραβες και αμέσως μετά ο Χριστόφορος Κολόμβος σαλπάρει για την Αμερική, ενώ ο Βάσκο ντα Γκάμα φθάνει στις Ινδίες και ο Μαγγελάνος κάνει τον περίπλου της γης.

Οι Ισπανοί επεκτείνονται στην Αμερική και καταστρέφουν τους πολιτισμούς των Ατζέκων, των Ινκα και των Μάγια. Ταυτόχρονα σημειώνεται και η πρώτη αποικία Άγγλων στη νέα ήπειρο. Το τέλος του αιώνα σημαίνει και το τέλος της Αναγέννησης και την αρχή της περιόδου του Μπαρόκ.

Η ΝΑΟΥΣΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ: ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΙ

Την ίδια περίοδο οι πρώτοι Ναουσαίοι ταξιδεύουν στην Ευρώπη για να πουλήσουν προϊόντα και υφάσματα και έρχονται, ίσως και πρώτοι από όλα τα Βαλκάνια και την ελληνική χερσόνησο. σε επαφή με το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, τις τέχνες, τις επιστημονικές εξελίξεις, τα νέα ρεύματα. Πέρα από χρήματα, αγαθά και δώρα φέρνουν επιστρέφοντας σημαντικές γνώσεις και ειδήσεις. Έτσι στη Νάουσα εκτός από την οικονομία αναπτύσσονται ιδιαίτερα τα γράμματα.

Τα πλούτη, που προέκυψαν από την πολύχρονη ειρήνη και ησυχία, οι Ναουσαίοι τα εκμεταλλεύτηκαν και πολύ γρήγορα επιδόθηκαν στην καλλιέργεια των γραμμάτων και στην κοινωνική τους μόρφωση. Ένας

πρώτος άνθρωπος που συνέβαλε σημαντικά σ' αυτό ήταν ο σημερινός Πολυούχος της Νάουσας, μοναχός Θεοφάνης (Όσιος Θεοφάνης), Ναουσαίος που δίδασκε στα μέσα του 18ου αιώνα –το 1750 περίπου– καθώς επίσης και οι διάδοχοι του.

Πλήθος δασκάλων κληρικών και λαϊκών συνέχισαν το πνευματικό έργο μετά από αυτόν. Σπουδαιότερος όλων είναι ο Αναστάσιος Μιχαήλ. Αυτός γεννήθηκε και μορφώθηκε στη Νάουσα και μετέπειτα συνέχισε τις σπουδές του στα Ιωάννινα, όπου και ειδικεύτηκε στη σπουδή της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και στη φιλολογία. Από εκεί πήγε στην Κέρκυρα και στη συνέχεια στην πρωτεύουσα των φιλολογικών και χριστιανικών σπουδών, την Κωνσταντινούπολη. Αργότερα πήγε στη Γερμανία για να σπουδάσει ιατρική και στη συνέχεια περιηγήθηκε σε διάφορα άλλα μέρη της Ευρώπης. Η Ακαδημία του Βερολίνου τον ανακήρυξε μέλος της.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ, ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ – ΓΕΩΡΓΙΑ

Η γεωργία αναπτύχθηκε, με ιδιαίτερη επιτυχία, πολύ γρήγορα στην περιοχή. Ο συνδυασμός της γόνιμης γης και των νερών της Αράπιτσας επέτρεπε την καλλιέργεια σιταριού, καλαμποκιού και τριφυλλιού για τη διατροφή των κατοίκων και των ζώων. Άλλος ένας πόρος ζωής και πλουτισμού ήταν η σηροτροφία. Το παραγόμενο μετάξι χρησιμοποιούνταν στην εγχώρια βιομηχανία μεταξωτών υφασμάτων και βεβαίως σαν προϊόν εξαγωγής προς τη Σερβία, τη Βοσνία κ.α.

Ο σπουδαιότερος όμως πόρος ζωής και πλουτισμού ήταν ο καρπός του αμπελιού, το σταφύλι που παρήγαγε το πιο εύγευστο, αρωματικό και διατηρούμενο για περισσότερα χρόνια, κρασί όλης της Τουρκικής επικράτειας.

Ο Βασίλης Νικολαΐδης, αξιωματικός του Γαλλικού στρατού και περιηγητής στο βιβλίο του: "Τούρκοι και η σύγχρονη Τουρκία", γράφει: «Το ιδιαίτερο προϊόν της περιοχής είναι το κρασί. Έχει πολύ μεγάλη φήμη σε όλη την Τουρκία και κοστίζει διπλάσιο από τα άλλα κρασιά της χώρας. Είναι πολύ κοντά στα κρασιά της Bordeaux, αποκτά γεύση και άρωμα καθώς παλιώνει. Τα σιτηρά είναι μέτρια και με δυσκολία αρκούν για τις ανάγκες του τόπου. Αντιθέτως, το έδαφος παράγει τεράστια ποσότητα φρούτων. Υπάρχει εδώ ένα εργοστάσιο που κατασκευάζει ένα ύφασμα -χοντρή τσόχα- που ονομάζεται Σαϊάκ. Η καλλιέργεια της μουριάς και η σηροτροφία έχουν την τιμητική τους, υπολογίζεται σε περισσότερο από 7000 κιλά αυτό το προϊόν.»

ΤΟ ΚΡΑΣΙ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Για τα κρασιά της Νάουσας χαρακτηριστικά είναι επίσης τα γραπτά κείμενα των ταξιδευτών Rouqueville (1826) και Cousinery (1831), που επιβεβαιώνουν τη φήμη και την ποιότητα τους. Ο Rouqueville γράφει: «Ο οίνος της Ναούσης είναι από τους καλύτερους της Μακεδονίας. Επειδή οι κάτοικοι δεν έχουν οйнаποθήκες, βάζουν τα καδιά στα ρυάκια που περνούν κάτω από τα σπίτια τους. Τα σταφύλια, που παράγουν το κρασί αυτό, έχουν γεύση οξυστυπτική και για το λόγο αυτό το κρασί πίνεται τον 4^ο ή 5^ο χρόνο από τον τρυγητό». Ο δε Cousinery γράφει: «Ο οίνος της Νάουσας είναι στη Μακεδονία ότι ο Βουργουνδίας στη Γαλλία και τον

πωλούν πάντα σε τιμή διπλάσια από τους άλλους οίνους. Τον μεταφέρουν στη Θεσσαλονίκη και στις Σέρρες που καταναλώνεται αφθόνως».

ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ

Σπουδαίο μέσο πλουτισμού των κατοίκων της Νάουσας αποτέλεσε η βιοτεχνία και το εμπόριο. Διάφορα προϊόντα χειροτεχνίας παρασκευάζονταν σε βιοτεχνίες, μα και στα σπίτια των κατοίκων. Αυτά αγοράζονταν από τους εμπόρους για μεταπώληση όχι μόνο στην εσωτερική αγορά, αλλά και για εξαγωγές στη Βιέννη, στην Πέστη, στη Μόσχα, στην Οδησό και στη Γερμανία που είχαν συστήσει υποκαταστήματα και ανταποκριτές.

Στην πόλη ασκούσαν όλες οι τέχνες της εποχής. Σπουδαιότερες όμως ήταν η υφαντική, η οπλοποιία, η μαχαιροποιία και η βαφική. Στην υφαντική απασχολούνταν όλο σχεδόν το γυναικείο φύλο της πόλης και πολλοί άνδρες που κατεργάζονταν μάλλινα υφάσματα -σαγιάκια-, μεταξωτά, λινά και ιδιαίτερα τα προσόψια, γνωστά ως χαβλιά. Επειδή δε τα προσόψια ήταν περιζήτητα παντού, υπήρχαν και ειδικά καταστήματα μέσα στο καθένα από τα οποία λειτουργούσαν πάνω από τριάντα υφαντήρια. Οι ιδιοκτήτες αυτών των υφαντήριων μετέβαιναν στο εξωτερικό για να πωλήσουν τα προϊόντα τους και όταν επέστρεφαν, έφερναν μαζί με το χρυσό και πολλά διαμαντένια κοσμήματα, μαργαριτάρια, οικιακά σκεύη και άλλα προϊόντα πολυτελείας. Το 1822 υπήρχαν περίπου σαράντα εργαστήρια βιοτεχνίας.

Αυτά τα πλούτη φαίνεται ότι ζήτησε ο Αλή Πασάς Τεπελενλής των Ιωαννίνων και προσπάθησε με τρεις εκστρατείες του να τα αποκτήσει, κατακτώντας τη Νάουσα, όπως θα δούμε παρακάτω.

Οι μαχαιροποιί και οι οπλοποιί δούλευαν μεμονωμένα, σπανίως συνεταιριστικά. Τα εμπροσθογεμή όπλα των Ναουσαίων κατασκευαστών ήταν περιζήτητα για τη στερεότητα, ελαφρότητα, καλλιτεχνία και ειδικά για την ευθυβολία τους. Τα μαχαίρια -γιαταγάνια-, τα ξίφη ή πάλες, τα τραπεζομάχαιρα, τα μαχαίρια των κρεοπωλών και πολλά άλλα παρόμοια είδη εξάγονταν και πωλούνταν σε όλη τη Μακεδονία.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Μαζί και με τις προηγούμενες τέχνες, έδειξε και αυτή δείγματα σημαντικής προόδου. Πολλά οικοδομήματα της πόλης άρχισαν να υπερέχουν στο ρυθμό, στην ομορφιά, αλλά και στη μεγαλοπρέπεια από τα οικοδομήματα των παλαιότερων γειτονικών πόλεων. Για το λόγο αυτό και το σπίτι του Ζαφειράκη Λογοθέτη, διακεκριμένου άρχοντα της πόλης επαξίως το έλεγαν Σαράι -μέγαρο-, αφού ήταν τετραώροφο, πανέμορφο και μεγαλοπρεπές. Σε κάθε του όροφο υπήρχαν βρύσες με πεντακάθαρο πόσιμο νερό και στον τέταρτο όροφο είχε σιντριβάνι, φτιαγμένο από άσπρο μάρμαρο, με ανάγλυφες διακοσμήσεις. Οι πλούσια διακοσμημένες αίθουσες του μεγάρου, με πολυτελή έπιπλα και σκεύη, έδειχναν την ευπορία, αλλά και καλαισθησία του ιδιοκτήτη και προκαλούσαν το θαυμασμό και την έκπληξη του κάθε επισκέπτη.

Οι εκκλησίες ήταν διακοσμημένες με έργα και κατασκευές διαφόρων τεχνιτών του είδους. Ήταν ιδιαιτέρως μεγαλοπρεπείς για τα μέτρα και τις συνθήκες της εποχής, όπως η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου. Ο ρυθμός και η πλούσια εσωτερική διακόσμηση με ασημένιους πολυελαίους, ασημένια κανδήλια και επάργυρες εικόνες έδειχναν την αγάπη των Ναουσαίων στο όμορφο και το σεβασμό τους στα θεία.

Η Σχολή, που υπήρχε στη Νάουσα, ήταν τόσο ωραία, ως κτήριο, που μόνο το μέγαρο του Ζαφειράκη μπορούσε να τη συναγωνιστεί στην ομορφιά και στη μεγαλοπρέπεια. Αποτελούνταν από πολλές μεγάλες αίθουσες που κατέληγαν σε μία πολύ μεγαλύτερη διακοσμημένη με τοιχογραφίες. Εκεί ήταν και ο καλλιτεχνικός πίνακας του Κέβητα σε ελαιογραφία, έργο κάποιου άγνωστου ντόπιου ζωγράφου. Στο προαύλιο του σχολείου, επάνω στον τοίχο, υπήρχε ένας τροχός που συμβόλιζε τη ματαιότητα της ανθρώπινης ζωής.

Κοντά στην Σχολή ήταν και η Βιβλιοθήκη. Η αίθουσά της ήταν διακοσμημένη με πολύ ευπρέπεια και σοβαρότητα, χωρισμένη δε σε τρία τμήματα. Μέσα σε αυτά ήταν ταξινομημένοι οι 3000 τόμοι, τα χειρόγραφα και πολλοί κώδικες που αποδείκνυαν, πόσο φιλομαθείς και φιλόμουσοι ήταν οι κάτοικοι.

Το 1822, στην καταστροφή της Νάουσας, ο αείμνηστος διδάσκαλος, από τα Γιαννιτσά, Δημήτριος Μπαρλαούτας κατάφερε, τη νύχτα, να

σώσει μέρος του περιεχομένου της βιβλιοθήκης, κρύβοντάς τα σε μία υπόγεια κρύπτη κοντά στη σχολή.

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Έτσι ήταν λοιπόν η Νάουσα εκείνη την εποχή, δηλαδή για τρεις σχεδόν αιώνες μετά από την ίδρυσή της. Δικαίως η πόλη, όπως λέγει και ο περιηγητής Rouquerville, θεωρούνταν "η ελεύθερη μητρόπολη των Χριστιανών της εντεύθεν του Αξιού Μακεδονίας". Δικαίως και η εκάστοτε βασιλομήτωρ καυχιόταν για την πρόοδο και την ανάπτυξη της πόλης της, την οποία αποκαλούσε "ροδώνα" της (Γκιούλ-μπαχτσές). Χαρακτηριστικό είναι πως όταν κατά το 1822, ο Αμπού Λουμπούτ κατέστρεψε την επαναστατημένη πόλη, χωρίς να το γνωρίζει και να έχει δώσει την συγκατάθεσή του ο Σουλτάνος, η βασιλομήτωρ, μόλις το έμαθε, εξαγριώθηκε κατά του γιού της Μαχμούτ του Β΄ και όρμησε να τον στραγγαλίσει. Η έκπληξη όμως που έδειξε ο Σουλτάνος, όταν άκουσε για την καταστροφή της πόλης και η πραγματική του λύπη κατασίγασαν το θυμό έναντι του γιού της και τότε απαίτησε την παραδειγματική τιμωρία του διοικητή της Θεσσαλονίκης. Ο Σουλτάνος τον ανακάλεσε στην Κωνσταντινούπολη και αφού δέσμευσε όλη του την περιουσία, τον καθαίρεσε από το αξίωμά του και τον εξόρισε στα βάρη της Ασίας.

Αυτή η πρόοδος και ευημερία της θα διαρκούσε πολύ μεγαλύτερο διάστημα, αν η πλεονεξία και απληστία του Αλή Πασά Τεπελενλή δεν τον οδηγούσε στην επιθυμία να κατακτήσει την πλούσια αυτή πόλη για την οποία πολλά άκουσε να λέγονται. Την επιθυμία του αυτή προσπάθησε να πραγματοποιήσει λίγο μετά την τοποθέτησή του στην τοπαρχία των Ιωαννίνων.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΔΥΣΗ ΤΟΝ 17^ο ΑΙΩΝΑ

Αν επανέρθουμε στα σημαντικά γεγονότα της εποχής το πιο αξιοσημείωτο είναι ότι οι Οθωμανοί εκστρατεύουν για να κατακτήσουν την Ευρώπη και φτάνουν έξω από τη Βιέννη την οποία και πολιορκούν.

Πριν φτάσουμε στο τέλος του 18ου αιώνα, όταν η ιστορία της Νάουσας αρχίζει να παρουσιάζει πολεμικά γεγονότα αρχικά με τις εκστρατείες του Αλη Πασά εναντίον της, αξίζει να δούμε και πάλι τα μεγάλα γεγονότα στον τότε κόσμο, τον κοντινό τον μακρινό και τον πολύ μακρινό, δηλαδή την Οθωμανική Αυτοκρατορία, τα βαλκάνια, τη Μεσόγειο, την Ευρώπη και τον νέο κόσμο.

Έτσι λοιπόν στην περίοδο του 17ου αιώνα δραστηριοποιούνται οι Φαναριώτες, οι κλέφτες και οι αρματολοί, χτίζεται το Μπλέ Τζαμί στην Κωνσταντινούπολη, ο Σουλτάνος Μουράτ Α΄ καταργεί το παιδομάζωμα, οι Οθωμανοί κατακτούν το Ιρακ, τη Βαγδάτη και την Κρήτη, εκστρατεύουν για δεύτερη φορά εναντίον της Βιέννης και μετά την υποχώρησή τους πολεμούν με τη Βενετία, τους Αψβούργους, την Πολωνία και τη Ρωσία.

Ο Μοροζίνι τους πολιορκεί στην Αθήνα και ανατινάζει τον Παρθενώνα. Στην Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ξεσπάει ο Τριαντακονταετής Πόλεμος, ο Μολιέρος γράφει τις κωμωδίες του, ο Γαλιλαίος οδηγείται στην ιερά εξέταση, στην Αγγλία ξεσπάει εμφύλιος πόλεμος ενώ στη Γαλλία βασιλιάς γίνεται ο περίφημος Λουδοβίκος ΙΔ΄, αναγνωρίζονται οι προτεσταντικές εκκλησίες και χτίζεται το παλάτι των Βερσαλιών. Τέλος, στη Ρωσία γίνεται τσάρος ο Μεγάλος Πέτρος.

Η δεύτερη αποτυχημένη πολιορκία της Βιέννης με το μεγάλο κόστος και τις απώλειες σήμανε και την αρχή της παρακμής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι πολιορκίες της Βιέννης είχαν και μια σημαντική γαστρονομική επίπτωση στην Ευρώπη, καθώς αυτή γνώρισε τον καφέ από τσουβάλια με σπόρους που εγκατέλειψαν πριν τη φυγή τους οι Οθωμανοί. Επίσης, λέγεται ότι το κρουασάν παρασκευάστηκε για πρώτη φορά από τους ζαχαροπλάστες της Βιέννης, μέσα στη χαρά της νίκης των χριστιανών σε σχήμα ημισελίνου.

ΑΡΝΗΣΗ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΑΟΥΣΑΙΟΥΣ

Η πρώτη προσφορά της Νάουσας στον αγώνα των Ελλήνων. Όπως είδαμε, μέχρι τις αρχές του 18ου αιώνα λίγα πολεμικά γεγονότα είναι γνωστά για την πόλη της Νάουσας. Η πρώτη σημαντική πληροφορία αναφέρεται στη στάση του 1705 όταν Τούρκος αξιωματούχος πήγε στην περιοχή για να στρατολογήσει νέους (παιδομάζωμα) για τα τάγματα των γενίτσαρων. Το παιδομάζωμα ήταν μια πρακτική απαγωγής από τους Οθωμανούς νέων αγοριών, κυρίως χριστιανών των Βαλκανίων, με σκοπό την ανατροφή τους ως στρατιωτών (γενιτσάρων).

Η Νάουσα είχε αποφύγει μέχρι τότε αυτό το γεγονός, χάρις στα προνόμια της. Έτσι οι κάτοικοι, αρνήθηκαν να παραδώσουν τα παιδιά τους και σκότωσαν τον αξιωματούχο και δύο συνοδούς του. Στη συνέχεια με επικεφαλής τον αρματολό Ζήση Καραδήμο, κάπου 100 άτομα ύψωσαν την σημαία της ανταρσίας και προκαλούσαν πλήγματα στους κατακτητές. Απόσπασμα όμως από 800 Τούρκους κατόρθωσε να κυκλώσει τους αντάρτες και τελικά να σκοτώσει στην μάχη τον Καραδήμο.

Η στάση όμως των Ναουσαίων του 1705, ήταν από τις σημαντικότερες του υπόδουλου Ελληνισμού εκείνη την περίοδο και ήταν η αιτία να σταματήσει το παιδομάζωμα στον Ελληνικό χώρο. Φαίνεται ότι οι Οθωμανοί ακλουθούσαν την τακτική: "Σε κάθε γαϊδούρα όσο σπκώνει". Διοικούσαν την αχανή αυτοκρατορία με κατά τόπους αγάδες, στους οποίους είχαν παραχωρήσει προνόμια και σχεδόν ανεξαρτησία, με την υποχρέωση να επιβάλουν την τάξη και να μαζεύουν τους φόρους, όπως για παράδειγμα ο Εβρενός. Ενδιαφερόταν κυρίως για την απόδοση των φόρων, παρενέβαιναν με το στρατό των γενιτσάρων τους, όπου κάποιος επαναστατούσαν, τιμωρούσαν παραδειγματικά όταν τους "έπαιρνε" για να φοβούνται οι υπόλοιποι, αλλά γενικά απέφευγαν τις πολλές φασαρίες και συχνά έκαναν πίσω, όπως την περίπτωση μας, γιατί ήξεραν ότι λόγω του χαοτικού μεγέθους κάθε ασάθειας δεν θα τους ευνοούσε μακροπρόθεσμα. Έτσι λοιπόν τιμώρησαν τους επαναστάτες για το ονόρε της εξουσίας αλλά δεν ξαναπλησίασαν τη Νάουσα, ούτε και τον ευρύτερο ελληνικό χώρο, για παιδομάζωμα. Άλλωστε η αυτοκρατορία ήταν αχανής και μπορούσαν να στρατολογήσουν όσους γενιτσάρους ήθελαν από άλλες περιοχές. Λίγο αργότερα κατήργησαν ολοκληρωτικά το παιδομάζωμα.

ΤΟΝ 18^ο ΑΙΩΝΑ

οικονομική ανάπτυξη με γοργούς ρυθμούς και ασφαλής ζωή χαρακτήρησαν τη Νάουσα τις επόμενες δεκαετίες. Σε ένα αιώνα ο πληθυσμός θα διπλασιαστεί ξανά και η πόλη θα αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη φήμη για τον πλούτο, το εμπόριο, για τα κρασιά και για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες της. Ήδη απ' τον 17ο αιώνα, υπάρχει ένα αστικό κέντρο με χίλια περίπου σπίτια και οικονομική επιρροή στην περιοχή της κεντρικής Μακεδονίας και ακόμα πιο πέρα, λόγω του εμπορίου και της θέσης πάνω στο δρόμο των καραβανιών, ο οποίος συνέδεε τις βαλκανικές αγορές μεταξύ τους και με την Ευρώπη.

Όλα αυτά μέχρι που η ιστορία αποφάσισε να γίνουν μέσα σε λίγα χρόνια στην Νάουσα όσα δεν έγιναν για τρεις περίπου αιώνες.

ΝΑΟΥΣΑ ΚΑΙ ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ

Πρώτος ο περιβόητος Αλή Πασάς των Ιωαννίνων την ορέχτηκε και προσπάθησε να την κατακτήσει, τόσο με δόλο όσο και με πολιορκίες. Βεβαίως προκύπτει το ερώτημα: "Πώς ήταν δυνατόν να θέλει να κατακτήσει την πόλη και μάλιστα προστατευόμενη του σουλτάνου και της μητέρας του ένας άλλος Οθωμανός πασάς; Πώς αυτοί δεν την προστάτευσαν; Για να δούμε...

Ο Αλή Πασάς Τεπελενλής είχε καταφέρει να είναι σχεδόν αυτόνομος μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με σχέσεις με την υψηλή Πύλη, άλλοτε καλές και άλλοτε εχθρικές. Πολλές φορές λειτούργησε σαν ένας εντελώς ανεξάρτητος άρχοντας. Όταν όμως το παρατράβηξε ο οθωμανικός στρατός εξεστράτευσε εναντίον του και αυτό ήταν το

τέλος του. Έτσι και με τη Νάουσα που θέλησε να την αποσπάσει από την Αυτοκρατορία και να την προσαρτήσει στο δικό του πασαλίκι. Ο Αλή Πασάς, "πρύτανης" της διπλωματίας, της δωροδοκίας και της δολοπλοκής, είχε παντού τους ανθρώπους του και ανάμεσα σ' αυτούς εκείνη την εποχή τον Βαλή της Θεσσαλονίκης, στην οποία ανήκει διοικητικά η Νάουσα και ήταν ο αρμόδιος να την προστατέψει καθώς και τον Κισλάρ Αγά, που ήταν ο υπεύθυνος αξιωματούχος για τη Νάουσα στην Πρωτεύουσα. Οι Ναουσαίοι γρήγορα το ανακάλυψαν.

Ο Αλή έστειλε κατ' αρχήν άνθρωπό του στη Νάουσα και μάλιστα ένα από τα ικανότερα πολιτικά πρόσωπα της αυλής του, τον Σταύρο Τσιαπαλάμα, ο οποίος ήταν φίλος του τότε άρχοντα της Νάουσας Θωμά Χατζηχειμώνα, για να διαπραγματευτεί μαζί του ώστε να αποδεχθεί την κυριαρχία του και να δεχθεί την εγκατάσταση φρουράς μέσα στην πόλη, υποσχόμενος να μην αλλάξει τίποτε ως προς το καθεστώς αυτονομίας της. Οι Ναουσαίοι αρνήθηκαν και μάλιστα, καθώς δεν υστερούσαν σε εξυπνάδα, επικαλέστηκαν το γεγονός ότι δεν είχαν δικαίωμα να κάνουν κάτι τέτοιο, ακόμη κι αν συμφωνούσαν, χωρίς την έγκριση του Κιζλάρ-Αγά με τον οποίο πάντα έπρεπε να συνεννοούνταν για όλα τα ζητήματα της πόλης. Όταν όμως, μετά την επιστροφή του Τσιαπαλάμα στα Γιάννενα, έσπευσαν να αναφέρουν στους εν λόγω τα γεγονότα συνάντησαν μια χαλαρή αντίδραση κι έτσι κατάλαβαν ότι δεν θα μπορούσαν να προσβλέπουν στην προστασία ούτε στην οποιαδήποτε βοήθειά τους. Ήταν μόνοι απέναντι στον Αλή Πασά.

Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

Πράγματι ο Αλή Πασάς σύντομα έστειλε τέσσερις χιλιάδες Αλβανούς εναντίον της πόλης, πιστεύοντας ότι θα την κατακτήσει εύκολα. Οι Ναουσαίοι, προετοιμασμένοι και έχοντας ικανό στρατιωτικό σώμα, με επικεφαλής τον πρώην αρματωλό Δελπδήμο, τους αντιμετώπισαν και τους εξουδετέρωσαν με ευκολία.

Στη συνέχεια, γνωρίζοντας ότι ο Αλή δεν θα κάνει πίσω αλλά θα επιστρέψει δριμύτερος αποφάσισαν και έχτισαν τείχος στα σημαντικότερα σημεία και τις εισόδους της πόλης. Το χτίσιμο του τείχους κράτησε τρία χρόνια. Στην κατασκευή του εργάστηκαν όλοι οι κάτοικοι από

δέκα χρόνων μέχρι και οι πολύ γέροι. Στο μεταξύ και πάλι ανακοίνωσαν στο Διοικητή της Θεσσαλονίκης και στον Κιζιλάρ Αγά την επίθεση των Αλβανών του Αλή, το αποτέλεσμα της επίθεσης και τις προθέσεις τους για την κατασκευή του τείχους για την αποφυγή άλλης επίθεσης, αλλά δεν πήραν καμία ενθαρρυντική απάντηση. Η σιωπή αυτή επιβεβαίωσε απολύτως τις υποψίες και πληροφορίες που είχαν ότι ο Αλής ήταν πίσω από όλα αυτά, ότι είχε προετοιμάσει με δωροδοκίες την κατάσταση, έτσι ώστε να αποδεχθούν όλοι τις θελήσεις και τις εν πολλοίς παράνομες ενέργειές του και ότι οι τοποτηρητές αξιωματούχοι ήταν όργανά του και πρόδιδαν τον Σουλτάνο.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

Ο κόπος για την κατασκευή του τείχους δεν πήγε χαμένος καθώς με το τελειώμά του, το 1798, εμφανίστηκε μπροστά στην πόλη η δεύτερη εκστρατευτική αποστολή του Αλή πασά, αυτή τη φορά με διπλάσια δύναμη. Στο ενδιάμεσο διάστημα αυτών των τριών χρόνων και πριν ξεκινήσει την δεύτερη εκστρατεία του, ο Πασάς των Ιωαννίνων θέλησε να αποκτήσει συνεργάτες και φίλους μέσα στην πόλη, δολοφονώντας κομματάρχες και οπλαρχηγούς, εισπράττοντας όμως από παντού αρνήσεις. Μετά δοκίμασε να σχηματίσει μία αντίπαλη μερίδα, ένα αντίπαλο ρεύμα μέσα στην πόλη το οποίο να ήταν ευνοϊκώς διακείμενο σ' αυτόν, αλλά παρ' όλες τις υποσχέσεις και το χρυσάφι που ξόδεψε δεν μπόρεσε να έχει το αποτέλεσμα που επιθυμούσε. Ούτε κατάφερε να κλονίσει την εμπιστοσύνη των κατοίκων στην ηγεσία της πόλης. Αυτά όχι μόνο δεν τον αποθάρρυναν αλλά μεγάλωσαν κι άλλο τον πόθο του για την πόλη. Έτσι έστειλε το δεύτερο εκστρατευτικό σώμα εναντίον της. Επικεφαλής τους είχε τοποθετήσει το γαμπρό του Πασιόμπη.

Ακολουθήθηκε μια διαφορετική τακτική, αυτή της πολιορκίας. Οι Ναουσαίοι άντεξαν και στην πολιορκία, για την οποία άλλωστε ήταν προετοιμασμένοι και στις εφόδους και στο τέλος βγήκαν έξω κυνήγησαν και πετσόκοψαν τους στρατιώτες του Αλή. Όσοι απέμειναν γύρισαν πίσω πτηνόμενοι ενώ λέγεται ότι ο Αλή, από τα νεύρα του, έπιασε από το λαιμό και προσπάθησε να πνίξει τον Πασιόμπη.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΟΝΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΗ

Ωστόσο και παρά τη νίκη, οι Νάουσαίοι ούτε ασφαλείς αισθάνθηκαν ούτε μπόρεσαν να το χαρούν. Πρώτα ήταν το γεγονός ότι την ίδια ώρα ο Αλή Πασάς σταδιακώς κατάφερε να αποσπάσει όλη την περιοχή μεταξύ των Γιαννιτσών και του Αλιάκμονα, πλην της Νάουσας, την ώρα που ο Σουλτάνος "αγρόν ηγόραζε", καθώς τα θεσμοθετημένα όργανά του ούτε που τον ενημέρωναν. Άρα ένοιωθαν την καυτή του ανάσα γύρω-γύρω και ήξεραν ότι δεν θα το τελείωναν έτσι εύκολα με δαύτον. Δεύτερον, οι μέθοδοι του Αλή Πασά "αγρίεψαν". Αποτέλεσμα ήταν η δολοφονία του άρχοντα της πόλης Χατζηχειμώνα και του επικεφαλής του στρατού της, του γερο Δεληδήμου. Οι εκτελεστές πιάστηκαν και ομολόγησαν ότι ήταν βαλτοί από τον Αλή. Αυτές οι δολοφονίες, καθώς και το χρυσάφι και τα ατελείωτα δώρα του Αλή, έφεραν μία διαταραχή στη συνεργασία και την ομόνοια που είχαν πριν οι πολιτικοί παράγοντες της πόλης και οι κομματάρχες τους.

Βλέπετε, πριν από τις πολιορκίες του Αλή, οι Ναουσαίοι, μη έχοντες μεγάλα προβλήματα και Έλληνες γαρ είχαν αρχίσει να τα βάζουν μεταξύ τους καθώς υπήρχε ανταγωνισμός για τη θέση του αιρετού άρχοντα, αντιζηλίες, αντιπολίτευση, κομματάρχες και κομματικοί μηχανισμοί, όλα αυτά τα ωραία της φυλής μας.

Όλα αυτά βέβαια αμβλύθηκαν στις δύσκολες περιόδους και όλοι μαζί με ομοψυχία αντιμετώπισαν τις εκστρατείες -τα καλά της φυλής μας- αλλά δεν ήθελε και πολύ με τις ενέργειες του "πρωτομάστορα" της δολοπλοκής Αλή, να αρχίσουν πάλι οι έριδες.

Εν πάσει περιπτώσει νέος άρχοντας εξελέγη ο Διαμαντής ή Μάμαντης Δραγατάς, πρόσωπο που θα παίξει αρνητικό ρόλο στην ιστορία της Νάουσας, όπως θα δούμε στη συνέχεια, ενώ στη διάρκεια της πολιορκίας έκανε νεαρός την εμφάνισή του, ο πιο σημαντικός των αρχόντων της πόλης, σε όλη την ιστορία της, ο Ζαφειράκης.

ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΗ

Οι Ναουσαίοι με αυτά τα γεγονότα κατάλαβαν ότι ο Αλής δεν εγκατέλειψε τα σχέδιά του για να καταλάβει την πόλη και εκτίμησαν πως αν και ήταν νικητές για δύο φορές, ήταν πολύ δύσκολο να αντέξουν τις συνεχείς επιδρομές και επιθέσεις των Αλβανών στρατιωτών του, αφού μάλιστα και η ίδια η υψηλή Πύλη συνέχιζε να τον αφήνει αιμώρητο και να του επιτρέπει να εξαπλώνει την επικράτειά του. Έτσι αποφάσισαν ομοφώνως ότι για να αποφύγουν και άλλη ξαφνική επίθεση, θα πρέπει να αναγνωρίσουν την αρχή του Αλή Πασά με όσο το δυνατόν καλύτερους και συμφερότερους όρους για την πόλη. Για τον λόγο αυτό σχηματίσθηκε μία επιτροπή η οποία θα πήγαινε στην αυλή του Αλή στα Ιωάννινα για να διαπραγματευτεί μαζί του, τους όρους παράδοσης της πόλης, όπως και έγινε.

Ο Αλής υποδέχθηκε την επιτροπή με πολλές φιλοφρονήσεις και ήταν διπλά χαρούμενος. Πρώτον γιατί θα γινόταν, επιτέλους, κύριος της πολυπόθητης πόλης και δεύτερον γιατί θα γλίτωνε από έναν νέο επιβλαβή πόλεμο με άγνωστο αποτέλεσμα και κόστος σε χρυσό και άντρες. Αφού συμφώνησε με τους εκπροσώπους των Ναουσαίων για τον τρόπο διοίκησης της πόλης και τη διατήρηση των προνομίων που είχε, διόρισε άρχοντά της τον Ζαφειράκη και εγκατέστησε μια δική του αλβανική φρουρά.

Έτσι, επιβλήθηκε τελικώς η κυριαρχία του Αλή Πασά στη Νάουσα. Ήταν το 1802. Ωστόσο, η ιστορία αυτή έμελε να έχει και άλλα επεισόδια.

Η ΕΚΔΙΩΞΗ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Οι σχέσεις του Ζαφειράκη με την αυλή του Αλή Πασά βελτιωνόταν συνεχώς. Σημαντικό ρόλο σε αυτό έπαιξε και το ότι ο Ζαφειράκης πάντρεψε την αδελφή του με τον Κωνσταντίνο Μαρίνου ή Μαρίνογλου από το Ζαγόρι που ήταν μεγαλέμπορος και τραπεζίτης στα Ιωάννινα και ταυτοχρόνως έφορος οικονομικών του Αλή.

Αυτό όμως κράτησε λίγο. Την αφορμή για την κρίση που επακολούθησε έδωσε τις αρχές Σεπτεμβρίου του 1803, δευτερότοκος γιός του Αλή, ο Βελής, ο οποίος, συνοδευόμενος από 200 περίπου Αλβανούς, περιηγούνταν σε διάφορα μέρη της τοπαρχίας του πατέρα

του και έτσι βρέθηκε και στη Νάουσα. Ο ίδιος φιλοξενήθηκε στο σπίτι του Ζαφειράκη τον οποίο είχε γνωρίσει, πριν λίγο καιρό, στην αυλή του πατέρα του. Εκεί το βράδυ, όντας μεθυσμένος, έδειξε μια μεγάλη ασέβεια προς τον άρχοντα της πόλης, ο οποίος τον φιλοξενούσε στο σπίτι του διατάσσοντας τον να του παραχωρήσει τη γυναίκα του ώστε να κοιμηθεί μαζί της.

Ο Ζαφειράκης, μεγάλος διπλωμάτης και ο ίδιος, απέφυγε τα χειρότερα εκείνο το βράδυ στέλνοντας με ένα κόλπο στο κρεβάτι του Βελή μια εκδιδόμενη γυναίκα της Νάουσας, την οποία ο τελευταίος και κακοποίησε. Την άλλη μέρα αναχώρησε αλλά ο Ζαφειράκης ενημέρωσε τους Ναουσαίους για το γεγονός και τον καταδίωξαν με σκοπό να τον σκοτώσουν. Την τελευταία στιγμή γλύτωσε και επέστρεψε ντροπισσμένος στον πατέρα του.

Οι Ναουσαίοι εξαγριωμένοι, έδιωξαν την αλβανική φρουρά, κήρυξαν και πάλι την ανεξαρτησία τους από τον Αλή και γνωρίζοντας πολύ καλά τον τρόπο που αυτός σκέφτεται και ενεργεί, προετοιμάστηκαν καλά για την αναμενόμενη νέα εκστρατεία του εναντίον τους και την πολιορκία της πόλης. Είχαν βέβαια και τις πληροφορίες τους από την αυλή του Αλή ότι και αυτός ήταν εξοργισμένος μαζί τους.

ΤΡΙΤΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Πράγματι, το 1804 νέο και καλά οργανωμένο εκστρατευτικό σώμα του Αλή, αποτελούμενο όπως πάντα από συμπατριώτες του Αλβανούς, έφθασε έξω από την πόλη. Η πολιορκία αυτή τη φορά ήταν μακρόχρονη και πιεστική. Έφθασε στο σημείο, παρά την προετοιμασία, να λείψουν τα τρόφιμα, κάποια στιγμή το νερό και να εξαντλούνται οι δυνάμεις. Ο "γαμπρός" Πιασόμπης, ο οποίος ήταν και πάλι επικεφαλής της εκστρατείας έστειλε σύμφωνα με τη γνωστή τακτική αντιπροσώπους ζητώντας από τους Ναουσαίους να παραδώσουν την πόλη και προσπάθησε να προκαλέσει ρήγματα προσεγγίζοντας ανεπιτυχώς την αντιπολίτευση.

Κάποια στιγμή ο Ζαφειράκης, φοβούμενος ότι μέσα στην πόλη θα ξεσπάσει αρρώστια, αποφάσισε να την παραδώσει αφού πρώτα ο ίδιος δραπέτευσε στη Θεσσαλονίκη, όχι για να σωθεί αλλά για να κάνει

ενέργειες ενημέρωσης και αφύπνισης του Σουλτάνου για την κατάσταση. Ο Αλής ξανακατέλαβε λοιπόν τη Νάουσα, θύμωσε για την εξαφάνιση του Ζαφειράκη τον οποίο ήθελε να τιμωρήσει, εγκατέστησε νέα μεγαλύτερη φρουρά χιλίων Αλβανών και πήρε την οικογένεια του Ζαφειράκη στα Γιάννενα στην οποία ωστόσο φέρθηκε καλά.

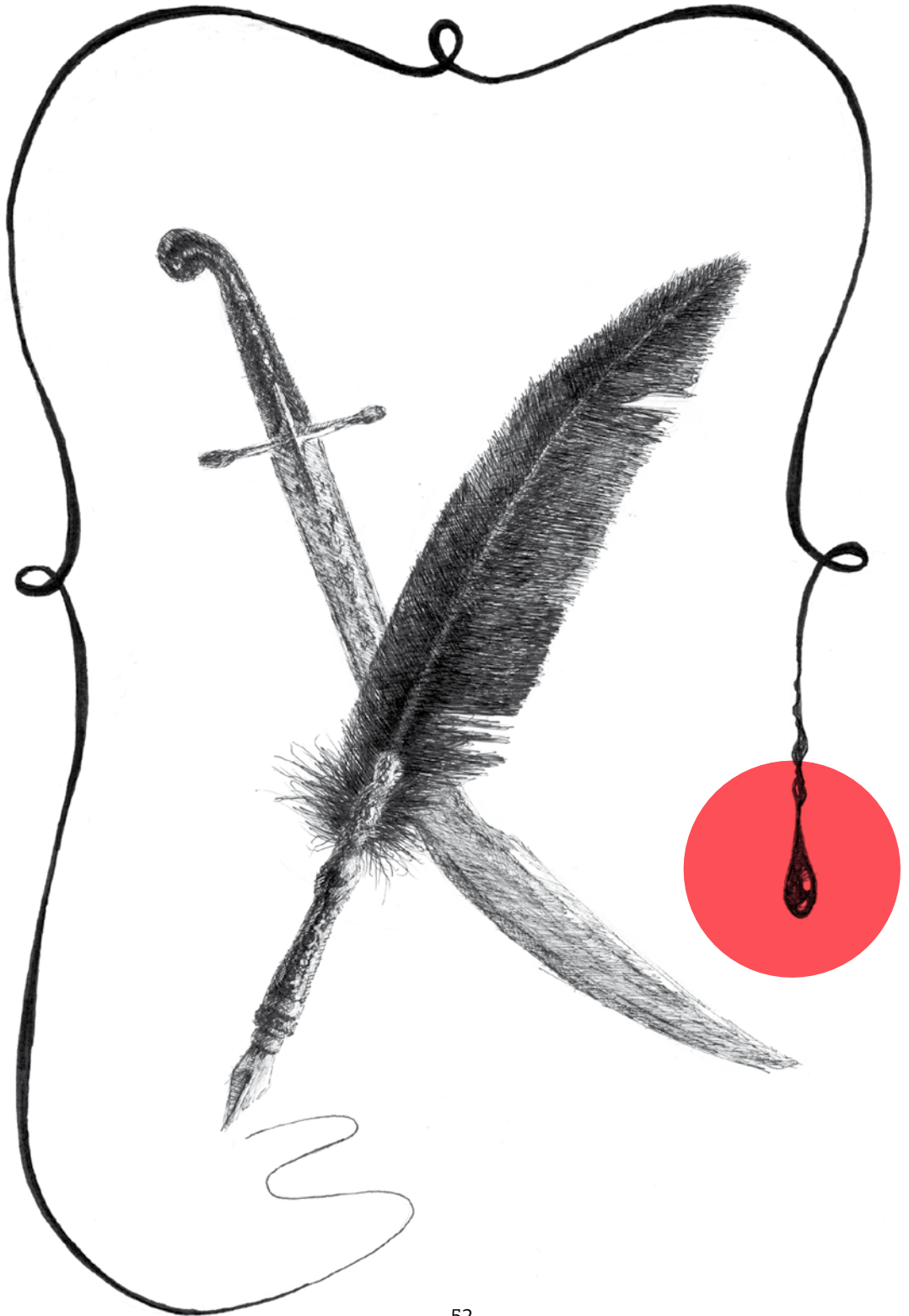
Η Νάουσα παρήκμασε για μικρό διάστημα γιατί με την πολυπληθή αλβανική διοίκηση και τη συμπεριφορά των στελεχών της διαταράχτηκε η ισορροπία της.

Ο ΖΑΦΕΙΡΑΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ο Ζαφειράκης έμεινε δύο χρόνια στη Θεσσαλονίκη προσπαθώντας να πείσει την οθωμανική διοίκηση, δηλαδή τον Βαλή, να βοηθήσει τους Ναουσαίους να απαλλαγούν από την κυριαρχία του Αλή Πασά. Διαρκώς λάμβανε υποσχέσεις οι οποίες ποτέ δεν πραγματοποιήθηκαν. Αφού απογοητεύτηκε και αφού σώθηκε από μια απόπειρα δολοφονίας του, από άνθρωπο του Αλή, πήγε στο Άγιο Όρος στη μονή των Ιβήρων, όπου ήταν ο Ναουσαίος συγγενής του Αγαθάγγελος Κόκκινος με υψηλές άκρες στην Πόλη.

Αφού ο Ζαφειράκης έμεινε περισσότερο από ένα χρόνο στο Άγιο Όρος, στη συνέχεια, με τη συνοδεία του μοναχού Καλλίνικου, πήγε στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί, αξιοποιώντας τη βοήθεια του μιλημένου από τους Αγιορείτες Πατριάρχη, αλλά και τις δικές του φιλίες και γνωριμίες κατάφερε να θέσει το θέμα με επίσημη έκθεση των γεγονότων στον Σουλτάνο, και στη θεσμική προστάτιδα της Νάουσας, τη βασιλομήτορα, οι οποίοι "έπεσαν από τα σύννεφα".

Η ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Ο Σουλτάνος τότε διέταξε τον Αλή να παραδώσει την πόλη και να αποσύρει την αλβανική φρουρά, κάτι στο οποίο ο Αλής δεν τόλμησε να αντισταθεί. Ο Ζαφειράκης επέστρεψε πανηγυρικά στην πόλη και εξελέγη και πάλι άρχοντάς της. Η οικογένειά του επέστρεψε από τα Γιάννενα με συνοδεία που της παρείχε ο Αλής.

Ο Ζαφειράκης από εκείνη τη στιγμή ήταν πανίσχυρος πια και με στενές σχέσεις με τους αξιωματούχους της Υψηλής Πύλης στην Κωνσταντινούπολη. Έτσι η παράταξή του, με τη στήριξη του Σουλτάνου, επέβαλε την κυριαρχία της στην πόλη, επισκιάζοντας την αντιπολίτευση η οποία είχε την εύνοια και υποστήριξη του Αλή, αλλά ήταν χωρίς δύναμη πλέον. Ο Ζαφειράκης ο ίδιος, ισχυροποίησε τη θέση του, επιβαλλόμενος με κάθε τρόπο στους πολιτικούς του αντιπάλους, συλλαμβάνοντας και φυλακίζοντας πολλούς από αυτούς.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΝ 18^ο ΑΙΩΝΑ

Από την αρχή του 18ου αιώνα, λίγο πριν δηλαδή από αυτά τα γεγονότα στη Νάουσα, καθώς και στο διάστημα που ελάμβαναν χώρα, στην Ευρώπη και όλη την ανθρωπότητα συνέβησαν τα ιστορικότερα γεγονότα, από τα οποία οι κοσμοπολίτες Ναουσαίοι αυτή τη φορά ήταν μάλλον απόντες ασχολούμενοι με τον Αλή και τις εκστρατείες του. Το 1707 ιδρύεται η Μεγάλη Βρετανία από την Ένωση τεσσάρων κρατών, της Αγγλίας, της Ουαλίας, της Σκωτίας και μέρους της Ιρλανδίας. Από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα έχει ήδη αρχίσει το κίνημα του Διαφωτισμού στην Ευρώπη το οποίο προκάλεσε την Γαλλική επανάσταση.

ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Ο Διαφωτισμός ήταν μια ιδεολογική, πνευματική και πολιτιστική κίνηση που επέβαλε τον ορθολογισμό και νέες μεθόδους στην επιστήμη. Στόχος του ήταν η απαλλαγή των ανθρώπων από τις δεισιδαιμονίες και κάθε μορφής προλήψεις, από τη μισαλλοδοξία των εκκλησιαστικών ιερατειών, την εξουσία των ευγενών και το θρησκευτικό σκοταδισμό, που παρεμπόδιζαν τη γνώση και την ελευθερία. Ήταν επίσης η

επικράτηση της πνευματικής ελευθερίας, της ανεξιθροσκίας και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα πνευματικά κινήματα στην ιστορία του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πολιτισμού το οποίο διαμορφώθηκε κυρίως στην Γαλλία, την Αγγλία, τη Σκωτία και την Γερμανία, αλλά είχε σημαντική επιρροή και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Ισπανία και η Ιταλία. Βασικός φορέας των νέων ιδεών που έφερε ο Διαφωτισμός ήταν η ανερχόμενη αστική τάξη η οποία μέχρι εκείνη την εποχή παρέμενε αποκλεισμένη από το σύστημα της απολυταρχίας.

Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Οι ιδέες του διαφωτισμού διαχύθηκαν και στον ελλαδικό χώρο, όταν διαμορφώθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες, στις αρχές του 18ου αιώνα. Ο νεοελληνικός διαφωτισμός υπήρξε ο βασικότερος παράγοντας στην ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης των νεοελλήνων.

Κύριοι φορείς του νεοελληνικού διαφωτισμού ήταν οι Έλληνες που ζούσαν στην δύση, σε περιοχές στις οποίες ήκμαζε το ελληνικό στοιχείο. Στις ίδιες περιοχές υπήρχε οικονομική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να γνωρίζει ιδιαίτερη άνθηση η παιδεία. Εκείνη την εποχή λοιπόν που η Ευρώπη ανακαλύπτει τον φιλελευθερισμό και την ανάγκη της αυτοδιάθεσης των λαών, οι Έλληνες της Δύσης αντιλαμβάνονται πως μόνο με την πνευματική αναγέννηση των υποδούλων θα μπορέσει να ωριμάσει η ιδέα της επανάστασης. Μέσα σε αυτά τα δεδομένα πολλοί μορφωμένοι Έλληνες συμμετείχαν στην διάδοση των ιδεών του διαφωτισμού, ιδεών που προσαρμόστηκαν στις ανάγκες του υπόδουλου γένους.

Οι Έλληνες έμποροι, προφανώς και οι Ναουσαίοι ανάμεσά τους και οι λόγιοι ήλθαν σε επαφή με το ευρωπαϊκό πνεύμα και μεταφράστηκαν σε σύντομο χρονικό διάστημα στην Ελληνική τα έργα του Λοκ, του Καρτέσιου, του Ρουσό, του Λάιμπνιτς και του Βολταίρου. Στην Ελλάδα οι έμποροι και οι καπεταναίοι φέρνουν την πεποίθηση ότι η παιδεία μπορεί να γίνει φορέας καλύτερης και ελεύθερης ζωής, ενώ παράλληλα αναζητούν νέους διδάσκालους για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Μεγάλη συμβολή στην παιδεία του έθνους είχαν και οι

ιατροί που επέστρεφαν στην Ελλάδα μετά από τις σπουδές τους στην Ευρώπη.

ΔΥΣΠΙΣΤΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ωστόσο, οι αλλαγές στο πνεύμα του Διαφωτισμού δεν έγιναν εύκολα αποδεκτές στον ελλαδικό χώρο, ούτε διέθεταν γενικευμένο χαρακτήρα. Οι παραδοσιακές πρακτικές και θρησκευτικοί προσανατολισμοί της εκπαίδευσης έδειξαν εξαιρετικές αντοχές στις προσπάθειες αντικατάστασής τους και η αντίδραση των φορέων τους ήταν έντονη. Οι Έλληνες Διαφωτιστές και λόγιοι στις προσπάθειές τους για τον αναπροσανατολισμό της εκπαίδευσης στα ελληνικά σχολεία έζησαν αρκετές περιπέτειες. Η αντίδραση αυτή, κυρίως της εκκλησίας, οφειλόταν κατά βάση στην μακρά ελληνική αντιδυτική παράδοση, από τους ρωμαϊκούς χρόνους και το Βυζάντιο με το σχίσμα των εκκλησιών και τις σταυροφορίες η οποία διατηρήθηκε επί της ουσίας καθ' όλη την διάρκεια της Τουρκοκρατίας και ενισχυόταν από την δικαιολογημένη ιστορικά μακραίωνη καχυποψία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας προς τη Δύση.

Η Εκκλησία συσπείρωνε κάτω από την σκέπη της όλους τους ορθόδοξους λαούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και αποτελούσε τον επίσημο συλλογικό φορέα τους απέναντι στην οθωμανική εξουσία. Στα τέλη του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν στην Ελλάδα σταδιακά τα κοινωνικά, οικονομικά και εκπαιδευτικά δεδομένα άρχισαν να αλλάζουν και κατέφθασαν στον ελληνικό χώρο τα κηρύγματα του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης, η επίσημη Εκκλησία στάθηκε επιφυλακτική ή ακόμη και αρνητική στην εισαγωγή των νέων αυτών ιδεών.

ΟΙ ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΕΣ ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ

Όπως είναι φυσικό, ανάμεσα στους Έλληνες εμπόρους που μετέφεραν τις ιδέες του διαφωτισμού στην πατρίδα ήταν και πολλοί Ναουσαίοι, τουλάχιστον μέχρι να μπλέξουν με τις περιπέτειες με τον Αλή Πασά. Όπως προαναφέρθηκε, ο Διαφωτισμός εκφράστηκε στις πλούσιες πόλεις που είχαν επαφή με το εξωτερικό με ανάπτυξη της παιδείας και

η Νάουσα ήταν μια από αυτές. Ενδεικτικά διαβάζουμε στο βιογραφικό του τότε άρχοντα της πόλης ότι: «Ήταν μοναχοπαίδι πλούσιας οικογένειας η οποία τον εκπαίδευσε άριστα στα σχολεία της Νάουσας. Σε ηλικία 19 χρονών έχασε τον πατέρα του και συνέχισε την πατρική του τέχνη, τη μαχαιροποιία. Πολλαπλασίασε τα κεφάλαιά του και στη συνέχεια ακολούθησε και το εμπορικό στάδιο στο εξωτερικό. Έτσι πήγαινε τακτικά στην Αυστρία και την Ιταλία για να προωθήσει τις δουλειές του. Εξαιτίας των πολλών ταξιδιών που έκανε για επαγγελματικούς λόγους, έμαθε και μιλούσε την τουρκική, τη βουλγαρική, την αλβανική και κυρίως την ιταλική γλώσσα που επίσης και έγραφε πολύ καλά, ένας λόγος για τον οποίο καυχιόταν στη ζωή του...». Και δεν ήταν ο μόνος Ναουσαίος μορφωμένος και κοσμοπολίτης, ήταν πολλοί.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Από τα μέσα του 18ου αιώνα, περίπου από το 1760, ξεκίνησε η Βιομηχανική Επανάσταση. Αυτή επηρέασε σημαντικά και την εξέλιξη της Νάουσας, όπως θα δούμε παρακάτω. Η Βιομηχανική Επανάσταση ήταν ένα σύστημα ραγδαίων μεταβολών και ανακατατάξεων - τεχνικών, οικονομικών, κοινωνικών και πνευματικών - οι οποίες οδήγησαν για πρώτη φορά στην εμφάνιση της "εκβιομηχανισμένης" κοινωνίας, στη Μεγάλη Βρετανία. Την αλλαγή αυτή ακολούθησαν ανάλογες, αλλά όχι και ταυτόσημες βιομηχανικές επαναστάσεις και στις άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες, οι οποίες επέφεραν και σ' αυτές την εκβιομηχάνισή τους από την αγροτική μορφή. Ιδιαίτερα επηρεάστηκε η Γαλλία και αργότερα οι ΗΠΑ σε σχέση με το τρόπο λειτουργίας και ανάπτυξης της οικονομίας και της δομής της κοινωνίας. Οι ιδέες του διαφωτισμού που κυριαρχούσαν την εποχή αυτή, ήρθαν να ντύσουν με πνευματικό μανδύα το σύνολο των μεταρρυθμίσεων.

Πώς επηρέασε τη ζωή η βιομηχανική επανάσταση;

- Με την αύξηση των προϊόντων (παραγωγή) και τη μείωση του κόστους τους που προκάλεσε η χρήση νέων τεχνικών μέσων τα οποία περιόριζαν τη χειρωνακτική εργασία.
- Με την ανάδειξη του εργοστασίου ως του βασικού τόπου παραγωγής,

αλλά και εργασίας.

- Με τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των οικονομιών και τη βελτίωση του επιπέδου της ζωής των ανθρώπων.
- Με τη ραγδαία βελτίωση των μεταφορών προϊόντων και ανθρώπων.
- Με τη χρήση μηχανών, αυτοκινήτων, του ηλεκτρικού ρεύματος και του τηλεγράφου.

Κορυφαία επιτεύγματα της Βιομηχανικής Επανάστασης θεωρούνται η εφεύρεση της ατμομηχανής, οι εφαρμογές της οποίας επεκτάθηκαν σε διάφορους τομείς της οικονομίας, και ο σιδηρόδρομος. Το πρώτο τρένο κυκλοφόρησε το 1830 στη Μεγάλη Βρετανία, ενώ τα επόμενα χρόνια άρχισε να κατασκευάζεται σιδηροδρομικό δίκτυο σε πολλά κράτη. Ουσιαστικά ο σιδηρόδρομος έφερε την επανάσταση στις μεταφορές. Αντίστοιχα στις θαλάσσιες μεταφορές την επανάσταση έφερε η χρήση ατμόπλοιου που τις έκανε ασφαλείς και γρήγορες. Άλλα περίφημα επιτεύγματα ήταν η μηχανή εσωτερικής καύσης, η παραγωγή ηλεκτρισμού και ο τηλεγράφος με τον οποίο χρησιμοποιείται ηλεκτρισμός για να μεταδοθεί μέσα από καλώδια ένα μήνυμα φτιαγμένο από σήματα.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Στις 14 Ιουλίου του 1789, με την πτώση της Βαστίλης, ξεκίνησε η Γαλλική Επανάσταση, που έμελλε να αλλάξει τον ρου της ιστορίας για ολόκληρη την Ευρώπη, σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

Η Γαλλική Επανάσταση ήταν η κοινωνική επανάσταση που κατάργησε την απόλυτη μοναρχία στην Γαλλία γκρεμίζοντας το φεουδαρχικό σύστημα και αντικαθιστώντας το με το καπιταλιστικό. Η Γαλλική Επανάσταση ενέπνευσε τους λαούς όλης της Ευρώπης να παλέψουν ενάντια στην εκμετάλλευση και την απολυταρχική μοναρχία και επέδρασε ευνοϊκά στις καταπιεζόμενες από ξένο ζυγό χώρες, όπως η Ελλάδα.

Η επανάσταση οργανώθηκε από την ανερχόμενη αστική τάξη, η οποία εμπνευσμένη από τα κηρύγματα των Διαφωτιστών και με κεντρικό σύνθημα το τρίπτυχο "Ελευθερία, Ισότητα, Αδελφσύνη", θέλησε στην αρχή να βελτιώσει την υπάρχουσα μοναρχία μετατρέποντάς την σε συνταγματική και όχι να την καταργήσει. Στην πορεία

όμως, η μοναρχία καταργήθηκε και οργανώθηκε ένα κράτος δικαίου. Ωστόσο καμιά φορά τα πράγματα δεν πηγαίνουν όπως είναι αναμενόμενο και έτσι η νεοσύστατη Δημοκρατία σύντομα καταλύθηκε από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Στην μακρά περίοδο της Τουρκοκρατίας η προοπτική να εξασφαλίσουν οι Έλληνες την ελευθερία τους έμοιαζε μαύρη και μακρινή. Ωστόσο, από τα μέσα του 17ου αι. δημιουργούνται οι συνθήκες για να αρχίσει να αχνοφαίνεται ένα όραμα και μια προοπτική επανάστασης και απελευθέρωσης. Ποιες ήταν αυτές; Πρώτον η Οθωμανική Αυτοκρατορία έχει ήδη αρχίσει να αποδυναμώνεται στρατιωτικά, εδαφικά και οικονομικά, ενώ διαφαίνονται, κάποιες οικονομικές προϋποθέσεις που ενδυναμώνουν τη θέση των υπόδουλων Ελλήνων και συμβάλλουν στην εθνική τους αφύπνιση. Δεύτερον, στην ίδια χρονική περίοδο, όπως είδαμε, υπάρχει η επίδραση του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού στους Έλληνες λογίους, οι οποίοι μεταφέρουν στον ελληνικό χώρο τις ιδέες της προόδου, του φιλελευθερισμού και της εθνικής συγκρότησης.

Ως κορυφαία μορφή αυτής της πνευματικής κινητοποίησης αναδεικνύεται ο Αδαμάντιος Κοραΐς. Βασική του θέση είναι η μεταφορά των ιδεών του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και η προσαρμογή τους στα ελληνικά δεδομένα με όχημα την παιδεία. Ο ενθουσιασμός για τα νέα δεδομένα στην Ευρώπη θα παρασύρει τον Ρήγα Βελεστινλή, ο οποίος είναι ο πρώτος που συλλαμβάνει την εθνική αναβίωση με πολιτικούς όρους. Η σύλληψη και εκτέλεσή του από τους Οθωμανούς το 1798 θα εμπνεύσει την ίδρυση της Φιλικής εταιρίας που προετοίμασε σε μεγάλο βαθμό την Ελληνική Επανάσταση.

ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Η Φιλική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1814 στην Οδησσό, από τρεις Έλληνες, μέλη οικογενειών εμπόρων της διασποράς, τον Εμμανουήλ Ξάνθο, το Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ. Λίγα και διαφορεμένα είναι αυτά που γνωρίζουμε για αυτήν λόγω του μυστικού της χαρακτήρα. Η πορεία ανάπτυξης της Φιλικής είναι εντυπωσιακή αλλά όχι

τόσο πετυχημένη από την αρχή, με απρόοπτα, απώλειες, διχογνωμίες, προδοσία και ό,τι καλό ή κακό θα μπορούσε να συμβεί και μια ομάδα ανθρώπων και μάλιστα συνωμοτική.

Για τέσσερα ολόκληρα χρόνια στο διάστημα 1814-17 τα μέλη της δεν ξεπερνούν τα 30 και αναπτύσσεται κυρίως μεταξύ των Ελλήνων της Ρωσίας και της Μολδοβλαχίας. Στη συνέχεια όμως σημειώνονται αθρόες μυήσεις. Έτσι, το 1820 εξαπλώνεται σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας και τις περισσότερες ελληνικές παροικίες του εξωτερικού και οι μυημένοι υπολογίζονται σε χιλιάδες, μολονότι είναι γνωστά μόνο 1096 ονόματα. Στις γραμμές της βρίσκουμε όλα τα πρόσωπα που θα διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στον αγώνα για την ανεξαρτησία, όπως οι οπλαρχηγοί Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, Οδυσσέας Ανδρούτσος, Αναγνωσταράς, ο Παπαφλέσσας, οι Φαναριώτες Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος και Νέγρης, οι μεγαλοκαρβοκύρηδες Κουντουριώτηδες, οι μεγαλοκοτζαμπάσηδες Ζαΐμης, Λόντος, Νοταράς, ο μητροπολίτης Παλαιών Πατρών Γερμανός.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Όταν οι συνθήκες ωρίμασαν για να εκδηλωθεί η εξέγερση εκπονήθηκε ένα μεγαλόπνοο σχέδιο. Να ξεσπάσει αρχικά ταυτόχρονα επανάσταση των Σέρβων και των Μαυροβουνίων, καθώς και στη Μολδοβλαχία, να κάψουν την ίδια περίοδο τον τουρκικό στόλο στην Κωνσταντινούπολη, ενώ ο Υψηλάντης να ηγηθεί της επανάστασης στην Πελοπόννησο.

Στη δράση της Φιλικής Εταιρίας και στην επαναστατική της πορεία υπήρξαν όμως μεγάλα εμπόδια όπως το γεγονός ότι η Ρωσία δεν ήλθε ως αναμενόμενος αρωγός, ενώ το Πατριαρχείο, κατόπιν πιέσεων της Πύλης, αφόρισε επισήμως στις 23 Μαρτίου τον Αλέξανδρο Υψηλάντη και τον Μιχαήλ Σούτσο, μαζί με όλους τους επαναστάτες.

Τελικά μετά από διάφορες διχογνωμίες και αφού κάποια από τα σχέδια έχουν ήδη προδοθεί, η επανάσταση κηρύχθηκε το Φεβρουάριο του 1821 στο Ιάσιο, πρωτεύουσα της Μολδαβίας.

Αμέσως μετά, τον Μάρτιο του 1821, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης πέρασε με το μικρό αλλά ανομοιογενή στρατό του τον Προύθο ποταμό. Και μπορεί ο στρατός του να ηττήθηκε στη μάχη του Δραγατσανίου, ο

αναβρασμός όμως που επικρατούσε στην Πελοπόννησο και αλλού δεν άργησε να εκδηλωθεί. Η πρώτη απόπειρα συνένωσης των δυνάμεων του έθνους έγινε από τον ηγεμόνα της Μάνης, Πετρόμπεη, ο οποίος το Μάρτιο του 1821 κατέλαβε την Καλαμάτα, ενώ στην Πάτρα πολλοί από τους προκρίτους μαζί και ο Παλαιών Πατρών Γερμανός απέστειλαν προκήρυξη προς όλους τους προξένους των Μεγάλων Δυνάμεων στην Πόλη. Τις ίδιες μέρες ο Κολοκοτρώνης εισέβαλε στην Καρύταινα, ενώ γρήγορα η εξέγερση από την Πελοπόννησο εξαπλώθηκε στα νησιά, την Ύδρα, τις Σπέτσες, την Κάσο, τα Ψαρά, αλλά και στη Ρούμελη, στη Μακεδονία, στην Ήπειρο και βεβαίως στην Κρήτη. Η Πρώτη μεγάλη επιτυχία των επαναστατημένων ήταν η πτώση της Τριπολιτσάς το Σεπτέμβριο του 1821, που συνέβαλε καθοριστικά στην εδραίωση του αγώνα.

Όσο που την ίδια περίοδο οι αντιθέσεις προκρίτων και στρατιωτικών είχαν αρχίσει να απειλούν την ενότητα των αγωνιστών.

Και μπορεί στις επιτυχίες του Αγώνα να είχαν προστεθεί οι πτώσεις των φρουριών Μονεμβασίας, Νεοκάστρου, Ακροκορίνθου, αλλά στον κατάλογο των πληρεξουσίων της Α΄ Εθνικής Συνέλευσης της Επιδαύρου το Δεκέμβριο του 1821 οι πρόκριτοι, οι λόγιοι, και οι κληρικοί επικράτησαν έναντι των αγωνιστών. Παρά ταύτα, γενικός ενθουσιασμός επισφράγισε την ψήφιση του πρώτου προσωρινού πολιτεύματος της Ελλάδας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ

Έτσι, προτού καν ιδρυθεί ελληνικό κράτος είχαμε και τον πρώτο εμφύλιο, ανάμεσα στους συντελεστές της επανάστασης. Κυρίως γιατί οι πρόκριτοι και οι κοτζαμπάσηδες άρχισαν να το ξανασκέφτονται αν θα περνούσαν καλύτερα μέσα στο πλαίσιο ενός ελληνικού κράτους. Ήθελαν τουλάχιστον, για να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους να έχουν εκείνοι τα νηία του νέου κράτους.

Από την αρχή της εξέγερσης οι Έλληνες αντιλήφθηκαν ότι πρέπει να εξασφαλίσουν την εύνοια των Μεγάλων Δυνάμεων. Από αυτό προέκυψε ένα νέο πεδίο αναμίξεων, συμπαθιών, αντιπαραθέσεων και εξαρτήσεων που ταλάνισε το νέο κράτος πριν και μετά την ίδρυσή του

για πολλά χρόνια. Την ίδια στιγμή εξασφαλίστηκε και το πρώτο μεγάλο (αλλά και δυσβάσταχτο) δάνειο για τις ανάγκες του αγώνα, το οποίο ουδέποτε έφτασε στον αγώνα...

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΒΟΡΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ

Η Επανάσταση στις βόρειες και βορειοανατολικές επαρχίες, δεν είχε την ίδια επιτυχία. Καταπνίγηκε παντού με μεγάλες σφαγές από τους Οθωμανούς. Στις αρχές του 1822 οι μόνοι που απέμειναν να αγωνίζονταν ήταν στην Ήπειρο οι Σουλιώτες και στη Μακεδονία οι Ναουσαίοι. Για το Σούλι το τέλος κάθε ελπίδας σωτηρίας σήμανε η καταστροφή των ελληνικών στρατευμάτων στο χωριό Πέτα. Στα νησιά είχε συμβεί ό,τι περίπου και στην ηπειρωτική Ελλάδα. Η Επανάσταση παίρνοντας αρχικά μεγάλες διαστάσεις περιορίστηκε εν συνεχεία, ιδιαίτερα με την καταστροφή της Χίου το 1822. Όσο για τη Νάουσα...

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΜΕΝΗ ΝΑΟΥΣΑ

Είδαμε λοιπόν ότι η ηρεμία της Νάουσας, καθώς απαλλάχθηκε από τον Αλή Πασά, θα διαρκέσει λίγα μόνο χρόνια. Το Φεβρουάριο του 1822, η Νάουσα, παρόλη την ευημερία της, θα λάβει μέρος στην Ελληνική Επανάσταση. Πολεμικές επιχειρήσεις με αρχηγούς τους Ζαφειράκη Θεοδοσίου και Τάσο Καρατάσιο, με στόχο την δημιουργία ελεύθερου επαναστατικού καθεστώτος στην περιοχή, θα οδηγήσουν στην πολιορκία της πόλης από τα στρατεύματα του Διοικητή της Θεσσαλονίκης Μεχμέτ Εμίν Πασά, γνωστού ως Εμπού Λουμπούτ (ο ροπαλοφόρος). Η πόλη, παρά την ηρωική αντίσταση, θα υποκύψει τελικά στην δύναμη των 12.000 ανδρών του πασά στις 22 Απριλίου 1822, Κυριακή του Θωμά. Ακολούθησαν η καταστροφή της πόλης, λεηλασίες, σφαγές και διωγμοί του πληθυσμού. Ας δούμε τα γεγονότα αυτά πιο αναλυτικά.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Οι οπλαρχηγοί της Νάουσας φέρεται ότι ήταν ήδη μυημένοι στη Φιλική Εταιρία πλην του άρχοντα Ζαφειράκη, τον οποίο οι Φιλικοί δεν εμπιστευόταν απόλυτα λόγω των σχέσεων του με το Οθωμανικό καθεστώς στην Κωνσταντινούπολη.

Γύρω στα τέλη του 1820, ήρθε στην πόλη, ο Μετσοβίτης Φιλικός Δημήτριος Ύπατρος σταλμένος από τον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Συζήτησε με τους μυημένους Φιλικούς αλλά και με τον Ζαφειράκη, παρά την αρχική άρνηση του τελευταίου. Μετά από παραμονή τεσσάρων ημερών, συνοδευόμενος από δύο παλικάρια του Ζαφειράκη ξεκίνησε για το Σέλι, από όπου θα συνέχιζε προς το Φραγκότσι για να πάει στην Κοζάνη και από εκεί στην Ήπειρο και στους Σουλιώτες. Στη διαδρομή μεταξύ Νάουσας και Σελίου, πυροβολήθηκε και χτυπήθηκε θανάσιμα. Επικρατέστερη εκτίμηση είναι ότι οι ίδιοι οι οδηγοί σκότωσαν τον Ύπατρο, εκτελώντας διαταγή του Ζαφειράκη. Η ενοχή του Ζαφειράκη στη δολοφονία του Υπάτρου φαίνεται και από μια μελαγχολία έως και παραφροσύνη που τον έπιασε μετά το γεγονός, προφανώς διότι βασανιζόταν από τις τύψεις της συνείδησής του. Αργότερα όμως είναι βέβαιο ότι μύηθηκε κι αυτός στη Φιλική Εταιρεία. Η αντιπολίτευση όλη κατηγορούσε το Ζαφειράκη για την πράξη του και αυτός προκειμένου να διατηρήσει τον έλεγχο, διέταξε τη φυλάκιση 34 πολιτικών του αντιπάλων.

Η μεταμέλεια του Ζαφειράκη, η μύησή του στη Φιλική Εταιρεία, ο πόλεμος της πύλης με τον Αλή πασά και η επανάσταση της Χαλκιδικής είναι τα σημαντικά και καίρια γεγονότα πριν από την επανάσταση.

ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΟΥΝ

Όπως είδαμε, στην περιοχή της Μακεδονίας προετοιμαζόταν επίσης επανάσταση και οι Τούρκοι αποφάσισαν να πάρουν αυστηρά προληπτικά μέτρα για να την αποτρέψουν. Τον Ιανουάριο του 1821, ο Βαλής της Θεσσαλονίκης Εμπού Λουμπούτ, αφοπλισε τους Έλληνες, ετοίμασε στρατό και φυλάκισε ως ομήρους μέλη από τις σημαντικότερες οικογένειες των πόλεων της Δυτικής Μακεδονίας για να μην επαναστατήσουν. Άλλοι όμως, ανάμεσά τους οι οπλαρχηγοί της Νάουσας Αναστάσιος Καρατάσος και Αγγελής Γάτσος καθώς και ο άρχοντας της πόλης Ζαφειράκης αρνήθηκαν να προσέλθουν, προβάλλοντας διάφορες προφάσεις. Έχοντας όμως εκτεθεί με αυτή τους την πράξη, αποφάσισαν να κηρύξουν αμέσως την επανάσταση, μετά από συσκέψεις στη Μονή Παναγίας Δοβρά.

Την ίδια περίοδο μαθαίνουν για την πτώση των Ιωαννίνων και το θάνατο του Αλή Πασά. Στις 15 Φεβρουαρίου του 1822, υπό την προεδρία του Ζαφειράκη και παρουσία του Καρατάσου και του Γάτσου, έγινε σύσκεψη και λήφθηκε η απόφαση για τον τρόπο άμυνας, μετά τη γενική εξέγερση που οργανωνόταν πια σε όλη τη Μακεδονία. Από τότε, άρχισαν να ισχυροποιούνται τα αμυντικά μέσα της πόλης και να τελειοποιούνται τα όπλα.

Η ΚΗΡΥΞΗ

Η κήρυξη της επανάστασης στη Νάουσα έλαβε χώρα στις 22 Φεβρουαρίου 1822, Κυριακή της Ορθοδοξίας, στον μητροπολιτικό ναό του Αγίου Δημητρίου, με πανηγυρική δοξολογία και ορκωμοσία αγωνιστών. Αμέσως μετά, 1.800 επαναστάτες προχώρησαν σε επίθεση εναντίον της Βέροιας για να την ελευθερώσουν. Η επιχείρηση όμως, παρά την αρχική επιτυχία της, εγκαταλείφθηκε, λόγω της έγκαιρης προσέλευσης πολυάριθμου τουρκικού στρατού του Βαλή της Θεσσαλονίκης, Μεχμέτ Αγά, υπό τον Κεχαγιάμπεη, πιθανώς λόγω προδοσίας.

Οι Ναουσαίοι επαναστάτες όμως σημείωσαν μία πρόσκαιρη επιτυχία, στις 12 Μαρτίου, στη μονή της Παναγίας της Δοβράς, όπου 200 Έλληνες απέκρουσαν 4.000 Τούρκους του Μεχμέτ Αγά, με τη βοήθεια και των ανδρών του Γάτσου και του Ζαφειράκη, σκοτώνοντας 300 από αυτούς. Στη συνέχεια όμως, οι Τούρκοι κατέλαβαν το μοναστήρι, ενώ οι Έλληνες αποτραβήχτηκαν στη Νάουσα.

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Μετά από όλα αυτά, ο Βαλής της Θεσσαλονίκης, Εμπού Λουμπούτ, ανέλαβε ο ίδιος την ηγεσία επίθεσης εναντίον της Νάουσας, επικεφαλής 20.000 ανδρών, από τους οποίους οι μισοί τουλάχιστον ήταν τακτικός στρατός και οι υπόλοιποι άτακτοι. Την πόλη υπεράσπιζαν 4.000-5.000 επαναστάτες.

Στις 26 Μαρτίου, ο Εμπού Λουμπούτ ζήτησε από τους επαναστάτες να καταθέσουν τα όπλα "ίνα τύχουν συγγνώμης", προειδοποιώντας τους ότι σε αντίθετη περίπτωση θα έχουν πολύ δυσάρεστον τέλος. Η απάντηση των Ναουσαίων ήταν αρνητική και έτσι στις αρχές

Απριλίου άρχισε η πολιορκία. Τις επόμενες ημέρες, οι Τούρκοι πραγματοποίησαν πολλές εφόδους εναντίον των καιρίων θέσεων που κρατούσαν οι Έλληνες, χάνοντας πολλούς στρατιώτες.

Στο ενδιάμεσο των επιθέσεων ο Λουμπούτ έστειλε πάλι απεσταλμένο στην Νάουσα ζητώντας να συνθηκολογήσουν θέτοντας τρεις όρους. Να παραδώσουν την πόλη, τους οπλαρχηγούς τους και να κρατηθούν οι άρχοντες όμηροι για να μην ξαναεπαναστατήσει η πόλη. Όταν οι όροι αυτοί δεν έγιναν δεκτοί σε συνέλευση των κατοίκων ο απεσταλμένος τους μετέφερε την πρόταση του στρατάρχη να λύσει την πολιορκία αν λάβει 1000 πουγκιά, δηλαδή 50 χιλ. γρόσια. Οι Ναουσαίοι άρχοντες, με πρώτο τον Ζαφειράκη, ήξεραν πια καλά ότι αν δεν επαναστατήσουν και άλλες ελληνικές πόλεις, όπως είχαν συνεννοηθεί, για να διασπαστούν οι δυνάμεις του στρατάρχη και αν δε φτάσει εγκαίρως η αναμενόμενη βοήθεια από το Μωριά τότε η Νάουσα μοιραία θα έχει την τύχη της Χαλκιδικής, της οποίας η επανάσταση είχε πνιγεί στο αίμα.

Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι το ποσό μετά από παζάρι κατέβηκε στα 500 και τελικά στα 100 πουγκιά, κανείς δεν θέλησε να δώσει αυτά τα χρήματα, αν και η προσωπική περιουσία όλων ήταν πολλαπλάσια. Έτσι απάντησαν και πάλι αρνητικά.

Οι επιθέσεις συνεχίστηκαν λυσσαλέες όπως και η άμυνα της πόλης, μολοντί όλοι καταλάβαιναν πια πως το τέλος δεν είναι μακριά.

ΠΥΡΟΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ ΚΑΙ ΠΤΩΣΗ

Τότε υπήρξε μια δεύτερη δυνατότητα να γλυτώσουν την καταστροφή. Αυτή τη φορά ο Μεγάλος Βεζύρης από τον Πόλη έστειλε άνθρωπο τον οποίο όριζε και ως το νέο βοεβόδα της Νάουσας προσφέροντας στους κατοίκους αμνηστία. Ο απεσταλμένος πλησίαζε την πόλη διαλαλώντας το γεγονός και κουνώντας το χαρτί με την γραπτή παροχή αμνηστίας. Το πλήθος που αγωνιούσε πια για την τύχη του μαζεύτηκε, να δει τι ακριβώς συμβαίνει με νέες ελπίδες για σωτηρία και τότε, αυθαίρετα, κάποιος πυροβόλησε και σκότωσε τον απεσταλμένο. Ίσως εκείνη τη στιγμή η ιστορία να υπέγραψε την καταστροφή της Νάουσας.

Οι επιθέσεις ξανάρχισαν άμεσα και τη νύχτα της 12ης Απριλίου, μετά από γενική επίθεση και σφοδρό κανονιοβολισμό των ελληνικών

θέσεων, οι Τούρκοι προκάλεσαν ρήγμα στη θέση Αλώνια και κατάφεραν να μπουν, από την πύλη του Αγίου Γεωργίου, στην πόλη. Ακολούθησε ηρωική αντίσταση των κατοίκων, με σκληρές οδομαχίες και η πόλη καταλήφθηκε την επόμενη ημέρα, Πέμπτη 13 Απριλίου. Ωστόσο, ο Ζαφειράκης με τον Καρατάσο, τον Διαμαντή Νικολάου και 500 συντρόφους τους, αμύνθηκαν για ακόμη 3 μέρες, κλεισμένοι στον πύργο του πρώτου, στα νοτιοδυτικά της πόλης, διευκολύνοντας τη φυγή πολεμιστών και γυναικόπαιδων. Όταν ο αποκλεισμός του πύργου του Ζαφειράκη έγινε στενότερος, οι πολιορκημένοι πραγματοποίησαν έξοδο και βρήκαν καταφύγιο στο Βέρμιο.

Η ΘΥΣΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΑΠΙΤΣΑ

Εν τω μεταξύ η πόλη είχε μεταβληθεί σε "κόλαση" από τις σφαγές. Δεκατρείς νέες γυναίκες, μανάδες, σύζυγοι και κόρες προτίμησαν να πέσουν στον καταρράκτη της γέφυρας της Αράπιτσας για να μην ατιμαστούν από τους Τούρκους. Δεν γνωρίζουμε καν τα ονόματά τους. Χάρis σ' αυτές τις γυναίκες όμως δόθηκε ένα ηχηρό μήνυμα ελευθερίας το οποίο είναι ανεξίτηλο μέχρι σήμερα. Ένα μήνυμα της θυσίας ως υπέρτατης έκφρασης του αγώνα για την ελευθερία. Ενός αγώνα για την θρησκευτική τους πίστη και για την άρνησή τους να εξισλαμισθούν βίαια. Ενός αγώνα τιμής και αυτοδιάθεσης. Το παρακάτω κείμενο περιγράφει τις ώρες της θυσίας:

"Αλαφιασμένες 13 νέες κοπέλες και μανούλες με μωρά στην αγκαλιά, μέσα απ τα χαλάσματα και τους καπνούς, τρέχουν προς τις ακρινές συνοικίες της πόλης με μια απεγνωσμένη κραυγή στο στόμα "στο βουνό, να σωθούμε". Βγαίνουν στην εξοχή, σταματούν, η ανάσα κόβεται, τα πόδια τρέμουν, τα μωρά βαραίνουν στις αγκαλιές, μα η ελπίδα τις δίνει φτερά. Κοντεύουν στο γιοφύρι της Αράπιτσας, στους Στουμπάνους, ίσως προλάβουν να σωθούν.

Μα από μακριά ακούγεται σάλαγος, χλαλοή, ξεκαθαρίζει ποδοβολητό αλόγων, φωνές και βρισιές. Οι Τούρκοι Αχ Παναγιά μου θα τις προλάβουν. Κι ύστερα ξέρουν τι τις περιμένει ατίμωση και το σκλαβοπάζαρο. Η σκέψη τις τρελαίνει, πνίγονται. Ανασασμός μόνο ο θάνατος. Για μια στιγμή χαμένες, σταματάνε. Κάτω απ' τα πόδια τους με βουητό πέφτουν

τα αφρισμένα νερά της Αράπιτσας. Είναι τα νερά τους. Από μικρές ο ήχος τους τις νανούριζε, τις συντρόφευε σ' όλες τις ώρες της ζωής τους, είναι κατάδικά τους, αγαπημένα, και ο θάνατος εδώ στην αφρισμένη τους δίνη θάναι γλυκός λυτρωμός.

Και ο χορός ξεκινά. Η πρώτη κοπέλα πέφτει και ακολουθούν κι άλλη, κι άλλη, σφίγγοντας στον κόρφο τους τα βρέφη και ζητώντας συγκώρηση απ' αυτά. Ο απανωτός γδούπος των κορμιών δένεται με τη βουή του καταρράκτη. Ο πόνος, ο λυγμός και το παράπονο πνίγεται, σβήνει στους αφρούς, μα ψηλά στον αέρα ανεβαίνουν ανάλαφρες οι ψυχές. Επιτέλους λεύτερες!».

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Οι νεκροί και οι αιχμάλωτοι, κατά τον ιστορικό Σπυρίδωνα Τρικούπη, έφτασαν τις 5.000 ενώ, κατά τον ίδιο ιστορικό, σημειώθηκαν βαρβαρότητες σε βάρος των αιχμαλώτων και των γυναικοπαίδων. Τη μανία των Τούρκων εναντίον των αμάχων πιστοποιεί και έγγραφο του ίδιου του Εμπού Λουμπούτ, το οποίο αναφέρει πως σφάχθηκαν ή απαγονήστηκαν όλοι οι άντρες αιχμάλωτοι και εξανδραποδίσθηκαν οι γυναίκες και τα παιδιά τους. Κατά νεότερη εκτίμηση, οι νεκροί από τις μάχες και τις σφαγές έφτασαν τους 2.000. Σύμφωνα με τα επίσημα οθωμανικά ντοκουμέντα 409 Ναουσαίοι θα σκοτωθούν, 33 θα εγκαταλείψουν την πόλη και 198 θα λάβουν χάρη, όλοι ως επί το πλείστον άνδρες. Πάνω από 400 γυναικόπαιδα θα πωληθούν ως σκλάβοι. Οι περιουσίες των νεκρών και φυγάδων και της εκκλησίας θα δημευτούν. Ύστερα από αυτό το γεγονός η πόλη θα χάσει για τα επόμενα χρόνια τα προνόμια της. Για την συνεισφορά της στον Αγώνα για την απελευθέρωση από τους Τούρκους, η Νάουσα είναι η μόνη ελληνική πόλη που φέρει τον τίτλο "ηρωική", με Βασιλικό Διάταγμα του 1955.

ΥΠΗΡΞΕ ΠΡΟΔΟΣΙΑ;

Πολύ μελάνι έχει χυθεί γύρω από το ερώτημα αν υπήρξε προδοσία που επέφερε την πτώση της Νάουσας. Πολλοί υποδεικνύουν μάλιστα πίσω από αυτήν τον εξόριστο από τον Ζαφειράκη πολιτικό του αντίπαλο και τέως άρχοντα Μάμαντη. Αυτός εκείνη την εποχή ζούσε στη Θεσσαλονίκη. Φέρεται να ακολούθησε την εκστρατεία του Λουμπουτ και να παρακολούθησε την πολιορκία της Νάουσας με απάθεια, αλλά μετά στη σφαγή να βοήθησε πολλούς Ναουσαίους να γλυτώσουν. Το σίγουρο είναι ότι τα πολιτικά πάθη στην πόλη ήταν έντονα και ο Ζαφειράκης ένας αυταρχικός άρχοντας. Απόδειξη οι 34 πολιτικοί του αντίπαλοι που ήταν φυλακισμένοι όταν άρχισε η πολιορκία. Ίσως να μην μπορεί να προσεγγιστεί περισσότερο η αλήθεια αλλά ορισμένες απαντήσεις λαμβάνει κανείς αν διαβάσει η δει το εξαιρετικό έργο του Σέξπηρ "Κοριολανός", γραμμένο 250 χρόνια πριν, επίκαιρο όμως (όπως και όλα τα έργα του Σέξπηρ) μέχρι σήμερα.

ΗΤΑΝ ΜΑΤΑΙΟΣ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ ΑΔΙΚΗ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ;

Για τον Ζαφειράκη και τους δικούς τους ανθρώπους υπάρχουν μομφές ότι από εγωισμό οδήγησαν την πόλη σε επανάσταση χωρίς ελπίδες και στην καταστροφή της. Όπως προαναφέρθηκε όμως, η επανάσταση ήταν μονόδρομος από τη στιγμή που οι ίδιοι αρνήθηκαν να κρατηθούν ως όμηροι από τον Λουμπούτ στο πλαίσιο της προσπάθειάς του να αποτρέψει την ελληνική επανάσταση στη Μακεδονία. Η Νάουσα, δεν επαναστάτησε ούτε μόνη ούτε χωρίς λόγο. Η απόφαση, ήταν καθολική. Όλα έγιναν στη βάση σχεδίου για την Ελληνική Επανάσταση, το οποίο οργάνωσε ο Δημήτριος Υψηλάντης. Προέβλεπε ταυτόχρονες εξεγέρσεις-επαναστάσεις στην Πάτρα, το Αιγαίο και τη Χίο και στη Μακεδονία, στη Νάουσα, στον Όλυμπο, στη Σιάτιστα και σε άλλες πόλεις της Μακεδονίας, με ταυτόχρονη εκστρατεία σε Στερεά και Θεσσαλία. Η καταστροφή ήρθε εξ αιτίας της ασυνέπειας ή της αδυναμίας της νότιας ελεύθερης Ελλάδας, να ολοκληρωθεί αυτό το σχέδιο. Ήταν καλό αλλά εκτελέστηκε άσχημα. Δυστυχώς σ' αυτό συνέβαλαν ο κακός συντονισμός, καθυστερήσεις καθώς και ο παραγκωνισμός του Υψηλάντη. Τελικά, όλα αυτά οδήγησαν σε πολλές καταστροφές, πέρα από τη Νάουσα, στη Χίο, στη Χαλκιδική και στο Πέτα.

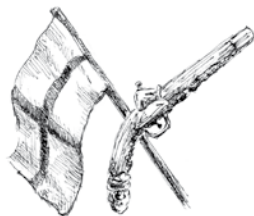
Άρα, αν δεν υπήρχε ο σχεδιασμός και εάν δεν είχε κηρυχθεί η επανάσταση στο Μωριά δεν θα επαναστατούσε και δεν θα καταστρεφόταν η Νάουσα, χωρίς να παραγνωρίζεται ότι οι άρχοντές της πιθανότατα έκαναν και οι ίδιοι λάθη.

Προφανώς όμως για την πατρίδα ο αγώνας δεν ήταν μάταιος. Η ένταση της καταστροφής πότισε ακόμη περισσότερο το δένδρο της ελευθερίας.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Μετά την καταστροφή της Νάουσας, η επανάσταση στη Μακεδονία ουσιαστικά έσβησε, αν και συνεχίστηκαν κάποιες εχθροπραξίες στα βουνά της Δυτικής Μακεδονίας. Υπολογίζεται ότι 50 ή, κατ' άλλο υπολογισμό, 120 χωριά και κωμοπόλεις της Κεντρικής Μακεδονίας καταστράφηκαν από τους Τούρκους, οι οποίοι σκότωσαν πολλούς Έλληνες ενώ με σουλτανικό φερμάνι αποδόθηκαν στο οθωμανικό

δημόσιο όλες οι αγροτικές ιδιοκτησίες και τα τσιφλίκια. Όσοι από τους Ναουσαίους οπλαρχηγούς επέζησαν, πήγαν στη νότια Ελλάδα και συντάχτηκαν με τους επαναστάτες λαμβάνοντας μέρος σε πολλές μάχες και συμβάλλοντας στην ίδρυση του ελληνικού κράτους. Η απελευθέρωση της Νάουσας θα καθυστερούσε άλλα 90 χρόνια.

ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ

φαντουργία, μια λέξη που ...συνυφαίνεται με την Νάουσα για πολλούς αιώνες. Ας τα πάρουμε όμως από την αρχή. Η Πρωταγωνίστρια μας, όπως είδαμε, δέχτηκε ως πόλη και αξιοποίησε δύο μεγάλα δώρα. Το πρώτο ήταν το γεγονός ότι την έχτισε ένας στρατηγός, εθνικός ήρωας για τους Οθωμανούς, για τις νίκες και τις επιτυχίες του και ετούτος φρόντισε να την αφιερώσει στη μητέρα

του σουλτάνου, η οποία την έβαλε υπό την προστασία της.

Το δεύτερο ήταν το νερό. Αυτό φυσικά δεν ήταν ακριβώς "δώρο" αλλά επιλογή εκείνου που την έχτισε και πιθανότατα των πρώτων κατοίκων της. Το νερό, πέρα από την αυτονόητη καθαριότητα, τη δροσιά, τη γονιμότητα των εδαφών, έδωσε στη Νάουσα ενέργεια. Κίνηση. Η κίνηση έφερε την παραγωγή βιοτεχνικών προϊόντων κάθε είδους, την επεξεργασία του μαλλιού και εν τέλει την άνθιση της κλωστοϋφαντουργίας. Αυτό έγινε πολύ σύντομα από την ίδρυση της Νάουσας, σε οικοτεχνικό και στη συνέχεια σε βιοτεχνικό χαρακτήρα και έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οικονομική και πολιτιστική της ανάπτυξη, καθώς και στον κοσμοπολιτισμό της.

Η ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Είναι γνωστό ότι τα υφάσματα της εποχής πλέκονταν αρχικά από μαλλί, και στη συνέχεια από βαμβάκι. Πλέκονταν κυρίως σε αργαλειούς, στα σπίτια και σε πιο οργανωμένη παραγωγή σε εργαστήρια, τα οποία δεν ήταν παρά αρκετοί αργαλειοί μαζεμένοι σε ένα χώρο.

Η Νάουσα με τα νερά της, ήταν και ο τόπος όπου πήγαιναν οι άνθρωποι από όλη τη γύρω περιοχή για να πλύνουν τα υφάσματα και

κυρίως τα χαλιά τους, αξιοποιώντας την ορμή του νερού, τους μικρούς καταρράκτες και τις μικρές λιμνούλες (νεροτριβές) που δημιουργούνταν. Αυτή, εκείνη την εποχή, ήταν μια σπουδαία ετήσια δουλειά που κρατούσε μέρες, για κάθε οικογένεια, η οποία συχνά ταξίδευε επί τούτου, από μακριά. Οι άνθρωποι τότε ψώνιζαν με την ευκαιρία και υφάσματα από την αγορά της Νάουσας. Όλα αυτά συνέβαλαν ώστε να καθιερωθεί η Νάουσα από εκείνα τα χρόνια, ως ένα κέντρο υφάσματος όπως θα μπορούσαμε να το λέγαμε σήμερα.

Το κύριο χαρακτηριστικό βέβαια των κατοίκων της ήταν το διεθνές εμπόριο, χρησιμοποιώντας πάλι ένα σύγχρονο όρο. Διότι οι Ναουσαίοι δεν έμεναν μόνο στο να πουλάνε τα υφάσματά τους, ανάμεσα στα οποία κυρίαρχα ήταν τα προσόψια, στην τοπική αγορά, αλλά ταξίδευαν στην κεντρική Ευρώπη και τα διέθεταν στις εκεί αγορές. Αυτό ήταν ένα αγώι που κράταγε διαρκώς ξυπνητό τον αγωγιάτη, έφερνε χρήματα στους εμπόρους και τους βιοτέχνες, απασχόληση και εισόδημα στους υπόλοιπους κατοίκους, μόρφωση και κοσμοπολίτικη νοοτροπία.

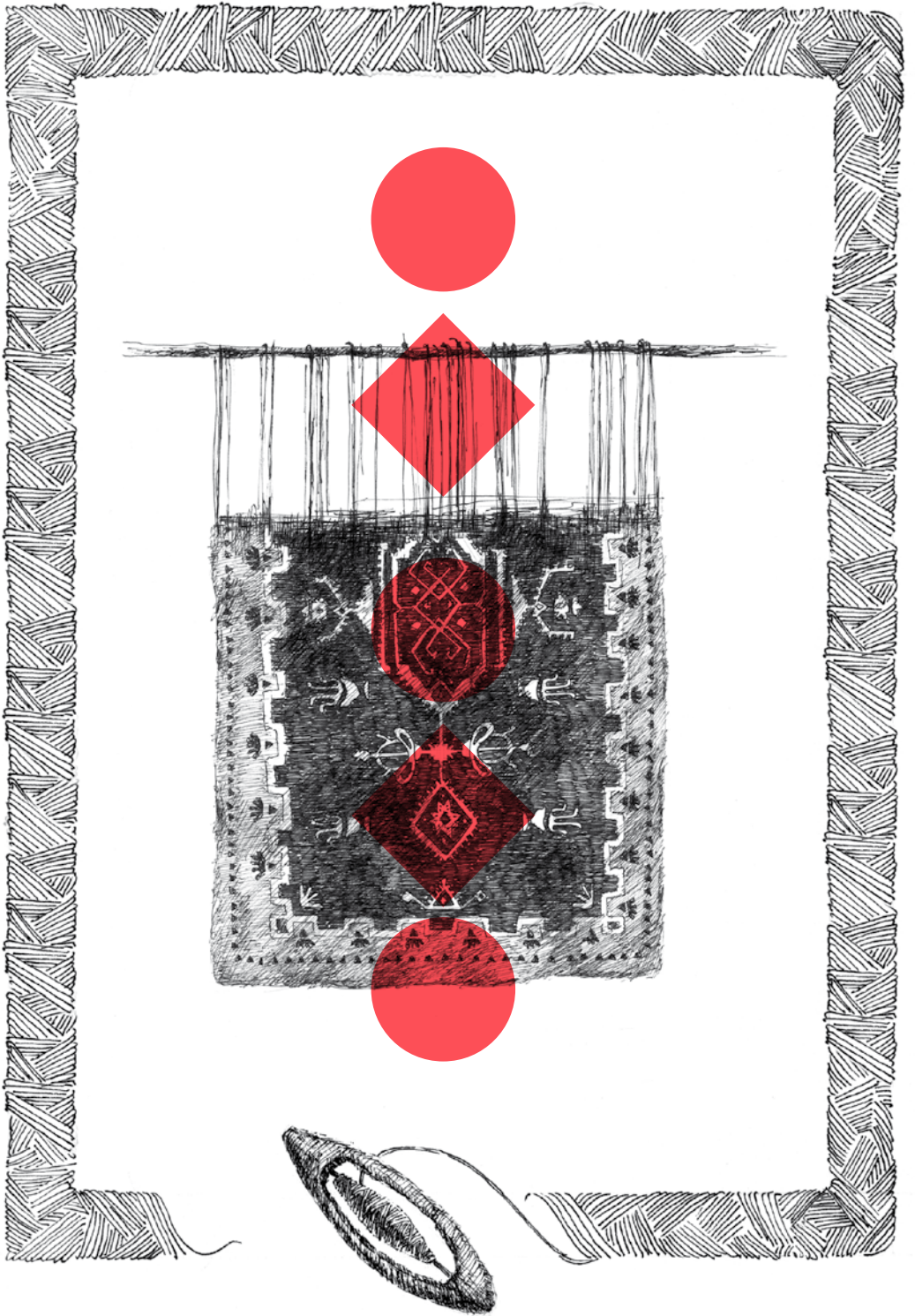
Το Τοπίο στη Νάουσα πριν από τη Βιομηχανική Επανάσταση

Η βιομηχανική επανάσταση άρχισε βεβαίως στα τέλη του 18ου αιώνα αλλά έφτασε στην Ελλάδα, προς τα μέσα του 19ου. Η Ελλάδα, τότε ήταν ήδη ανεξάρτητο κράτος και η Νάουσα ήταν στην ουσία μια πόλη ελληνική αλλά ανήκουσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία.

Στο μεταξύ, είχε ιδρυθεί το πρώτο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος στη νότια Ελλάδα. Η ζωή στην Νάουσα, μετά την καταστροφή της, άρχισε να επανέρχεται σιγά-σιγά, καθώς η Πύλη έπεισε και αρκετούς από τους Ναουσαίους που είχαν φύγει για να προστατευτούν, να επιστρέψουν και απελευθέρωσε και αρκετούς από εκείνους που είχαν συλληφθεί για να γίνουν σκλάβοι, με τη συμφωνία να επιστρέψουν στην πόλη. Βεβαίως αυτό το σιγά-σιγά κράτησε δύο τρείς δεκαετίες.

Η Βιομηχανική Επανάσταση και η Νάουσα

Στη Νάουσα, μαζί με τη ζωή άρχισε να επανέρχεται και η παλιά της ευημερία. Άλλωστε δεν είχαν αλλάξει τα δεδομένα τα οποία την είχαν

καταστήσει στον πρότερο βίο της, πόλη πλούσια και κυρίαρχη, με κυριότερο από αυτά το νερό. Μόνο που τώρα στην ανθρωπότητα τίποτε δεν ήταν όπως πριν. Αιτία η Βιομηχανική Επανάσταση, η οποία ήταν ήδη σε πλήρη εξέλιξη. Η Βιομηχανική Επανάσταση, εκτός από τον ατμό, είχε σχέση και με το νερό, το οποίο όταν ήταν τρεχούμενο, παρήγαγε ενέργεια ακριβώς όπως και ο ατμός. Γι' αυτό και το νερό το αποκαλούσαν τότε "λευκό άνθρακα".

Όποιο βιβλίο, σχετικό με τη Νάουσα και αν ανοίξει κανείς, όποιο άρθρο και αν διαβάσει, θα βρει τον χαρακτηρισμό της εποχής για τη Νάουσα: "Το Μάντσεστερ των Βαλκανίων". Βέβαια πρέπει να σημειώσουμε ότι "Μάντσεστερ των Βαλκανίων", αποκαλούσαν και άλλες πόλεις, για τους ίδιους λόγους.

Τι ήταν λοιπόν το Μάντσεστερ της εποχής εκείνης; Ποια χαρακτηριστικά είχε και γιατί αποκαλούσαν τη Νάουσα έτσι; Πως σχετίζεται με τη Βιομηχανική Επανάσταση, την Κλωστοϋφαντουργία και κατ' επέκταση με τη Νάουσα; Ας τα δούμε πρώτα πριν προχωρήσουμε στα της Νάουσας.

Το ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΜΑΝΤΣΕΣΤΕΡ

Το Μάντσεστερ, το οποίο σε παλαιότερα ελληνικά κείμενα, του 19ου ή των αρχών του 20ου αιώνα, απαντάται με την ονομασία Μαγχεστρία αλλά και Μαγκεστρία, αρχικά ήταν μια μικρή εμπορική πόλη στην οποία, στα μεσαιωνικά χρόνια, είχε αρχίσει αναπτύσσεται η παραγωγή του βαμβακιού και η οικοτεχνική και βιοτεχνική παραγωγή υφασμάτων.

Πολλές μικρές κοιλάδες στα βόρεια και ανατολικά της πόλης, δημιουργούσαν υγρό περιβάλλον και αποδείχθηκαν ιδανικές για την κατασκευή νερόμυλων που χρησιμοποιήθηκαν για την επεξεργασία του βαμβακιού. Μέχρι τα μέσα του 16ου αιώνα, η περιοχή είχε διαρκή εισροή μεταναστών και ήταν ένα κέντρο που παρήγαγε κλινοσκεπάσματα και άλλα υφάσματα με διαρκώς αυξανόμενη δραστηριότητα. Στην αρχή κέρδισε φήμη για τα μάλλινα του. Σύντομα όμως επεκτάθηκε στην παραγωγή και άλλων υφασμάτων, όπως μετάξι και ακατέργαστο βαμβάκι, ίνες και νήματα, ενώ παράλληλα αναπτύχθηκε ως κέντρο

διανομής προϊόντων της αναπτυσσόμενης βιομηχανίας της κλωστοϋφαντουργίας κερδίζοντας το παρατσούκλι Cottonopolis.

Κατά τη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης εξελίχτηκε στο σημαντικότερο βιομηχανικό κέντρο της Αγγλίας και ειδικότερα της κλωστοϋφαντουργίας. Οι κάτοικοί του ήταν κυρίως εργάτες με τις οικογένειές τους, που απασχολούνταν στα τοπικά εργοστάσια. Τη μεγαλύτερη φήμη στην πόλη του Μάντσεστερ έδωσαν οι μύλοι βαμβακιού.

Η ταχεία ανάπτυξη του εμπορίου και των εξαγωγών στηρίχθηκε από τη φθηνή εργασία, ενώ η επέκταση των μεταφορικών συνδέσεων συνέβαλλε ακόμη περισσότερο στην ανάπτυξη της περιοχής. Το 1830 έγιναν τα εγκαίνια λειτουργίας των σιδηροδρόμων Μάντσεστερ – Λίβερπουλ. Ήταν η πρώτη υπηρεσία σιδηροδρομικής μεταφοράς επιβατών στον κόσμο.

Το Μάντσεστερ ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εμπορικά κέντρα και κέντρα παραγωγής, και η πόλη αποτελεί πλέον το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Βρετανίας μετά το Λονδίνο. Η οικονομική δραστηριότητα διευρύνθηκε από το άνοιγμα της Διώρυγας του Μάντσεστερ το 1894, καθώς και από τη δημιουργία των πρώτων μεγάλων βιομηχανικών κέντρων στον κόσμο όπως το Trafford Park το 1905. Εκεί βρίσκετε σήμερα και το γήπεδο της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ.

Ωστόσο, πέρα από πολυπληθής και πολυσύχναστη, ήταν και μια ιδιαίτερα ανθυγιεινή πόλη. Το υψηλό ποσοστό φτώχειας και οι δυσμενείς συνθήκες συντελούσαν σε χαμηλό επίπεδο ποιότητας ζωής για τους περισσότερους των κατοίκων της. Οι συνθήκες κατοικίας και διαβίωσης στο Μάντσεστερ κατά το 18ο -19ο αιώνα ήταν φρικτές. Βιομηχανικά σπίτια δύο δωματίων χωρίς κουζίνα και τουαλέτα, βιομηχανικά λήμματα και απόβλητα, ατμοσφαιρική ρύπανση, σκουπίδια και βρωμιά στους δρόμους. Μέχρι τη δεκαετία του 1830, τα παιδιά εργάζονταν τις ίδιες ώρες με τους ενήλικες και υπήρχε υψηλό ποσοστό θνησιμότητας. Το 1854 μάλιστα υπάρχει καταγραφή νεκρών από χολέρα. Οι συνθήκες υγιεινής άρχισαν να βελτιώνονται μετά από το 1875, ωστόσο η περιβαλλοντική καταστροφή συνεχίστηκε με το νέφος και την ατμοσφαιρική ρύπανση να αποτελούν σημαντικά προβλήματα.

Η αύξηση των πληθυσμών της εργατικής τάξης σήμαινε επίσης

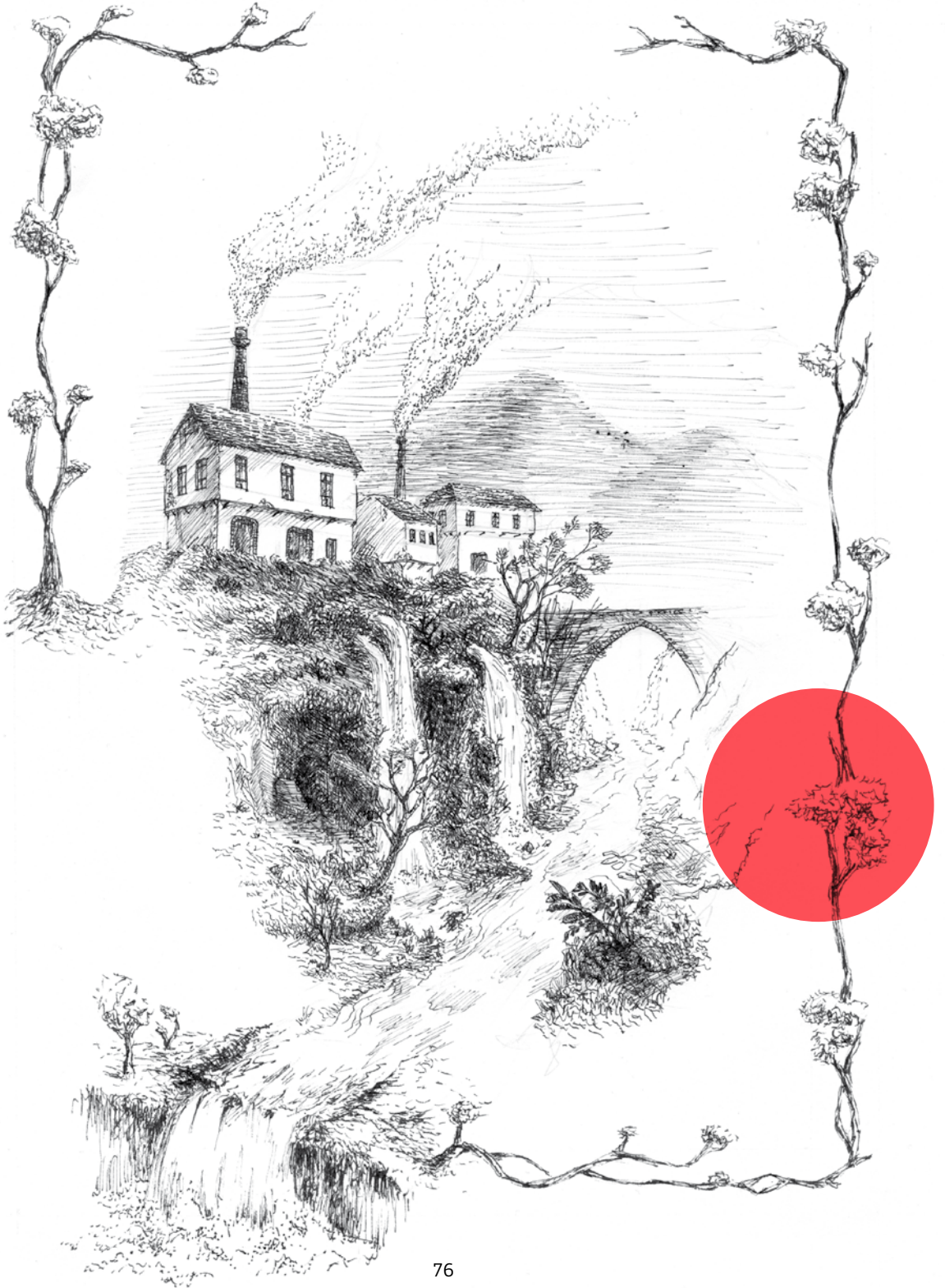
την κοινωνική και πολιτική αναταραχή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα εδώ αποτελούν οι κινητοποιήσεις των κατοίκων του Μάντσεστερ το 1819 και 1850, με δεκάδες νεκρούς. Το 1819, σκοτώθηκαν 15 άνθρωποι σε μία από τις μεγαλύτερες, από τις πολλές πολιτικές ταραχές που σημειώθηκαν.

ΝΑΟΥΣΑ, ΤΟ ΜΑΝΤΣΕΣΤΕΡ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Η Νάουσα λοιπόν, όπως είδαμε, άρχισε από το 1830 και μετά να έχει και πάλι παραγωγή προϊόντων, ελληνικό πληθυσμό, σχολεία, εκκλησία και οικονομικές δραστηριότητες. Κυρίαρχη θέση ανάμεσα σε όλα αυτά είχε πάλι η παραγωγή υφασμάτων από σπιτικούς αργαλειούς και μικροβιοτεχνίες. Ταυτόχρονα, αρχίζουν πάλι και οι εξαγωγές προϊόντων στις παραδουνάβιες χώρες, στην Πέστη, στη Λειψία και αλλού.

Το γεγονός ωστόσο, που αλλάζει τη ροή της ιστορίας της ήταν το πρώτο υδροκίνητο εργοστάσιο παραγωγής βαμβακερών υφασμάτων, το περίφημο εργοστάσιο Λόγγου - Κύρτσπ - Τουρπάλη, το οποίο ιδρύεται το 1875. Ήταν το μεγαλύτερο τότε στα Βαλκάνια. Είχε μηχανές ευρωπαϊκής προέλευσης, οι οποίες εισάγονται από την ελεύθερη Ελλάδα. Αποτελεί την πρώτη βιομηχανία που δημιουργείται στη Μακεδονία, με τη σύγχρονη έννοια του όρου. Αυτή η οικονομική δραστηριότητα δημιουργεί κεφάλαιο και έτσι αρχίζει η Νάουσα να γίνεται βιομηχανικό κέντρο των βαλκανίων.

Ακολούθησαν και άλλα εργοστάσια, όπως του Μπίλη - Τσίτσι, το 1891, του Γκούτα Καρατζία, το 1890 και το περίφημο καναβουργείο (σχοινοποιείο), όλα δίπλα στις όχθες της Αραπίτσας βεβαίως, για να αξιοποιούν την ορμή του νερού. Παράλληλα, αξιοποιούν και το εργατικό δυναμικό της πόλης, στο οποίο εκείνη την εποχή συμπεριλαμβάνονται και τα παιδιά. Προσφέρουν θέσεις εργασίας και αποτελούν τον πυρήνα οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής. Τα εργοστάσια επεξεργάζονταν βαμβάκι προερχόμενο από την Λήμνο, τις Σέρρες, τη Θήβα και άλλες περιοχές. Στα εργοστάσια της κλωστοϋφαντουργίας στη Νάουσα εργάζονταν κυρίως γυναίκες και μικρά παιδιά για τις βοηθητικές δουλειές, ενώ στις μεταφορές και στις πιο σκληρές δουλειές χρησιμοποιούνταν άνδρες. Έτσι, προς το τέλος του 19ου αιώνα η Βιομηχανική

Επανάσταση ήταν παρούσα πια και η Νάουσα ένα μικρό Μάντσεστερ των Βαλκανίων. Είδαμε ότι η κινητήρια δύναμη για τα εργοστάσια προερχόταν αποκλειστικά από το νερό, ενώ πολύ αργότερα (1920 και μετά) κάποια εργοστάσια άρχισαν να κινούνται με ντήζελ και με ηλεκτρικό ρεύμα. Οι πρώτες μηχανές τους ήταν πρωτόγονες. Για παράδειγμα, χρειαζόνταν τέσσερα άτομα ανά μία μηχανή κλώστρια, όταν πολύ σύντομα, ένα άτομο μπορούσε να χειριστεί οκτώ κλώστριες.

Συνολικά, υπολογίζεται ότι στα τέλη του 19ου με τις αρχές του 20ου αιώνα η Νάουσα είχε πέντε χιλιάδες κλωστοϋφαντουργούς, εργάτες, στελέχη και φορτωτές. Οι βιομήχανοι έστελναν στο εξωτερικό για σπουδές και κατάρτιση ανθρώπους των οικογενειών τους και όχι μόνον και είχαν αποκτήσει όλη τη σύγχρονη τότε τεχνογνωσία.

Το 1907 ιδρύονται δύο αποκλειστικά εριοβιομηχανίες, η ΕΡΙΑ και η ΒΕΤΛΑΝΣ, οι οποίες κατασκευάζουν μάλλινο ύφασμα για τις ανάγκες του οθωμανικού στρατού. Η τελευταία καταστράφηκε το 1949 και ξαναλειτούργησε νέο εργοστάσιο στα τέλη του '60, παράγοντας πλέον κουβέρτες. Ο Οθωμανικός στρατός ήταν μεγάλος πελάτης των Ναουσαϊκών εργοστασίων κλωστοϋφαντουργίας. Τον προμήθευαν με το γνωστό κακί ύφασμα για τις στολές των στρατιωτών καθώς επίσης και με κλινοσκεπάσματα.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Η Νάουσα ενώνεται με το ελεύθερο ελληνικό κράτος στις 17 Οκτωβρίου 1912 μετά από έντονη παρουσία των κατοίκων της στον Μακεδονικό Αγώνα. Όπως αναφέρει η εφημερίδα Εμπρος, στις 20 Οκτωβρίου 1912, μόλις οι κάτοικοί της πληροφορήθηκαν ότι ο ελληνικός στρατός κατέλαβε την Βέροια, κατέλυσαν τις τουρκικές αρχές της πόλης και τις εκδίωξαν από την πόλη. Αμέσως μετά ειδοποίησαν τον αρχηγό του στρατού Διάδοχο Κωνσταντίνο ότι η πόλις της Νάουσας είναι ελεύθερη πιά για να εισέλθει ο ελληνικός στρατός και ότι από την ημέρα εκείνη θα τροφοδοτεί καθημερινά στον ελληνικό στρατό με μεγάλη ποσότητα ψωμιού.

Όπως αναφέρει όμως ο ιστορικός Σπύρος Μελάς, στο βιβλίο του "Οι πόλεμοι του 1912-13", ο Τούρκος τηλεγραφητής της Νάουσας

γνωρίζοντας από το προηγούμενο βράδυ ότι στη Βέροια διεξάγεται μάχη τηλεγράφησε πρωί-πρωί για να μάθει τα νέα. Έλαβε την απάντηση ότι ο εχθρός οπισθοχωρεί ντροπιασμένος εγκαταλείποντας στο πεδίο της μάχης όπλα και πυρομαχικά. Η απάντηση όμως ήταν στα γαλλικά και αυτό τον έβαλε σε υποψίες. Ποιος ήταν ο εχθρός που οπισθοχωρεί; Με νέο τηλεγράφημά του ρώτησε για την κατεύθυνση της οπισθοχώρησης για να πάρει την απάντηση ότι αυτή ήταν προς τη Θεσσαλονίκη. Τότε κατάλαβε και έφυγε αμέσως δακρυσμένος για να ειδοποιήσει τις τουρκικές αρχές οι οποίες το βράδυ εγκατέλειψαν την πόλη.

Η ΠΡΩΤΗ ΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΕΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά την απελευθέρωση ο ελληνικός στρατός βρήκε πολύ ύφασμα στις αποθήκες το οποίο και αξιοποίησε κατ' αρχήν, κάτι το οποίο δεν έκανε στη συνέχεια το ελληνικό κράτος, προτιμώντας εισαγόμενα υφάσματα. Το αποτέλεσμα ήταν να υπάρξει η πρώτη μεγάλη κρίση στη Ναουσαϊκη κλωστοϋφαντουργία.

Όπως διαβάζουμε χαρακτηριστικά στο λεύκωμα του Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος για τα 100 χρόνια: "Σε διαγωνισμό που έγινε για προμήθεια στρατιωτικών ειδών προτιμήθηκαν προσφορές Αγγλικών εργοστασίων. Πιθανότατα εργοστασίων του Μάντσεστερ". Το 1924 ο Γενικός Διοικητής Θεσσαλονίκης Ιωάννης Καναβός, έστειλε επιστολή στο υπουργείο στρατιωτικών στην οποία επισημαίνει ότι: "...τα δύο εργοστάσια της Νάουσας, τα οποία αποκλείστηκαν από την διαγωνισμό, παρήγαν ύφασμα κακί και κλινοσκεπάσματα σε μεγάλες ποσότητες, απασχολούσαν 850 Έλληνες εργάτες, προσέφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στον ελληνικό στρατό, όντας σε θέση να τον εφοδιάσουν με πίστωση σε κρίσιμες στιγμές, είχαν εγκαταστάσεις και προϊόντα εφάμιλλα των ξένων εργοστασίων. Ωστόσο κινδύνευαν να καταστραφούν τελείως λόγω της "αστόργου" συμπεριφοράς του ελληνικού κράτους και ιδιαίτερα του υπουργείου Στρατιωτικών το οποίο αδικαιολογήτως τα απέκλεισε σε επανειλημμένες δημοπρασίες". Φαίνεται ότι τα θέματα των κρατικών προμηθειών και ιδιαίτερα εκείνων του υπουργείου Εθνικής Άμυνας και της αδυναμίας του ελληνικού κράτους να υποστηρίξει την ελληνική παραγωγή μας ταλάνιζαν από τότε.

ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΑ ΑΚΜΗ

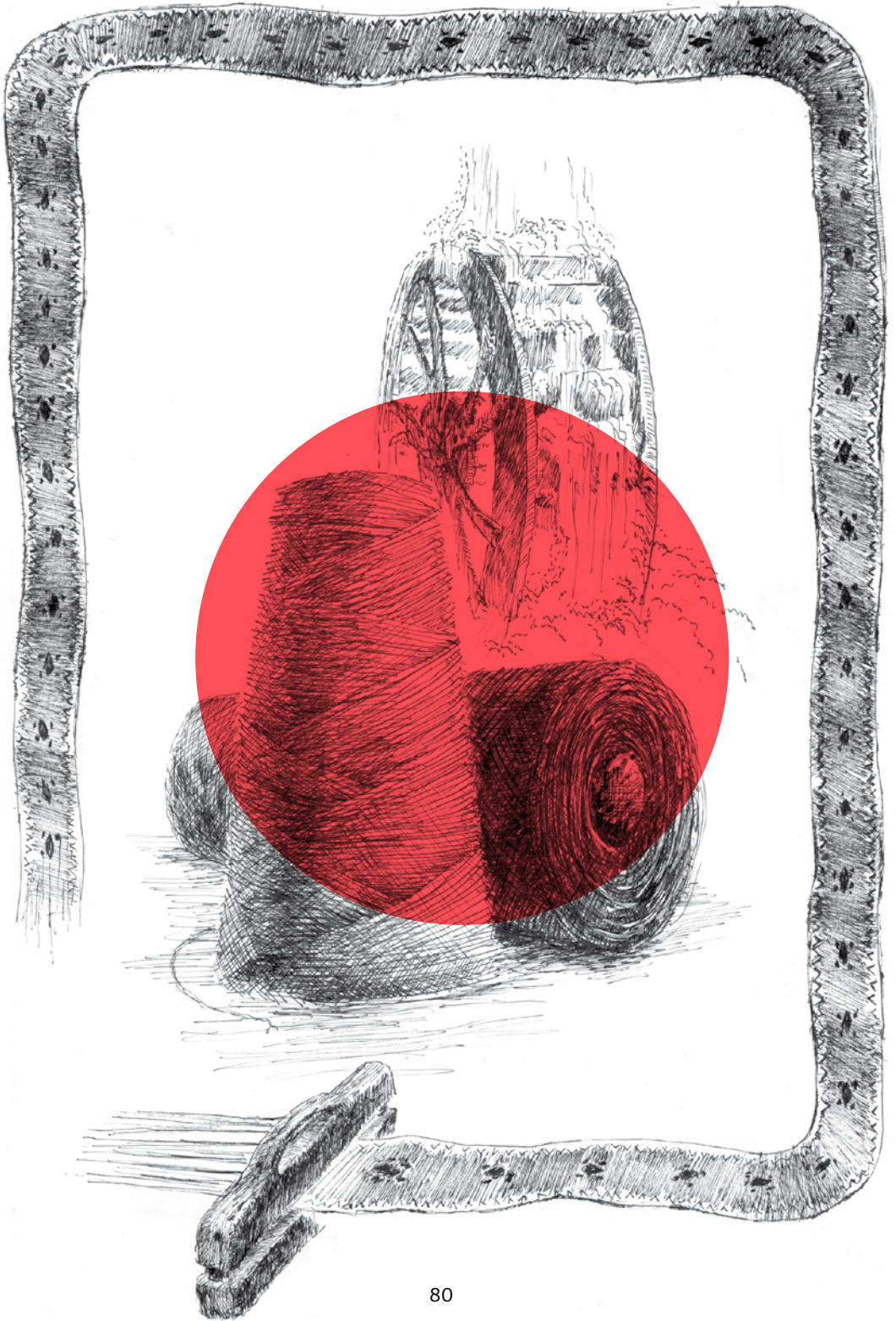
Παρ' όλα αυτά, μιά νέα μεγάλη ώθηση στην κλωστοϋφαντουργία της Νάουσας δίνεται από το 1920 και μετά. Από τότε συνδέεται άμεσα με την οικογένεια Λαναρά. Μια νέα σειρά μεγάλων εργοστασίων ιδρύονται στη Νάουσα. Το εργοστάσιο εταιρίας Λαναρά – Γκούτα, το 1921, το εριοουργείο Λαναρά - Κύρτση και Σια το 1922, τα εριοκλωστήρια πεννιέ των Αφων Χριστ. Λαναρά το 1928, η εταιρία κανναβουργίας Κόκκινου - Τουρπάλη – Πλατισιούκατο, το 1929.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ

Η ανάπτυξη της κλωστοϋφαντουργίας στη Νάουσα δεν ήταν όμως ένα τυχαίο τοπικό γεγονός, καθώς αυτή η δραστηριότητα αποτελούσε το δεύτερο πιο σημαντικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας, στο σύνολό της, μετά από τα τρόφιμα.

Δύο παράγοντες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σ' αυτό. Η εισροή χιλιάδων προσφύγων μετά την καταστροφή της Μικράς Ασίας, ένας αριθμός των οποίων ασχολούνταν και στις πατρίδες σ' αυτό τον κλάδο (ειδικότερα στην ταπητουργία) και το δασμολόγιο που επιβλήθηκε στα εισαγόμενα προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας από το 1926.

Από τις αρχές του 1920 και μετά, τα εργοστάσια που χρησιμοποιούσαν ατμομηχανές τις αντικαθιστούν με νηπζελομηχανές. Το 1938 η αξία της κλωστοϋφαντουργικής παραγωγής αντιστοιχούσε στο 27% της συνολικής ελληνικής βιομηχανικής παραγωγής. Η παραγωγή κάλυπτε το 71,6% της εγχώριας αγοράς, καθώς ο αγροτικός πληθυσμός στήριζε την εγχώρια παραγωγή. Στην απογραφή του 1939 καταγράφονται 631 κλωστοϋφαντουργικές βιομηχανίες. Αυτές υπολειπονται κατά τη διάρκεια της κατοχής. Μετά τον πόλεμο όμως, εκείνες της Αθήνας και του Πειραιά, επεκτείνουν τη δραστηριότητα τους, με τη δημιουργία φινιστριών και αργότερα και βαφείων. Προστατεύονται από τα "τείχη" υψηλών δασμών στην εσωτερική αγορά και ενισχύονται από τις επιδοτήσεις στις εξαγωγές. Οι δασμοί εισαγωγής για τα υφάσματα ανέρχονται στο 125%, οι δε εξαγωγές έχουν προορισμό την Αλεξάνδρεια, την Κωνσταντινούπολη, την Γιουγκοσλαβία, τη Ρουμανία, την Ιταλία και αργότερα τις ΗΠΑ και την Αγγλία.

Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα κυριότερα κέντρα του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας είναι η Αθήνα, ο Πειραιάς, το Λαύριο, η Έδεσσα, η Νάουσα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, και η Ερμούπολη της Σύρου. Στην Έδεσσα και τη Νάουσα βεβαίως γιατί υπήρχαν κλωστοϋφαντουργεία ήδη από τον 18ο αιώνα, χάρη στους καταρράκτες, ενώ ο Πειραιάς και η Θεσσαλονίκη αναπτύχθηκαν και χάρη στη γεωγραφική τους θέση, ως λιμάνια και κέντρα διαμετακομιστικού εμπορίου, μεταξύ Ευρώπης και Μέσης Ανατολής.

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

Η δημιουργία και στη συνέχεια η αύξηση της εργατικής τάξης στην Νάουσα, όπως ήταν φυσικό και όπως είδαμε ότι έγινε και στο Μάντσεστερ, προκάλεσε την ταξική της συνειδητοποίηση, την αγωνιστική της δραστηριοποίηση και κοινωνικούς αγώνες και ταραχές. Έτσι, στην Νάουσα, το 1920 καταγράφεται η πρώτη απεργία στην Ελλάδα, ενώ σε μεγάλες ταραχές, το 1932, για το θέμα της φορολογίας των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων, που ήθελε να επιβάλει ο Δήμος της Νάουσας, είχαμε έξη θύματα. Μετά από αυτές τις ταραχές έφυγε στην Αθήνα ο Λαναράς, το μεγαλύτερο τότε εργοστάσιο, και εγκαταστάθηκε στην περιοχή Τέρμα Κολοκυνθούς στον Κηφισό. Πήρε μαζί του εκεί πολλούς Ναουσαίους για να εργαστούν στο νέο εργοστάσιο έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια ναουσαϊκή παροικία. Στη Νάουσα όμως η κίνηση αυτή έφερε μεγάλη ανεργία.

ΠΟΛΕΜΟΣ, ΚΑΤΟΧΗ, ΕΜΦΥΛΙΟΣ

Έτσι περίπου πήγαν τα πράγματα μέχρι τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Τότε ανεστάλησαν σε μεγάλο βαθμό οι δραστηριότητες και υπήρχε ένας διάχυτος φόβος ανάμεσα στους κατοίκους για ενδεχόμενο βομβαρδισμό της πόλης εξ' αιτίας των εργοστασίων της. Αυτό δεν συνέβη τελικά αλλά τα εργοστάσια πυρπολήθηκαν στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

ΕΠΑΝΕΚΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΕΥΜΑΡΕΙΑΣ

Τα εργοστάσια ξαναδημιουργήθηκαν αμέσως μετά, το 1950-51, με την συμβολή του σχεδίου Μάρσαλ και πήραν και πάλι μπροστά. Με ακόμη μεγαλύτερη δυναμική, δημιουργώντας μια νέα εποχή ευμάρειας στη Νάουσα. Από το 1960 μέχρι το 1975 ήταν από τις πλουσιότερες πόλεις της Ελλάδας. Τότε κατέφθαναν εκεί νέοι απ' όλη τη Μακεδονία για να βρουν δουλειά στα εργοστάσια νήματος και υφασμάτων. Τα μεροκάματα ήταν ελκυστικά και όσοι δούλευαν στον Λαναρά θεωρούνταν οι τυχεροί. Ανήκαν, μαζί με τους εργαζόμενους στο ενεργειακό κέντρο της ΔΕΗ στην Κοζάνη, στην "εργατική αριστοκρατία".

Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΜΑΡΚΕΖΙΝΗ,

ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΠΤΩΣΗ

Όμως ένα γεγονός το οποίο βοήθησε την Ελληνική οικονομία να βγεί από το τέλμα υπήρξε μοιραίο για την Νάουσα. Ήταν το λεγόμενο "κόψιμο της δραχμής στη μέση", του Μαρκεζίνη, το 1953, η υποτίμηση δηλαδή της δραχμής κατά 50%. Όπως είναι γνωστό, σε κάθε ενέργεια υπάρχουν και αρνητικές επιπτώσεις ή, κατά το λεγόμενο, "παράπλευρες απώλειες".

Καθώς τα εργοστάσια της Νάουσας αγόραζαν πρώτες ύλες και μηχανήματα από το εξωτερικό είχαν χρέη σε ξένο νόμισμα τα οποία με την υποτίμηση της δραχμής διπλασιάστηκαν. Ταυτόχρονα τα έσοδά τους, τα οποία ήταν σε δραχμές, περιορίστηκαν στο μισό και έτσι η νέα μεταπολεμική κλωστοϋφαντουργία της Νάουσας δέχεται ένα μεγάλο πλήγμα. Σαν μα μπν έφθανε αυτό, στις δεκαετίες του 1970 και 1980 σημειώνονται και πάλι προβλήματα στον κλάδο, όσον αφορά στην εσωτερική ζήτηση, λόγω αλλαγής των καταναλωτικών συνηθειών, καθώς τα υφάσματα παύουν να είναι η πρώτη ύλη που αγοράζουν οι καταναλωτές για να ράψουν κουστούμια και ο κόσμος προτιμά να αγοράσει τα έτοιμα από τα νέα καταστήματα (αποκαλούμενα και ετοιματζίδικα στην αρχή). Εμφανίζεται παράλληλα και κατακλύζει την αγορά –ειδικά όσον αφορά στους νέους– το τζην. Το βαρύ πάντως χτύπημα δίνεται το 1995, όταν υιοθετήθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου μία νέα «Συμφωνία για την Κλωστοϋφαντουργία και την Ένδυση»,

η οποία απελευθερώνει πλήρως τις εισαγωγές και απαγορεύει τους φραγμούς. Έτσι, αυτή η νέα Ναουσαϊκή μεταπολεμική κλωστοϋφαντουργία σβήνει κάπου εκεί.

ΟΙ ΚΟΥΒΕΡΤΕΣ ΒΕΤΛΑΝΣ

Η πτώση αυτή δεν είχε καταρχήν αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία της πόλης και στην απασχόληση καθώς οι υποδομές και κυρίως η τεχνογνωσία δεν έμειναν αναξιοποίητα. Ακολούθησε μια νέα περίοδος, η περίοδος της ακρυλικής ίνας. Της παραγωγής δηλαδή υφασμάτων, κυρίως κουβερτών από ακρυλικό υλικό. Σ' αυτό διακρίθηκε η εταιρία Βέτλανς Νάουσα που έφθασε να απασχολεί 970 εργάτες και εργάτριες και η οποία σχεδόν κατέκλεισε όλη την Ευρώπη με ακρυλικές κουβέρτες, ένα νέο προϊόν, που το προτιμούσαν πολύ τότε οι καταναλωτές, χάρις στην απαλότητά του σε σχέση με τις παλιές σκληρές μάλλινες κουβέρτες και τα βαριά παπλώματα.

Η ΠΕΡΕΣΤΡΟΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Και τότε, το 1989 συγκεκριμένα, χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, στην Σοβιετική Ένωση, προέκυψε η Περεστρόικα. Ένα σημαντικό και θετικό για την πλειοψηφία των ανθρώπων γεγονός, που είχε ως αποτέλεσμα την διάλυση της ΕΣΣΔ, την ίδρυση της Ρωσίας, το άνοιγμα της στις αγορές και την προσφορά της στη διεθνή αγορά, ακρυλικών κουβερτών στην τιμή των πέντε δολαρίων, όταν το κόστος των υλικών και μόνον για μια κουβέρτα της Βέτλανς ήταν εντεκάμισο δολάρια. Φυσικά δεν υπήρχε καμιά σύγκριση ως προς την ποιότητα αλλά η διαφορά στην τιμή ήταν τεράστια.

Έτσι, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 σημειώνεται στη Νάουσα μια νέα μεγάλη πτώση της βιομηχανικής δραστηριότητας. Αυτή η εξέλιξη είχε ως αποτέλεσμα να κλείσουν τα εργοστάσια και μετά από μια "τελευταία ντουφεκιά", μια δοκιμή κάποιων από αυτά να περάσουν στην παραγωγή χαλιών που αποδείχτηκε ασύμφορη, να σβήσει πια οριστικά η Κλωστοϋφαντουργία στη Νάουσα.

Το κλείσιμο μόνο δύο μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στην Νάουσα, της Βέτλανς Νάουσα της Πέλλα-Ολυμπος άφησε περίπου

1.100 εργαζομένους χωρίς δουλειά. Συνολικά, από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και μέσα σε μια δεκαετία, εννέα ισχυρές βιομηχανικές μονάδες έκλεισαν η μία πίσω από την άλλη, δημιουργώντας τη μεγαλύτερη απώλεια θέσεων εργασίας, χωρίς εναλλακτικές λύσεις για την απορρόφηση του εργατικού δυναμικού. Αποκορύφωμα ήταν το 2004-2005 όταν έβαλαν λουκέτο τρία εργοστάσια της κλωστοϋφαντουργίας Λαναρά (Τρικολάν, Κλωστήρια Β', Ολυμπία) δημιουργώντας μέσα σε 15 χρόνια, πάνω από 4.000 ανέργους. Αυτό ήταν και το οριστικό τέλος. Σήμερα υπάρχει μόνον η Βαρβαρέσσος-Ευρωπαϊκά Νηματοουργεία.

ΕΡΗΜΑ ΠΑΛΙΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕ ΑΚΑΠΝΕΣ ΚΑΜΙΝΑΔΕΣ

Σήμερα έχουν απομείνει στην πόλη μόνο τα έρημα παλιά πέτρινα εργοστάσια με τις άκαπνες καμινάδες τους να θυμίζουν ένα ένδοξο παρελθόν και η Νάουσα έχει μετατραπεί στην πρωτεύουσα της ανεργίας στην Ελλάδα, πριν ακόμη από την οικονομική κρίση.

“Αγάπη που γίνες δίκικο μαχαίρι”. Η κλωστοϋφαντουργία που τόσο ωφέλησε την πόλη και τους κατοίκους της τώρα τους προκαλεί μόνο πόνο. Και η μονομέρεια ως προς την οικονομική της δραστηριότητα αποδείχτηκε ένα μεγάλο λάθος. Ποιος μπορεί όμως να ξεφύγει από αυτό και να σχεδιάσει ένα μέλλον διαφορετικό και σύμφωνο με τις νέες συνθήκες στην ανθρωπότητα, μέσα σε εποχές ευμάρειας; Όποιος βρει έναν και μόνο τρόπο που το έκανε αυτό, τουλάχιστον στην Ελλάδα, ας καταδικάσει και τους Ναουσαίους.

Το μισό του ενεργού πληθυσμού της Νάουσας σήμερα είναι άνεργο εξ' αιτίας αυτής της κατάρρευσης της κλωστοϋφαντουργίας, με δύσκολες δυνατότητες ανατροπής της κατάστασης, καθώς για το μεγαλύτερο μέρος η απασχόληση στα εργοστάσια αποτελούσε και τη μοναδική σπουδή και εμπειρία, ενώ παράλληλα δεν υπάρχουν δυνατότητες μετακίνησης σε άλλες περιοχές ή σε άλλους κλάδους.

Κάποιοι από τους βιομηχανικούς χώρους βέβαια έχουν μετατραπεί σε χώρους πολιτισμού και φιλοξενούν σημαντικές εκδηλώσεις και εκθέσεις, δίνοντας έτσι ένα μικρό μήνυμα ελπίδας, ενώ η Νάουσα αναζητεί το νέο της ρόλο και τη νέα της ανάπτυξη, σε μια σύγχρονη εποχή, όπου όλα έχουν αλλάξει. Το Μάντσεστερ, όταν άλλαξαν τα δεδομένα

στην ανθρωπότητα και στην κλωστοϋφαντουργία, μετατράπηκε σε ένα μεγάλο εμπορικό και καταναλωτικό κέντρο. Άλλωστε ήταν πάντοτε παράλληλα κέντρο του ποδοσφαίρου και της μουσικής. Βέβαια τα μεγέθη είναι δυσανάλογα. Αναλογικά ή Νάουσα δεν είχε ένα τέτοιο μεγάλο πλεονέκτημα στο οποίο να κρατηθεί για το μέλλον. Έχει όμως πολλά μικρότερα όπως το κρασί, η παραγωγή φρούτων, η εύφορη γη, η σημασία του οποίου είναι ανεξίτηλη, ο τουρισμός και το βουνό και ο πολιτισμός, πάνω στα οποία επενδύει.

Κυρίως όμως έχει το νερό και τις ικανότητες των κατοίκων της. Μαζί αυτά τα δύο σηματοδοτούν το σημερινό όραμα της πόλης για να αναπτυχθεί, ως μια "έξυπνη πόλη" πάνω σε τρεις βασικούς πυλώνες όπως είναι η ενέργεια, η καινοτομία και η αειφορία.

ΑΜΠΕΛΩΝΑΣ

ε ολόκληρο τον κόσμο λίγες πόλεις από τις θεωρούμενες οινοπαραγωγικές ή πόλεις "της Αμπέλου και του Οίνου", έχουν την ιστορία και την παράδοση της Νάουσας. Σύμφωνα με γραπτές αναφορές, η αμπελοκαλλιέργεια και η παραγωγή κρασιού εδώ, υπάρχουν τουλάχιστον από τον 16ο αιώνα. Τότε η Νάουσα ανήκε βεβαίως στην οθωμανική αυτοκρατορία και τα κρασιά της θεωρούνταν τα καλύτερα της αχανούς αυτής χώρας, δηλαδή ολόκληρης της ανατολικής Μεσογείου, της Μέσης Ανατολής και των Βαλκανίων.

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Στις αρχές του 19ου αιώνα, ο γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης Εσπρί-Μαρί Κουζινερί έγραφε πως: «*Το κρασί της Νάουσας είναι στη Μακεδονία ό,τι είναι το Βουργουνδέζικο κρασί στην Γαλλία. Πωλείται πάντα σε διπλάσια τιμή από τα άλλα κρασιά. Το μεταφέρουν στη Θεσσαλονίκη και στις Σέρρες, όπου και καταναλίσκονται αφθόνως. Δύναμαι να βεβαιώσω πως το κρασί της Νάουσας θεωρείται το καλύτερο από όσα παράγονται στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.*»

Οι Ναουσαίοι αξιοποίησαν λοιπόν, για την παραγωγή του κρασιού, το καταπληκτικό προς τούτο έδαφος που διαθέτουν και έκαναν για πέντε σχεδόν αιώνες εκείνο που ήξεραν πάντα να κάνουν καλά. Παρήγαγαν, εξήγαγαν και μεγαλούργησαν. Δεν είναι τυχαίο ότι στη Νάουσα το 1905 εμφιαλώθηκε το πρώτο ελληνικό κρασί, η περίφημη "Νάουσα Μπουτάρη", από την ομώνυμη οινοποιία η οποία ιδρύθηκε το 1875. Το κρασί αυτό παραμένει μια σταθερή αξία μέχρι σήμερα.

Μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα τα Ναουσαίικα κρασιά είχαν φτάσει να εξάγονται σε πολλά σημεία της Ευρώπης και της Βόρειας Αφρικής, να φέρνουν πλούτο μαζί με τα υφαντά και να “ανοίγουν” τους δρόμους και το μυαλό των κατοίκων της χαρισματικής αυτής πόλης.

20^{ος} ΑΙΩΝΑΣ - Η ΠΡΩΤΗ ΕΜΦΙΑΛΩΣΗ

Η αρχή του 20ου αιώνα σηματοδοτήθηκε όπως είδαμε από τη δημιουργία του πρώτου οινοποιείου της εταιρίας Μπουτάρης, τη διεύρυνση του αριθμού των αμπελουργών – παραγωγών και την κυκλοφορία της πρώτης φιάλης. Η εισβολή της φυλλοξήρας στη δεκαετία του 1920 είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη του αμπελώνα, ο οποίος αναβίωσε μόλις στη δεκαετία του 1970. Σήμερα η Νάουσα είναι ένας από τους πιο σημαντικούς τόπους της αμπελουργίας και οινικής παραγωγής στην Ελλάδα.

Η Νάουσα είναι η κατεξοχήν περιοχή κρασιών της γης, του μικροκλίματος, της ποικιλίας των σταφυλιών και των παραγωγών της, δηλαδή του *terroir*. Σε αντιδιαστολή με τα κρασιά της τεχνολογίας. Το μεγάλο βήμα προς την ποιότητα, με τη σύγχρονη έννοιά της, έγινε όταν αναγνωρίστηκε ως ζώνη Ονομασίας Προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας (τότε ΟΠΑΠ, σήμερα ΠΟΠ), το 1971. Αρχικά, η ζώνη Ονομασίας Προέλευσης Νάουσα ορίστηκε από έξι διαμερίσματα: Τρίλοφος-Φυτειά, Στενήμαχος, Κοπανός, Λευκάδια, Μαρίνα-Πολλά Νερά και Γιαννακοχώρι.

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΞΙΝΟΜΑΥΡΟ

Ο αμπελώνας της Νάουσας, συνολικής επιφάνειας περίπου 5.000 στρεμμάτων, βρίσκεται σε υψόμετρο που κυμαίνεται από 80-350 μέτρα. Κυριαρχείται από την ποικιλία Ξινόμαυρο η οποία είναι αυτόχθονη. Τα αμπέλια βρίσκονται στις ηλιόλουστες νοτιοανατολικές πλαγιές του Βερμίου, προφυλαγμένα από τους κρύους βόρειους ανέμους. Οι άφθονες βροχές και το σχετικά δροσερό κλίμα παίζουν ευεργετικό ρόλο στην ανάπτυξη και τη καρποφορία των φυτών. Τα εδάφη είναι αργιλοπηλώδη, ασβεστούχα, ιδανικά για την παραγωγή κρασιών με πλούσιο σώμα.

ΑΜΠΕΛΩΝΑΣ

Το Ξινόμαυρο της Νάουσας, εκφράζει τα εμβληματικά χαρακτηριστικά της ποικιλίας: Σκούρο χρώμα, υψηλή οξύτητα, κάπως τραχιά, αλλά κομψή και πλούσια δομή και στιβαρές τανίνες. Δίνει κρασιά κατάλληλα για παλαίωση, καθώς και πολλούς διαφορετικούς τύπους με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Τη δεκαετία του '80 ξεκίνησε και η καλλιέργεια των ξενικών ποικιλιών Merlot και Syrah, τα αποτελέσματα των οποίων ήταν εντυπωσιακά και οδήγησαν στη δημιουργία μονοποικιλιακών κρασιών, αλλά και σε εξαιρετικά χαρμάνια με το Ξινόμαυρο. Το γεγονός αυτό είναι άλλη μια απόδειξη του δυναμικού του αμπελώνα και των μεγάλων δυνατοτήτων αξιοποίησής του.

Από τότε περίπου άρχισε η σύγχρονη ή μοντέρνα, αν θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε όρους τέχνης, περίοδος του Ναουσαϊκού κρασιού, για να φτάσουμε σήμερα στη μεταμοντέρνα εποχή, όταν το κρασί ανακαλύπτει μια νέα ταυτότητα προσαρμοσμένη στις νέες συνθήκες και τις απαιτήσεις των οινοφίλων και των αγορών, σε όλο τον κόσμο.

ΟΙ ΝΑΟΥΣΑΙΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΣΙ

Κάθε επισκέπτης στη Νάουσα, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, συνειδητοποιεί με το πρώτο πόσο συνυφασμένη είναι η κοινωνική ζωή του τόπου με το αμπέλι και το κρασί. Νιώθει έντονα τόσο το παρελθόν όσο και το παρόν της πόλης στο χώρο αυτό, σε αντίθεση με την κλωστοϋφαντουργία, για παράδειγμα, η οποία αποτελεί μόνο ένδοξο παρελθόν.

Εδώ έχουμε να κάνουμε με οικογένειες κατ' επάγγελμα αμπελουργούς-οινοποιούς, για πολλές γενιές και ήδη με πολλούς σύγχρονους οινοποιούς, οινολόγους, στελέχη των εταιριών, επαγγελματίες, εμπόρους. Πολλές οικογένειες, πολλοί άνθρωποι του κρασιού. Η κάθε οικογένεια, έχει να θυμάται ακόμη και συγκεκριμένους τρύγους για το αμπέλι της και τις συνθήκες που αντιμετώπισε. Ο κάθε επαγγελματίας συζητάει για τη συγκεκριμένη έκφραση των κρασιών σε διάφορες σοδειές ή στην κάθε μία υποπεριοχή της ζώνης. Αυτή η συσσωρευμένη γνώση και αυτή η αφοσίωση δεν συγκρίνονται με κανένα άλλο τόπο παραγωγής κρασιού, κανένα νέο μεγάλο ή μικρό παραγωγό, άλλης περιοχής, μολοντί όλοι έχουν ως βασικό τους κίνητρο την αγάπη για το κρασί.

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ

Σύμφωνα με τη γνώμη όλων όσοι ασχολούνται με το ελληνικό κρασί, επαγγελματιών και καταναλωτών, η Νάουσα είναι η πιο ενδιαφέρουσα οινοπαραγωγική περιοχή, το ξινόμαυρο η πιο δυναμική ελληνική ποικιλία και το κρασί “Νάουσα” το ελληνικό κρασί παλαιώσης. Συνολικά, όλες οι εκτιμήσεις περιγράφουν ένα ελληνικό κρασί “ράτσας” και στο ερώτημα από πού μπορεί να προκύψει μελλοντικά το μεγάλο ελληνικό κρασί, η απάντηση είναι μία: “Από τη Νάουσα”.

Γευστικά το Ναουσαίικο κρασί είναι πολύπλοκο και πολυσυζητημένο, όπως αρμόζει σε ένα κρασί “ράτσας”. Όπως αρμόζει σε έναν αριστοκράτη. Υπάρχουν άνθρωποι που το λατρεύουν, ενώ αντίστοιχα κάποιοι άλλοι όχι. Είναι ένα “δύσκολο” και “εσωστρεφές”, τουλάχιστον στο παρελθόν, κρασί. Παλαιότερα είχε αποκλειστικά χαρακτήρα παλαιώσης, οπότε μοιραία ο καταναλωτής έπρεπε είτε να το παλαιώσει στο δικό του κελάρι, ώστε να μαλακώσει, είτε να φροντίσει να φτάσει στα χέρια του ήδη παλαιωμένο. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι το καταλληλότερο κρασί για να απολαύσει κανείς χωρίς φαγητό γιατί οι τανίνες του θα “επιτεθούν” στο στόμα. Δεν γίνεται όμως διαφορετικά, αφού αυτές οι τανίνες αποτελούν τόσο την ταυτότητα του κρασιού όσο και το διαβατήριό του στο χρόνο. Ως κρασί φαγητού ταιριάζει υπέροχα με ένα κοκκινιστό, ένα μαγειρευτό κυνήγι κατσαρόλας με πολλά μπαχάρια, ένα ψπτό του φούρνου, με το αρνί σούβλας και με κάθε λιπαρό κρέας με το οποίο ισορροπεί λόγω της οξύτητας.

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΣΤΟ ΜΟΝΤΕΡΝΟ

Το παραδοσιακό: Το κρασί της Νάουσας, στο πρώτο μισό του 20ο αιώνα, γινόταν με χωρικές οινοποιήσεις που δεν ήξερε κανείς αν το αποτέλεσμα θα ήταν καλό ή όχι, αφού δεν υπήρχε ούτε η γνώση ούτε η βοήθεια της τεχνολογίας. Αρκετά κρασιά εκείνης της εποχής, σύμφωνα με τα τωρινά δεδομένα, θα θεωρούνταν κακοφτιαγμένα ή και ελαττωματικά. Οι παλιές “Νάουσες” δεν περιείχαν μόνο Ξινόμαυρο όπως τώρα, μα και άλλες ποικιλίες, οι οποίες ήταν φυτεμένες στους αμπελώνες ανάκατα με το ξινόμαυρο. Οι παραγωγοί, μη ξέροντας κατά την οινοποίηση πότε να “τραβήξουν” το κρασί από τα στέμφυλα, το άφηναν περισσότερο από

όσο χρειάζοταν και έτσι έπαιρναν ένα πικρό, στυπτικό κρασί, το οποίο για να μαλακώσει θα έπρεπε να “ξεκουραστεί” για αρκετό καιρό στα παλιά μεγάλα βαρέλια. Όταν η συνταγή πετύχαινε έπαιρναν εξαιρετικό κρασί. Στην αντίθετη περίπτωση υπήρχε ένα δυσάρεστο αποτέλεσμα. Αυτό ακριβώς συνέβαινε όμως και στο εξωτερικό, ακόμη και στις πιο φημισμένες αντίστοιχες περιοχές όπως η Ριόχα ή το Barolo.

Το μοντέρνο: Στη συνέχεια, στα μέσα της δεκαετίας του ‘60 επανεμφανίστηκε η εταιρεία Μπουτάρης, η οποία έδωσε το πρώτο εμπορικό στίγμα στην περιοχή, ενώ το 1982 ιδρύθηκε ο συνεταιρισμός Βαένι. Στα επόμενα χρόνια εμφανίστηκαν και οι πρώτοι μικροί παραγωγοί. Οι γνώσεις και οι συνθήκες βελτιώθηκαν, χρησιμοποιήθηκαν οινολόγοι, οπότε εκεί είναι το χρονικό σημείο που μπορούμε να μιλάμε και για τη δημιουργία του νέου στυλ κρασιών της Νάουσας. Τότε άρχισαν να πολλαπλασιάζονται και οι ετικέτες και να αποκτά η οινολογική περιοχή “Νάουσα ΟΠΑΠ” τη σύγχρονη ταυτότητά της. Η ποιότητα των καρσιών σημείωσε μεγάλη πρόοδο.

ΔΑΜΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΞΙΝΟΜΑΥΡΟ ΣΗΜΕΡΑ – Το ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΟ

Η σύγχρονη εποχή όμως τρέχει, τρέχει ακατάπαυστα, ο νέος καταναλωτής σε όλο τον κόσμο θέλει πιο ελαφριά, ευκολόπιτα κρασιά. Οι οικονομικές συνθήκες επιβάλλουν να “γυρίζει” το χρήμα πιο γρήγορα. Οι οινοπαραγωγοί παγκοσμίως “έβαλαν νερό στο κρασί τους”. Με νέες τεχνικές το έκαναν να είναι γρήγορα έτοιμο χωρίς να χρειάζεται μεγάλο χρόνο παλαίωσης. Όλες οι περιοχές, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, βάδισαν προς αυτή την κατεύθυνση. Πώς όμως ήταν δυνατόν να προσαρμοστεί εδώ η Νάουσα χωρίς να χάσει την ταυτότητα και τη μοναδικότητά της;

Και όμως έγινε και αυτό το θαύμα. Και εμφάνισε το σύγχρονο (μεταμοντέρνο) κρασί στη Νάουσα. Μας το δίνει το Ξινόμαυρο με προζυμωτικές εκχυλίσσεις για βαθύ χρώμα, ζύμωση σε κοντρολαρισμένες θερμοκρασίες για καλύτερη διαχείριση τανινών και συντομότερη παραμονή με τα στέμφυλα. Το κρασί ωριμάζει πλέον σε ένα ποσοστό νέων βαρελιών, ενώ διευρύνεται η χρήση των βελτιωτικών ποικιλιών

Merlot και Syrah. Όλα αυτά έγιναν χάρις στην έρευνα που προηγήθηκε στο αμπέλι. Οι παραγωγοί δείχνουν συνέπεια στο έργο τους με βάση τα ευρήματα ενώ τα επιστημονικά εργαστήρια έχουν προχωρήσει σε βάθος νέες έρευνες τόσο εδαφολογικές όσο και κλωνικές. Οι νέοι παραγωγοί της Νάουσας χρησιμοποιώντας όλες τις σύγχρονες οινολογικές μεθόδους μας παρουσιάζουν εκπληκτικές “Νάουσες” στα δύο χρόνια, όχι μόνο χωρίς να χάνουν τα βασικά τους χαρακτηριστικά αλλά και με μεγαλύτερη πολυπλοκότητα. Δεν λείπουν βέβαια παντελώς και οι παλιές κλασικές, για τους λάτρεις.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ "ΝΑΟΥΣΑ"

Είναι ένα κρασί με περισσότερο φρούτο, πιο χαλαρή δομή και κατά κανόνα ηπιότερες τανίνες, το οποίο σηματοδοτεί τη νέα εποχή. Ωστόσο, για την Νάουσα τα όρια μεταξύ του παραδοσιακού και του μοντέρνου είναι εξαιρετικά δυσδιάκριτα, καθώς πολλοί παραγωγοί μένουν στο παλιό, απλά βελτιώνοντάς το, χρησιμοποιώντας μόνο κάποιες από τις νέες τεχνικές. Βεβαίως όλα αυτά, οι τεχνικές και τα στυλ των κρασιών εξελίσσονται έτσι ώστε κάτι που εμφανίστηκε πριν λίγα χρόνια ως μοντέρνο ξεπερνιέται σήμερα από κάτι ακόμα πιο μοντέρνο.

Ευτυχώς όμως όλο και περισσότεροι παραγωγοί της Νάουσας προσέχουν τη σχέση του κρασιού τους με το έδαφος και το αμπέλι. Έτσι η Νάουσα συνεχίζει να εκφράζει τις ίδιες εδαφικές δυνατότητες και τις ίδιες αξίες. Το κρασί της Νάουσας συνεχίζει να είναι αποκλειστικά ένα κρασί *terroire* και να απέχει πολύ από αυτό που σήμερα λέγεται “κρασί τεχνολογίας” ή νεοκοσμίτικο. Ταυτόχρονα το ροζέ από ξινόμαυρο, από παλιά κορυφαίο στο είδος του, δίνει υπέροχα κρασιά προσαρμοσμένα πλήρως στις προτιμήσεις της νεολαίας. Δροσερά, κατάλληλα για απεριτίφ, για το μπαράκι, ακόμη και αφρώδη. Πάντοτε όμως με γεύση, συγκλονιστικά αρώματα και κυρίως ταυτότητα και προσωπικότητα, σε αντίθεση με τα περισσότερα κρασιά αυτής της κατηγορίας.

Όλα αυτά συνηγορούν για ένα λαμπρό μέλλον για το Ναουσαίκο κρασί, όχι απλά ανάλογο αλλά καλύτερο ακόμα και από το ένδοξο παρελθόν. Άλλωστε, το κρασί είναι ο μοναδικός συνδυετικός κρίκος παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος για τη Νάουσα.

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΓΕΝΙΕΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΜΠΟΥΤΑΡΗ

Τον πιο σημαντικό ρόλο για την εξέλιξη του κρασιού της Νάουσα έπαιξε η εταιρία Μπουτάρη.

Το πρώτο οινοποιείο της οικογένειας Μπουτάρη δημιουργείται στη Νάουσα το 1879, αν και σύμφωνα με την προφορική παράδοση της οικογένειας, η παρουσία της στο κρασί χρονολογείται από το 1865. Η καταγωγή της οικογένειας είναι από το Νυμφαίο της Φλώρινας, στη Δυτική Μακεδονία και από τη Μοσχόπολη της Ηπείρου. Ο *Γιάννης Μπουτάρης* ο ιδρυτής, γεννημένος το 1854, μετεγκαθίσταται από το Νυμφαίο στη Νάουσα.

Από τα πρώτα κιάλας βήματα της επιχείρησης η εξαγωγική δραστηριότητα αποτελεί μία από τις βασικές συνιστώσες στην ανάπτυξή της. Το κρασί της μεταφέρεται στη Μασσαλία, στην Αίγυπτο, στην Κωσταντζα, στην Κωνσταντινούπολη και σύμφωνα με το οικογενειακό αρχείο ως και την Ιαπωνία!

Το 1906 κτίστηκε και το πρώτο ιδιόκτητο οινοποιείο και κάβα λιανικής στη Νάουσα. Το δεύτερο στοιχείο που επηρεάζει καταλυτικά την ανάπτυξη της εταιρίας, μετά από την εξωστρέφεια, είναι η εμφιάλωση. Σχεδόν από τα πρώτα βήματά της και σε ολόκληρη τη διαδρομή της, η παραγωγή της είναι ταυτισμένη με την εμφιάλωση. Έτσι το κρασί της επιχείρησης Μπουτάρη, μετά το 1922, διακινείται πλέον εμφιαλωμένο στις περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης αλλά και σε πολύ μικρές ποσότητες στην περιοχή της Αθήνας.

Το 1935 επικεφαλής της εταιρείας αναλαμβάνει ο *Στέλιος Μπουτάρης*, σε νεαρή ηλικία. Μετά την απελευθέρωση η παραγωγή της εταιρείας Μπουτάρη μοιράζεται σε ούζο και κρασί. Από το μέσον της δεκαετίας του 1950 γίνονται οι πρώτες εξαγωγές κρασιού στις ΗΠΑ και στον Καναδά και περιορισμένων ποσοτήτων ούζου στη Γερμανία. Και στο τέλος της ίδιας δεκαετίας δημιουργούνται το δεύτερο οινοποιείο στη Νάουσα και κέντρο διακίνησης στη Θεσσαλονίκη.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 η φυλλοξήρα απειλούσε να καταστρέψει τον αμπελώνα της Νάουσας και τότε ο *Στέλιος*, για να ελέγξει την πρώτη ύλη, παίρνει την απόφαση να στραφεί και στην αμπελοκαλλιέργεια, μαζί πλέον με τους γιους του *Γιάννη* και *Κωνσταντίνο*,

οι οποίοι σε λίγο ανέλαβαν πλήρως τα νηία. Η επιλογή αυτή ήταν καθοριστική για τη μετέπειτα εξέλιξη της επιχείρησης. Είναι μάλιστα η πρώτη ελληνική εταιρία που παράγει και εμφιαλώνει κρασί με διαφορετικές ελληνικές γεωγραφικές ενδείξεις, όπως Νεμέα, Σαντορίνη, Μαντινεία, Γουμένισσα κλπ. Παράλληλα, δημιουργείται οινοποιείο στη Θεσσαλονίκη και το 1978 το τέταρτο οινοποιείο στη Στενήμαχο της Νάουσας.

Το 1990, η εταιρία πρωτοπορεί, επενδύοντας στον οινοτουρισμό, μέσω της δημιουργίας επισκέψιμων χώρων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα οινοποιεία της, ειδικά σε εκείνα της Νάουσας και της Σαντορίνης.

Η μεγαλύτερη προσφορά της εταιρίας "Μπουτάρη" είναι ότι στην πραγματικότητα διέσωσε τον αμπελώνα της Νάουσας. Χάρης σ' αυτόν γίνεται εφικτή η ανάπτυξη πολλών νέων μικρών οινοποιητικών μονάδων. Σήμερα υπάρχουν 19 οινοποιεία στην περιοχή της ζώνης.

ΠΟΛΥΧΡΩΜΑ

ναμφίβολα η Νάουσα είναι σήμερα γνωστή για το καρναβάλι της και τις περίφημες Μπούλες, ίσως όσο και για τα κρασιά της. Το έθιμο που ο καθένας θα πρέπει να δει τουλάχιστον μια φορά στη ζωή του. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι αυτά που γίνονται στην αποκριά στη Νάουσα διαφέρουν πολύ από τα αντίστοιχα της υπόλοιπης Ελλάδας. Το αποκριάτικο έθιμο με τις Μπούλες είναι συγκλονιστικό, ιδίως για εκείνους που το παρακολουθούν για πρώτη φορά. Είναι ένα από τα πιο σημαντικά αποκριάτικα έθιμα της χώρας και είναι ήδη γνωστό στο εξωτερικό, καθώς έλαβε μέρος σε δεκάδες διεθνή φεστιβάλ και απέσπασε βραβεία, κυρίως για την αυθεντικότητα των στολών του.

Πραγματικά, αυτό που χαρακτηρίζει το έθιμο είναι οι στολές και ιδιαίτερα οι μάσκες. Ο "πρόσωπος". Δεν είναι τυχαίο ότι πάντοτε στις αποκριές, είναι οι εικόνες του που στολίζουν τα πρωτοσέλιδα εφημερίδων και περιοδικών, ενώ η περιγραφή τους καλύπτει αρκετό χρόνο στα τηλεοπτικά προγράμματα. Η βασική διαφορά του ναουσαϊκού δρώμενου με τις "Μπούλες" από τα περισσότερα καρναβαλικά έθιμα περιοχών της Ελλάδας είναι ότι ενώ τελείται στις αποκριές, δεν σατιρίζει. Έχει ένα δικό του νόημα και ένα αυστηρό πρωτόκολλο που αφορά στην ενδυμασία, στο τελετουργικό και στο δρομολόγιο, με το γύρο της Νάουσας.

Αφού δεν σατιρίζουν οι συμμετέχοντες στο έθιμο τι κάνουν λοιπόν; Χορεύουν, χορεύουν ακατάπαυστα. Για τέσσερις μέρες οι επισκέπτες και οι ντόπιοι τους παρακολουθούν να χορεύουν ακούραστοι, από το πρωί ως το βράδυ. Αυτή είναι λοιπόν η διαφορά. Χορός, ήχοι και χρώματα, χρώματα, ήχοι και χορός. Και όλα αυτά μέσα σε μια αυστηρή ιεροτελεστία. Αυτές είναι οι ναουσαϊκές Μπούλες και γι' αυτό τις γνωρίζει ο κάθε άνθρωπος και στο τελευταίο χωριό της Ελλάδας.

ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Το έθιμο έχει βαθιές ρίζες και στο διάβα του χρόνου ενσωμάτωσε στοιχεία της τοπικής παράδοσης και των ηρωικών αγώνων. Η καταγωγή του, όπως και τα περισσότερα καρναβαλίστικα έθιμα στην Ελλάδα κρατάει από την αρχαιότητα και τη λατρεία του Διόνυσου. Ωστόσο, την πρώτη μαρτυρία για το δρώμενο αυτό την έχουμε το 1706, όταν έγινε αντί μνημόσунου για την άρνηση στο παιδομάζωμα που επιχειρήσαν οι Οθωμανοί την προηγούμενη χρονιά και τους ανθρώπους που χάθηκαν.

Τι έγινε τότε; Όπως προαναφέραμε στο αντίστοιχο κεφάλαιο, το 1705 οι Ναουσαίοι αρνήθηκαν το παιδομάζωμα που έκαναν οι Οθωμανοί για να επανδρώσουν τα τάγματα των γενιτσάρων και σκότωσαν τον προς τούτο απεσταλμένο του σουλτάνου. Πολλοί πρωτοστατούντες αναγκάστηκαν μετά να βγουν κλέφτες στο βουνό, με αποτέλεσμα όμως την εξολόθρευσή τους από τους Τούρκους. Όταν συνέβησαν αυτά ήταν μέρες Αποκριάς. Τον επόμενο χρόνο, οι νέοι της Νάουσας, αντί μνημόσунου, ντύθηκαν την αρματολίτικη στολή φορώντας τον "πρόσωπο", μια μάσκα δηλαδή, για να μην τους αναγνωρίσουν οι Τούρκοι και με ασπικά ραμμένα στο στήθος να τους προστατεύουν δημιουργώντας έναν τέλειο θώρακα, γύριζαν στην πόλη αναπαριστώντας το ιστορικό αυτό γεγονός. Την μεγαλύτερη ακμή του το έθιμο την γνώρισε στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα. Από τότε και με μικρές διακοπές φθάνει αναλλοίωτο μέχρι τις μέρες μας. Το έθιμο χαρακτηρίζει η τυποποιημένα, πειθαρχημένα και εξαιρετικής αισθητικής εμφάνιση των συμμετεχόντων. Το ντύσιμο, το μάζεμα, το προσκύνημα, το δρομολόγιο, η μουσική, οι χοροί, τα όργανα, εντάσσονται σε μία ιεροτελεστία η οποία κρατά αυστηρά τους ίδιους κανόνες εδώ και αιώνες.

Το ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΟ

Παίρνουν μέρος μόνο νεαροί άνδρες. Τα παλαιότερα χρόνια ανύπαντροι. Η Μπούλα είναι ο πρωταγωνιστής. Είναι ένας περήφανος φουστανελοφόρος, με πολλά ασπικά στο στήθος και στη φουστανέλα, τη μακριά πάλα (σπαθί) και φοράει μια μάσκα, τον κέρινο "πρόσωπο".

Η "Νύφη", είναι κι αυτή άνδρας που υποδύεται τη γυναίκα, χωρίς όμως να την υποβιβάζει, με φαρδιά φουστάνια και επίσης κέρινο

"πρόσωπο", στολισμένο με τούλια και λουλούδια. Παιδιά προπορεύονται του μπουλουκιού, ενώ στο τέλος της πομπής ακολουθεί η μουσική, ο ζουρνάς και το νταούλι.

Το έθιμο ξεκινάει την πρώτη Κυριακή της Αποκριάς, όπου νωρίς το πρωί με τελετουργικό τρόπο αρχίζει το ντύσιμο των πρωταγωνιστών στο σπίτι τους. Κάποια στιγμή από μακριά ακούγεται ο λυππητερός ήχος του ζουρνά και ο βαρύς χτύπος του νταουλιού που πλησιάζει. Οι οργανοπαίκτες έχουν ξεκινήσει το μάζεμά τους, πηγαίνοντας από σπίτι σε σπίτι. Όταν η Μπούλα είναι έτοιμη, θα τιναχτεί τρεις φορές στο παράθυρο του σπιτιού του και στη συνέχεια πηδά τρεις φορές στα δυό της πόδια. Είναι ο αποχαιρετισμός. Στην εξώπορτα θα κάνει τρεις φορές το σταυρό του, θα χαιρετίσει όλους όσους ήρθαν να την πάρουν και θα ενσωματωθεί με αυτούς. Πιασμένοι δύο-δύο στη συνέχεια θα πάνε για τον επόμενο. Η "Νύφη" θα φιλήσει το χέρι όλων των ανθρώπων του σπιτιού και στη συνέχεια όλου του μπουλουκιού. Η τελετή του αποχαιρετισμού στο σπίτι και το καλωσόρισμα των μελών του μπουλουκιού εδώ είναι ιδιαίτερα συγκινητική. Κοντά στο μεσημέρι αφού έχουν όλοι μαζευτεί και χωρίς να χορεύουν φθάνουν στο Δημαρχείο, όπου θα γίνει το προσκύνημα και θα πάρει ο αρχηγός την άδεια από τον Δήμαρχο να τελεστεί το έθιμο. Να γυρίσουν δηλαδή χορεύοντας τους δρόμους της πόλης. Στην τελετή η "Νύφη" υποκλίνεται ενώ οι Μπούλες θα γείρουν πίσω το κορμί τους και θα τινάξουν αγέρωχα το στήθος τους. Μόλις δοθεί η άδεια θα βγάλουν τις πάλες από τα θηκάρια και θα αρχίσουν οι καθορισμένες από την παράδοση πατινάδες από μαχαλά σε μαχαλά, σε καθορισμένο δρομολόγιο. Στις πλατείες θα χορέψουν κυκλικούς χορούς, ενώ το απόγευμα θα φθάσουν στην πλατεία Αλωνίων όπου θα βγάλουν τον "πρόσωπο" και θα ενωθούν μαζί με τον κόσμο για να χορέψουν όλοι μαζί. Οι ζουρνατζήδες, οι οργανοπαίχτες που συνοδεύουν το μπουλούκι παίζουν μόνο ζουρνά και τύμπανο, τη λεγόμενη "ζυγιά". Στα παλαιότερα χρόνια τους πλήρωνε και τους φιλοξενούσε ο αρχηγός του μπουλουκιού. Μετά την απελευθέρωση όμως, τα έξοδα τα καλύπτει ο δήμος. Είναι δεξιότεχνες λαϊκοί καλλιτέχνες των οποίων η φήμη πολλές φορές ξεπέρασε τα σύνορα της Νάουσας. Το έθιμο επαναλαμβάνεται την Κυριακή της Αποκριάς, και συνεχίζεται την καθαρή

Δευτέρα, χωρίς τις μάσκες, ακολουθώντας όμως το ίδιο δρομολόγιο. Την Κυριακή της Ορθοδοξίας όλα τα μπουλούκια συναντιούνται στην περιοχική Σπηλαίου για να γλεντήσουν με παραδοσιακές πίτες, γλυκά του ταψιού και άφθονο ναουσαϊκό κρασί.

Η ΜΑΣΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΛΕΣ

Ένα από τα βασικότερα εξαρτήματα της στολής, σχεδόν το σύμβολο του έθιμου είναι οι "προσωπάδες" ή ο "πρόσωπος", μια πολύχρωμη χαρακτηριστική και υψηλής αισθητικής μάσκα η οποία παραπέμπει στην αρχαιότητα, στις διονυσιακές λατρείες και τα ανθεστήρια. Την συνολική περιβολή παλιά την έφτιαχνε ο καθένας μόνος του. Όποιος ήθελε να γίνει Μπούλα μάζευε τα ρούχα του και εργαζόταν, ετοιμάζοντας τη στολή του, από τα Χριστούγεννα. Σήμερα υπάρχουν ειδικά εργαστήρια τα οποία παρασκευάζουν πολύ όμορφα ρούχα.

ΠΩΣ ΕΞΕΛΙΧΘΗΚΕ - ΣΧΟΛΕΣ

Στις αρχές του 20ου αιώνα το έθιμο γινόταν με λιγότερα από δέκα άτομα. Το '41 με την κατοχή σταμάτησε και το '54 ξεκίνησε ξανά. Έγιναν τότε Μπούλες επτά μόλις άτομα. Σήμερα στο δρώμενο οι συμμετοχές σημειώνουν κάθε χρόνο ρεκόρ, καθώς λαμβάνουν μέρος 4-5 μπουλούκια. Η ανάγκη ανάδειξης και προστασίας του παραδοσιακού δρώμενου οδήγησε το 1971 στη δημιουργία του ομίλου "Γενίτσαροι και Μπούλες". Μετά από 40 χρόνια πορείας, οι μαθητές του, από 15 στην αρχή ξεπέρασαν τους 300. Ο όμιλος, έλαβε μέρος σε δεκάδες διεθνή φεστιβάλ και απέσπασε βραβεία για την αυθεντικότητα των στολών του. Αυτός είναι που έκανε το ναουσαϊκό έθιμο παγκοσμίως γνωστό. Σήμερα πλέον υπάρχουν και άλλοι δύο σύλλογοι οι "Νταβέλης" και "Λεβεντιά"

Το Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Νάουσας

Μια πανδαισία εικόνων, χρωμάτων, ήχων, πολιτισμού, χαράς και δημιουργίας κάθε χρόνο στην πόλη. Η Νάουσα φωνάζει παρών στο χώρο της τέχνης και του πολιτισμού με το Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους της. Το Niff, όπως το φωνάζουν καϊδευτικά οι ντόπιοι και οι φίλοι του σινεμά, όνομα που προέρχεται από το: "Naoussa International Film Festival".

Είναι ένα διεθνές φεστιβάλ αφιερωμένο στην 7η τέχνη και στους πολίτες της Νάουσας, στους οποίους προσφέρει πολιτισμό, απόλαυση και ερεθίσματα τέχνης. Χάρης σ' αυτό, εκατοντάδες ταινίες και δημιουργοί από περισσότερες από 70 χώρες και σημαίνοντα πρόσωπα του καλλιτεχνικού χώρου, έχουν έρθει στην πόλη. Διαδραματίζεται κάθε χρόνο και διαρκεί συνήθως πέντε ημέρες. Η είσοδος είναι ελεύθερη σε όλες τις προβολές των ταινιών. Το πρώτο πραγματοποιήθηκε το 2004, όταν μια παρέα ανήσυχων νέων της πόλης οραματίστηκε τη δημιουργία ενός φεστιβάλ κινηματογράφου διαφορετικού από τα άλλα. Ενός φεστιβάλ που θα έχει στο επίκεντρο τη νεανική δημιουργία και το βλέμμα του στραμμένο στο μέλλον του κινηματογράφου. Στόχος του είναι η διάδοση του κινηματογράφου, η στήριξη νέων δημιουργών, η διάδοση της κουλτούρας και της παραγωγής ταινιών μικρού μήκους μα και η επίτευξη υγιών διεθνών σχέσεων συνεργασίας με τους αντίστοιχους φορείς και φεστιβάλ του εξωτερικού.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

Υπεύθυνη για την διεξαγωγή του φεστιβάλ είναι η μη κερδοσκοπική εταιρία "Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας". Το φεστιβάλ στεγάζεται στα τελευταία χρόνια στον καινούργιο πολυχώρο πολιτισμού του Δήμου Νάουσας, ο οποίος δημιουργήθηκε έπειτα από ανακαίνιση του παλαιού βιομηχανικού συγκροτήματος Βέτλανς - Έρια. Ένας εντυπωσιακός, υπερσύγχρονος και αρχιτεκτονικά πολύ όμορφος πολυχώρος ο οποίος ταιριάζει απόλυτα στο πνεύμα του Φεστιβάλ. Στη διάρκειά του λαμβάνουν χώρα πολλές παράλληλες εκδηλώσεις, όπως μουσικές εκδηλώσεις, σεμινάρια, εκθέσεις, αφιερώματα, όπως "Βιβλίο και Κινηματογράφος", "Παιδί και Κινηματογράφος", εργαστήρια, συνέδρια κλπ.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Μια σημαντική παράμετρος του NIFF είναι ότι στη διοργάνωση μπορεί να βοηθήσει εθελοντικά ο καθένας και έτσι να βιώσει και όχι απλά να παρακολουθήσει το γεγονός. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι κάθε χρόνο, μαθητές και φοιτητές από την πόλη της Νάουσας και από αλλού, προσφέρουν τη βοήθειά τους τόσο κατά την προετοιμασία, όσο και κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ. Του δικού τους φεστιβάλ, το οποίο υποστηρίζουν με φροντίδα και πλημμυρίζουν με χαμόγελο.

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ NIFF ΣΗΜΕΡΑ

Σήμερα το φεστιβάλ έχει ανέβει σε πολύ υψηλότερο επίπεδο από το ξεκίνημα. Με το πέρασμα των χρόνων έχει αποκτήσει τη δική του ταυτότητα, και ξεκάθαρες στοχεύσεις. Εφαρμόζει τεχνολογίες αιχμής και υλοποιεί νέες καινοτόμες δράσεις με επίκεντρο τον άνθρωπο. Το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας είναι γνωστό παγκοσμίως, καθώς έχει κατορθώσει να είναι το σημαντικότερο Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, να βρίσκεται συνεχώς στην πρωτοπορία και να αποτελεί πρότυπο υγιούς περιφερειακής ανάπτυξης. Αυτό όμως δεν έγινε από τύχη ούτε χαρίστηκε. Οφείλεται αποκλειστικά στους ανθρώπους και ιδιαίτερα στη νεολαία της Νάουσας. Συνεχίζει την μακριά παράδοση της πόλης σε επιτυχίες σε κάθε τομέα και σηματοδοτεί αισιόδοξα το μέλλον.

Αν ζητήσεις από οποιονδήποτε άνθρωπο, ακούγοντας μια ονομασία πόλης, να σου λέει σε λίγα δευτερόλεπτα - παίζοντας το γνωστό παιχνίδι - ένα κύριο χαρακτηριστικό αυτής που του έρχεται πρώτο στο μυαλό, στην πόλη “Νάουσα” η συντριπτικά μεγαλύτερη πλειονότητα θα σου πει “Κρασί”. Κάποιοι όμως θα πουν “κλωστοϋφαντουργία”, κάποιοι “Μπούλες” και “Αράπιτσα”, οι πιο νέοι θα πουν “σκή και Τρία Πέντε Πηγάδια”, οι πιο καλλιεργημένοι και οι καλλιτέχνες “φεστιβάλ κινηματογράφου” και μερικοί παλιοί “ηρωική πόλη”. Σύνολο επτά, όταν υπάρχουν μέρη που ο ερωτώμενος θα ψάχνει μετά βίας να βρει έστω μία λέξη.

Αν ζητήσεις από τους νέους ανθρώπους που βρίσκονται στο τιμόνι της αυτοδιοίκησης να σου αναλύσουν το όραμά τους για το σήμερα θα σου πουν ότι η Νάουσα αναζητεί να λάβει ξανά θέση στο εθνικό και στο παγκόσμιο στερέωμα, επιδιώκοντας να αναδειχθεί πρότυπο μικρής σύγχρονης ευρωπαϊκής πόλης, στηριζόμενη στον πρωτογενή τομέα, στη μεταποίηση, στον τουρισμό και στον πολιτισμό. Στην αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, την καινοτομία και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Σήμερα η Νάουσα πρωτοπορεί πανευρωπαϊκά υλοποιώντας ένα έργο αξιοποίησης του δικτύου ύδρευσης και αποχέτευσης, για παραγωγή ενέργειας. Μετεξελίσσεται δηλαδή, από ένα πρώην βιομηχανικό κέντρο σε πόλη πρότυπο ως προς την ενσωμάτωση τεχνολογίας και καινοτομιών, πόλη μοντέλο για το αύριο των μικρών αστικών κέντρων.

Η Νάουσα θέλει να γίνει ξανά ιδανικός τόπος για να ζεις, να εργάζεσαι, να ψυχαγωγείσαι.

Νάουσα. Ηρωική και οδυνηρή.
Αναμφίβολα γοητευτική.
Νάουσα. Πόλη σαν καμιά άλλη,
πόλη σαν όλες τις άλλες. Ακμή και παρακμή.
Ξανά και ξανά, καθώς η ζωή συνεχίζεται αδιάκοπα.
Ορμητική, σαν το νερό. Πολύχρωμη σαν Μπούλα,
μουντή σαν παλιά καμινάδα. Πολύπλοκη και ωραία,
σαν παλιό, καλό, κόκκινο, ναουσαίικο κρασί.

Η Νάουσα είναι ζωντανή. Υπάρχει και ονειρεύεται
ότι θα ξαναλάμψει. Έχει ακόμη τα "προικιά" της.
Έχει τους ανθρώπους της. Αυτοί θα εμπνευστούν,
αυτοί θα σχεδιάσουν. Θα λογομαχήσουν,
θα συμφωνήσουν, μα είναι αυτοί που πρέπει
να πασχίσουν. Αυτοί έχουν την ευθύνη.
Αυτοί θα κάνουν πάλι σπουδαία τη Νάουσα.

